

ВЕЛИКЕ ЖИТТЯ ВЕЛИКОЇ ЛЮДИНИ

**КИЇВ
2014**

ББК 65.9(4Укр)
В27

В27 ВЕЛИКЕ ЖИТТЯ ВЕЛИКОЇ ЛЮДИНИ / [Е. М. Лібанова,
Я. В. Крушельницька, О. А. Грішнова та ін.] ; За редакцією
О. А. Грішнкової. — Київ, ІДСД ім. М. В. Птухи НАН України,
2014. — 166 с.

ББК 65.9(4Укр)

Літературно-наукове видання

*Е. Лібанова, В. Васильченко, Я. Крушельницька,
І. Суворова (Янова), І. Білоконь, Є. Качан, С. Бандур,
А. Просуленко, Т. Петрова, М. Шаленко, В. Лопух, Л. Ткаченко,
В. Зарваницький, О. Дрозд, О. Балакірєва, Г. Купалова,
І. Кравченко, І. Петрова, І. Жабінець (Львовська), О. Новікова,
А. Колот, О. Грішнова, М. Семикіна, І. Гнибіденко, В. Брич,
О. Рудаков, Л. Ільч, І. Жук*

ВЕЛИКЕ ЖИТТЯ ВЕЛИКОЇ ЛЮДИНИ

Редактори *О. В. Ларіна*
Художній редактор *А. М. Віксенко*
Технічний редактор *Л. І. Аленіна*
Коректор *С. В. Войтенко*

Формат 60×90 ¹/₁₆. Ум. друк. арк. 10,3.
Обл.-вид. арк. 9,5.

КИЇВ
2014

ЗМІСТ

Передмова	5
-----------------	---

Вчений-дослідник, організатор наукової школи, особистість / Віхи творчої біографії Володимира Васильовича Онікієнка / <i>Елла Лібанова</i>	7
Юність, опалена війною (зі спогадів В. В. Онікієнка)...	17
Пам'ять. <i>Віталій Васильченко</i>	20
Мені випало щастя бути поруч з Володимиром Васильовичем. <i>Ярослава Крушельницька</i>	24

ЯКИМ МИ ЙОГО ЛЮБИМО І ПАМ'ЯТАЄМО

Спогади учнів і друзів В. В. Онікієнка

Видатний науковець, динамічна і щира людина. <i>Інна Суворова (Янова)</i>	31
Подяка і низький уклін Учителю. <i>Іван Білоконь</i>	35
Людина слова. <i>Євген Качан</i>	37
Науковий радник із щирою, відкритою душею. <i>Семен Бандур</i>	39
Мы делим жизнь на «до» и «после»... <i>Татьяна Петрова</i>	41
Мы называли его В. В. <i>Маргарита Шаленко</i>	44
Всегда нужно оставаться человеком... <i>Андрей Просуленко.</i>	47
Ми йшли поруч упродовж життя. <i>Василь Лопух</i>	49
Спогади про Вчителя. <i>Віталій Зарваницький</i>	71
Зустріч, яка поєднала на все життя... <i>Галина Купалова</i>	73

Не віриться... Іван Гнибіденко	77
Високі стандарти нестандартної особистості.	
<i>Ольга Балакірева</i>	78
Пам'яті друга... Олег Дрозд	81
Воспоминания о любимом Учителе. Ирина Кравченко .	83
Секрет его личной стойкости и притягательности.	
<i>Ирина Петрова</i>	86
Жизнь круглая, или Материализация мыслей.	
<i>Ирина Жабинец (Львовская)</i>	90
Вихователь і наставник. Лідія Ткаченко	93
Воспоминания... Ольга Новикова	98
Він мав дар особливої мудрості... Анатолій Колот ...	101
Він дарував нам свій час, сили, мудрість...	
<i>Олена Грішнова</i>	104
Уроки научной требовательности и добра.	
<i>Марина Семикина</i>	111
Перлина економічної науки нашого часу.	
<i>Василь Брич</i>	108
Моему Другу и Учителю. Александр Рудаков	115
Три фірмові «не» від Онікієнка. Людмила Ільч	117
Есть люди, которых не забывают. Инна Жук	121
Державні нагороди	
Володимира Васильовича Онікієнка	124
Докторські дисертації, захищені під керівництвом	
В. В. Онікієнка	125
Кандидатські дисертації, захищені під керівництвом	
В. В. Онікієнка	128
Наукові публікації В. В. Онікієнка	134
Відомості про авторів	158

ПЕРЕДМОВА

Ця книга присвячена пам'яті видатного науковця, доктора економічних наук, професора, Заслуженого діяча науки і техніки України, талановитого керівника, мудрого Вчителя, великої світлої Людини — Володимира Васильовича Онікієнка (17.04.1923–15.02.2013). Вона написана виключно його учнями, які по життю стали його друзями, і його друзями, для яких він — незалежно від віку — був водночас Учителем по життю. Написана передусім —

В. В. Онікієнко в робочому кабінеті № 902 РВПС НАН України,
в якому виплекані десятки науковців

для себе, щоб зберегти спогади, пов'язані з нашим Учителем, для того, щоб мати можливість знов і знов, гортаючи сторінки цієї книжки, пригадувати його мудрі поради, наукові настанови, звіряти свої вчинки з його високими життєвими стандартами.

Спогади авторів цієї книжки наведені в такому порядку, в якому їхні життєві шляхи перетиналися з Учителем, починаючи з 1960-х років. Пробачте нас, друзі й учні Володимира Васильовича, яких ми не змогли знайти та залучити до участі в цій книзі пам'яті!

Окрім спогадів, ми навели також перелік державних нагород Володимира Васильовича і вихідні дані про кандидатські та докторські дисертації, захищені під його керівництвом, адже це також цінна для нас історія.

Окремої уваги заслуговує перелік наукових праць професора, за назвами яких можна відстежити історію розвитку економічної науки про працю і людські ресурси в Україні протягом 60 років.

Славне життя Володимира Васильовича переконливо свідчить про силу його характеру, ясність його розуму, велич його душі, і ми знову і знову дякуємо йому і долі за можливість у нього вчитися!

Елла Лібанова,
академік НАН України,
директор ІДСД імені М. В. Птухи НАН України

УЧЕНИЙ-ДОСЛІДНИК, ОРГАНІЗАТОР НАУКОВОЇ ШКОЛИ, ОСОБИСТІСТЬ

Віхи творчої біографії
Володимира Васильовича Онікієнка

Володимир Васи́льович Онікіє́нко випало на долю довге життя — зовсім трохи він не дожив до свого 90-річчя. І це життя було надзвичайно активним і творчим. Переважна його частина пов'язана з наукою і зі словом «уперше». В особистості В. В. Онікієнка поєднувалися широкий кругозір ученого і талант організатора проведення масштабних комплексних досліджень, що давало йому можливість пов'язувати глибокі теоретичні дослідження з актуальними проблемами практики.

Однак простого переліку подій для розуміння значення професора Онікієнка у вітчизняній науці вочевидь недостатньо. Сучасне покоління навіть і не знає, що сталося з українською наукою, зокрема з демографією, горезвісного 1938 року, коли другий Всесоюзний перепис населення (1937 року) наочно продемонстрував величезні людські втрати унаслідок колективізації, голодомору і репресій. Отримавши перші результати, влада не вигадала нічого, як звинуватити демографів у їх фальсифікуванні, закрити відповідні інститути і фактично заборонити дослідження у цій сфері, ліквідувати підготовку кадрів. Перепис було визнано помилковим і вже за два роки було проведено новий перепис, що дав інші результати. А демографія зникла з наукового простору СРСР на довгі десятиріччя. Величезну країну з науковими традиціями і майже тисячолітньою практикою переписів населення було увергнуто в середньовіччя. Нерозуміння значущості вивчення населення виявилось таким глибоким, що навіть під час хрущовської відлиги демографічна наука не відродилась. Тільки в незалежній Україні

з'явилася перша рада із захисту дисертацій з демографії, а спеціалізований інститут в системі Національної академії наук було відновлено лише 2002 року, за 64 роки після закриття.

Сьогодні важко повною мірою оцінити наукову принциповість тих подвижників, які не тільки проводили дослідження фактично всупереч установкам влади, а й мали сміливість їх організовувати. За своєю небезпекою дії цих людей набагато перевищували ті сучасні розроблення або висловлювання вчених, що не відповідають «офіційному курсу».

І от у такій ситуації 38-річний кандидат географічних наук, який прибув до Києва з Чернівців, де очолював кафедру економічної географії в університеті, стає до цілкової нової для себе роботи. Успіх цієї справи значною мірою визначений досвідом В. В. Онікієнка щодо організації наукових досліджень упродовж його перебування на посаді завідувача кафедри економічної географії Чернівецького університету (1952–1961 рр.). Зокрема, ним було налагоджено стійкі науково-виробничі зв'язки зі Станіславським і Львівським раднаргоспами, обласними плановими комісіями та статистичними управліннями. У 1958 році ним було створено при кафедрі проблемну науково-дослідну лабораторію, яка на госпдоговірних засадах досліджувала розвиток продуктивних сил та сферу прикладання праці Карпатського регіону. Результати комплексного дослідження природи й економіки, висновки та рекомендації не завжди відповідали офіційним установкам. Зокрема, висновки щодо неефективності вирощування кукурудзи в гірських регіонах, пропозиції щодо необхідності скорочення обсягів вирубування лісів були засуджені Чернівецьким обкомом КПУ, а організатор цих досліджень В. В. Онікієнко отримав дві суворі догани із занесенням до особової справи. Із таким «багажем» і непереборним бажанням та енергією досліджувати проблеми використання трудових ресурсів, що актуалізувались на початку 1960-х років, він і приїхав до Києва.

У структурі Держплану України (тобто не в другорядній науково-дослідній установі заштатного міністерства) Володимир Васильович створює спочатку перший в Україні від-

діл трудових ресурсів, а за два роки — і відділ демографії, трудових ресурсів і підготовки кадрів (тоді, коли навіть термін був напівзабороненим); згодом, у Раді з вивчення продуктивних сил України НАН України (до 1991 РВПС України АН УРСР) — відділ демографії і трудових ресурсів. Це дало змогу налагодити системні дослідження, пов'язати вивчення демографічних й економічних процесів, визначити їх взаємовплив.

Після повернення в 1968 році до системи Держплану проф. Онікієнко спрямовує свої зусилля на створення методології та методики прогнозування чисельності й вікового складу населення, організовує побудову перших територіальних прогнозів населення і трудових ресурсів. Це, безперечно, не були сучасні багатоваріантні ймовірнісні прогнози, але під час прогнозування статеві-вікового складу населення в усіх областях України використовувались різні гіпотези народжуваності, смертності і міграції, прогноз формування трудових ресурсів спирався на очікування статеві-вікового складу населення працездатного і пенсійного віку; будовався прогноз розподілу трудових ресурсів по галузях. Щоб оцінити складність цих робіт, треба згадати, що сучасна українська наука таких детальних прогнозів по регіонах не забезпечує.

Проф. Онікієнко чітко розумів необхідність виокремлення економіки трудових ресурсів як самостійної галузі економічної науки. Обґрунтуванню цієї необхідності і розкриттю положень про населення як чинник економічного зростання присвячена індивідуальна монографія Володимира Васильовича «Питання методології та методики дослідження трудових ресурсів», видана 1978 року. У цій роботі він виклав найважливіші проблеми територіальної організації трудових ресурсів, питання моделювання і методів комплексних досліджень формування і використання трудових ресурсів. Саме завдяки його ентузіазму, працелюбності, наполегливості, невичерпній енергії, сумлінню, принциповості були активовані демографічні дослідження в Раді з вивчення продуктивних сил, що сприяло підвищенню на якісно новий рівень вітчизняної демографічної науки.

Важко переоцінити внесок Володимира Васильовича Онікієнка у становлення вітчизняної науки про міграцію. Річ у тім, що навіть після відродження демографічних досліджень у Радянському Союзі міграційні дослідження ще упродовж тривалого часу перебували під негласною забороною. Навіть коли після багаторічного табу вчені різних регіонів СРСР почали активно досліджувати процеси народжуваності, смертності, трансформацій статеві-вікової структури, і тоді все ще офіційно вважали, що при соціалізмі міграції можуть мати лише плановий характер, і тому проводити спеціальні дослідження цих процесів недоцільно. Нині в таке важко повірити, але в радянський період загального поширення набув підхід до прогнозування міграцій населення регіонів, згідно з яким спочатку оцінювалися можлива чисельність і склад населення регіону на відповідну дату на основі оцінки перспективних тенденцій природного руху (народжуваності і смертності); потім оцінювалися майбутні потреби регіону в робочій силі і на основі коефіцієнтів сімейності вираховувалася загальна запланована чисельність населення регіону. Різниця між запланованою чисельністю населення і чисельністю, розрахованою на основі майбутніх параметрів природного руху, розглядалася як прогноз сальдо міграцій населення в регіоні. При цьому бажання і настанови самих людей до переїзду на нове місце проживання навіть не бралися до уваги.

Проф. Онікієнко не зміг вписатися в офіційно існуюче «прокрустове ложе» оцінки і прогнозування міграцій населення. Він чітко розумів роль міграцій у динаміці чисельності населення республік СРСР і економічних районів, а також необхідність всебічного глибинного вивчення механізму міграції із застосуванням найефективніших наукових методів, важливість розробки системи заходів для прямого і побічного регулювання міграційних процесів. Одним із перших в Україні Володимир Васильович усвідомив величезну роль вибіркового дослідження під час аналізу міграційних процесів, передусім для оцінки якісних компонентів міграції. Саме тому В. В. Онікієнко у співробітництві з В. А. Поповкіним проводить комплексне дослідження

міграційних процесів, що спирається як на використання офіційної державної статистичної інформації з міграційних питань, так і на розробку тих відомостей з відривних листків мігрантів, які органами державної статистики не розроблялися. Крім того, у межах цього дослідження було проведено анкетне обстеження мігрантів, яке стало чи не першим подібним обстеженням на території СРСР. Усього було отримано 8,5 тис. анкет, у т. ч. понад 4,5 тис. анкет зовнішньореспубліканських мігрантів і майже 4 тис. анкет внутрішньореспубліканських мігрантів. На основі глибокого аналізу результатів вибіркового опитування, додаткової розробки листків прибуття (вибуття) та офіційних статистичних даних у 1973 р. була видана монографія «Комплексне дослідження міграційних процесів», яка стала однією з перших в Україні наукових робіт, присвячених міграціям населення, і першою — присвяченою аналізу даних вибіркового обстеження мігрантів. Сьогодні важливість вибіркового методу в міграційних дослідженнях загальноновизнана, але підґрунтя цього визнання було закладено за безпосередньої участі проф. Онікієнка.

З набуттям Україною незалежності надзвичайно гостро постає питання організації власних соціально-економічних досліджень, методологія і методика яких за часів СРСР часто створювалися у союзних органах, досліджень змін, що їх зазнали соціально-демографічні процеси під впливом трансформацій, та досліджень тих явищ і процесів, яких взагалі не існувало за умов адміністративно-планової економіки. Згадуючи ті часи, мушу сказати, що навіть термінологічного апарату, наприклад, ринку праці, тоді не існувало. Ми, як у лихоманці, одночасно і знайомились з тією, переважно англomовною літературою, яку тільки можна було дістати (про Інтернет і не йшлося), і намагались зрозуміти, як це відбувається «там», а потім збагнути, як проводити дослідження «тут».

Відгукнувшись на суспільний запит, Володимир Васильович бере безпосередню участь в організації першої спеціалізованої наукової інституції — Науково-дослідного центру зайнятості і ринку праці Національної академії наук і

Міністерства праці України, де обіймає посаду заступника директора з наукової роботи. У цей період видатний науковець концентрує свої зусилля на дослідженні проблем ринку праці в принципово нових для економічної науки трансформаційних умовах, створенні практичних рекомендацій, методик і нормативної документації для забезпечення роботи державних інституцій.

Останні роки життя В. В. Онікієнка пов'язані із відновленням у 2002 році Інститутом демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України, що видається символічним. Поступово відходячи від технократичного трактування населення як трудового ресурсу, Володимир Васильович зосереджується на соціальних проблемах зайнятості, формулює ідею соціально орієнтованого ринку праці, впритул підходить до досліджень якості життя.

Значну увагу в цей період проф. Онікієнко приділяє проблемам інноваційного розвитку України. У низці монографій другої половини першого десятиліття XXI ст., підготовлених під керівництвом і за безпосередньої участі Володимира Васильовича, досліджуються причини виникнення відповідних проблем, їх наслідки, обґрунтовується необхідність комплексного підходу до розвитку інноваційної діяльності, важливість формування сучасної інституціональної основи національної інноваційної системи, визначаються оптимальні шляхи вирішення існуючих проблем у галузі інноваційного розвитку України.

Володимир Васильович — видатний організатор науки, з його ім'ям пов'язано становлення системних досліджень трудових ресурсів в Україні, зокрема їх міграційних переміщень, розроблення балансів трудових ресурсів 365 міст України, регіональних комплексних соціально-економічних програм підвищення ефективності використання трудових ресурсів «Праця». Він надзвичайно точно бачив суспільні потреби і запити та своєчасно відгукнувся на них, що говорить про важливу якість ученого-суспільствознавця.

Праці В. В. Онікієнка (загалом яких 290, серед них 15 монографій) увійшли в історію вітчизняної економічної географії та економіки праці. Вони слугують зразком гли-

бокого і цілеспрямованого аналізу, який підіймається до рівня теоретичних узагальнень. Його підхід до розв'язання дискусійних питань теорії і практики завжди відзначався і комплексністю, і конкретністю. Особливої уваги заслуговують особливості наукового стилю Володимира Васильовича. Усі його дослідження вирізняються оригінальністю, логічною побудовою, лаконізмом викладу. Текст його праць завжди насичений ідеями. Навіть у, здавалося б, добре відомих положеннях, він міг знайти новий ракурс, застосувати незвичний підхід та отримати завдяки цьому нові наукові знання.

Талант В. В. Онікієнка як організатора науки виявився не лише в умінні бачити нагальні науково-практичні проблеми у галузі праці, генеруванні ідей щодо їхнього вирішення, а й в блискучому вмінні добирати здібних працівників і мотивувати їх до творчого пошуку та зростання, формувати ефективні наукові колективи, в яких кожен був захоплений науково-дослідницькою працею. За результатами досліджень під його керівництвом було захищено низку кандидатських дисертацій, а сам Володимир Васильович Онікієнко у 1974 році захистив першу в Україні докторську дисертацію за спеціальністю «Економіка праці» на тему «Актуальные проблемы воспроизводства и эффективного использования трудовых ресурсов Украинской ССР: регионально-отраслевое исследование». Не має аналогів захист 4-х докторських дисертацій співробітниками відносно невеликого колективу відділу демографії і трудових ресурсів Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України (з 23 осіб) протягом 1989–1992 рр. (Володимиром Онищенком, Семеном Бандуром, Еллою Лібановою, Маргаритою Шаленко), науковим консультантом цих дисертацій був Володимир Васильович Онікієнко.

Володимир Васильович завжди був глибоко принциповим і дуже вимогливим і до себе, і до інших, ніколи не вагався із жорстким формулюванням своєї позиції. Але разом з цим завжди намагався допомогти всім, хто був поряд, ніколи не жалкував сил, слів, ідей та порад, хоча не завжди чув за це слова вдячності. А як він умів радіти успіхам своїх учнів,

як пишався ними! Важко перелічити всіх його учнів, які далеко розлетілися й Україною, і світом. Серед них — відомі сьогодні українські науковці, доктори наук Семен Бандур, Василь Брич, Олена Грішнова, Ірина Кравченко, Галина Купалова, Елла Лібанова, Володимир Онищенко, Ірина Петрова. У США працюють Маргарита Шаленко та Василь Лопух, зокрема останній очолює адміністрацію Наукового Товариства імені Шевченка. Загалом тільки під безпосереднім керівництвом професора Онікієнка захищено 42 дисертації: 13 докторських та 29 кандидатських. Не всі учні пішли шляхом свого вчителя — життя внесло корективи, багато з них працюють в інших галузях, передусім в освіті й на державній службі. Усі учні Володимира Васильовича мають спільні риси: небайдужість, принциповість, активність.

Наукові школи не створюються упродовж кількох років — потрібні десятиріччя і не одне покоління вчених. Надзвичайно важливим є збереження зв'язку між різними поколіннями, передання від старших до молодших певних світоглядних засад, наукових принципів і поглядів. І в тому, що сьогодні в Україні плідно працюють не одна, а декілька наукових шкіл (у галузях демографії, зайнятості, рівня життя, соціального захисту тощо), величезною є заслуга Володимира Васильовича Онікієнка. Він завжди щедро ділився своїми знаннями і думками з молоддю, допомагав не тільки своїм аспірантам і докторантам, а й учням своїх колег.

Володимир Васильович не був класичним «кабінетним ученим», надто активною була його природа. Він завжди підтримував тісні особисті зв'язки з працівниками різноманітних установ, чия діяльність була хоч трохи пов'язана з проблемами демографії, зайнятості, ринку праці. І коло його контактів далеко виходило за межі органів державної влади — він співпрацював із профспілками, з організаціями роботодавців, з вищими навчальними закладами, з банками, із страховими фондами, з місцевими адміністраціями. Усіх навіть і не згадати. Це забирало багато часу й енергії. однак саме завдяки своїй «умонтованості» в життя він і зміг так багато зробити для становлення української науки про працю. І водночас попри такі особливості життя, що часто

спричиняють передчасне старіння і зниження інтересу (принаймні до чужих справ і наукових розробок), він до самого кінця зберіг молодий запал і жагу до роботи. Напередодні свого переходу у вічність, уже зовсім слабкий, він переймався роботою інституту, складав плани майбутніх досліджень, обговорював проблеми своїх аспірантів і докторантів.

Трудова діяльність В. В. Онікієнка високо оцінена керівництвом країни. Крім численних нагород за мужність та героїзм, проявлені під час Великої Вітчизняної війни (орден Великої Вітчизняної війни I ступеня, орден Богдана Хмельницького, медаль «За відвагу», медаль Жукова, медаль «Захиснику Вітчизни» та багато інших) він має ще орден «За заслуги» III ступеня, Почесну грамоту Верховної Ради України «За особливі заслуги перед українським народом», медаль «За трудову доблесть», медаль «Ветеран труда», відзнаку Національної академії наук України «За наукові досягнення», численні почесні грамоти та подяки Кабінету Міністрів України, Президії НАН України, Міністерства праці та соціальної політики України; йому присвоєне почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України».

Окрім оцінок офіційних, державних є ще суто людські. Скажімо, колектив Інституту демографії готувався пишно відсвяткувати ювілей Володимира Васильовича: ми подали документи на його нагородження відзнакою НАН України, готували урочисту програму. Та не судилося... Однак ми його дуже часто згадуємо, вголос чи подумки. Згадуємо на засіданнях вченої ради, редколегії журналу, під час обговорення дисертацій, планів та результатів досліджень. Причому згадують не тільки ті, хто працював з ним десятиріччями, а й молоді науковці, які не були з ним у близьких стосунках.

Перечитуючи написане, розумію, що вийшов якийсь надто причесаний образ — прийшов, організував, налагодив, отримав наукові результати, забезпечив їх впровадження, виростив школу науковців, долучився до чогось іншого. Безперечно, таке враження є помилковим. Володимир Васильович був достатньо складною і в спілкуванні, і в роботі людиною. Він був надзвичайно сильною особистістю і ніколи не

ухилився від конфліктів. Більше того, іноді провокував їх, аби розв'язати складну ситуацію в стосунках (а в науковому колективі вони завжди є непростими), чи на фоні конфлікту провести мозковий штурм і винайти необхідне рішення проблеми. І всі ми, його учні, втягнуті в ці конфлікти, м'яко кажучи, не раділи такому методу управління. І тільки згодом прийшло розуміння, що в такий спосіб він вчив нас плаванню у складному світі, вчив чіткому формулюванню власної позиції і здатності її обстоювати, вчив самостійності у прийнятті рішень і відповідальності за ці рішення, вчив бути сильними особистостями. Не можу говорити про всіх учнів Володимира Васильовича, але мені його уроки і досі часто допомагають: будувати відносини в колективі, з підлеглими, з керівництвом, з представниками владних структур, допомагають приймати неприємні рішення і говорити неприємні слова. Цьому мене не навчили ані батьки, ані перші вчителі — і саме тому я вважаю Володимира Васильовича Онікієнка своїм вчителем не тільки в науці, а й у житті загалом.

Життя Володимира Васильовича Онікієнка було напрочуд довгим, творчим, дієвим. Слід, який він лишив по собі, — це нове наукове знання, нове мислення, нові людські стосунки. І тільки від нас залежить, наскільки широким цей слід буде, як довго не заростатиме.

ЮНІСТЬ, ОПАЛЕНА ВІЙНОЮ

(зі спогадів В. В. Онікієнка)

Курсант Ленінградського
військового училища
інструментальної розвідки
В. Онікієнко, 1941 р.

Один з днів війни, який запам'ятався складною гамою почуттів і справив сильне враження на нас, молодих хлопців, своїми подіями, учасниками яких ми були, припав на її початок.

...Минуло вже декілька тижнів, як наше Ленінградське військоve училище інструментальної розвідки направило в район Красного Села дві зенітні батареї калібром 85 мм із новими на той час системами «ПУ АЗО» з відстеженням і видачею розрахункових даних на ураження. Командний склад їх був укомплектований викладача-

ми, а сержантський і рядовий — курсантами училища, серед яких був і я. На цей час ми вже прийняли військову присягу, і я, як і більшість курсантів, неодноразово брав участь в операціях із блокування і затримання шпигунів та дрібних диверсійних груп, яких німці закидали за лінію фронту.

Виснажливі тривалі тренування з військової підготовки і невизначеність нашої подальшої військової долі породжували в глибині душі тривогу й очікування. Адже всі ми бажали якнайшвидше вступити в бій з ворогом. Дні пролітали, а в нашому секторі авіація противника так і не з'являлась. Однак декілька фашистських розвідувальних літаків повільно, як нам здавалося з землі, пролітали над нами високо в небі, але команди на відкриття вогню не було. Мовчали й інші, розміщені в нашому секторі, зенітні батареї ППО міста, які, як ми встигли помітити з властивою нашому віку швидкістю, були укомплектовані в основному дівчатами.

...Сонце повільно сповзало за горизонт і світло-сірувате небо простяглося рівною широкою смугою. Денна спека змі-

нилася приємною прохолодою. А в наших душах наростало неусвідомлене відчуття занепокоєння і тривоги. Помітно нервували і наші командири.

Величезна сіра армада — декілька сотень фашистських бомбардувальників і винищувачів, що їх прикривали, закрила все небо. Широкою стрічкою це гігантське чудовисько повільно повзло в бік Ленінграда.

Мабуть тому команда на відкриття вогню була сприйнята більшістю із нас з полегшенням. Не дуже злагоджений, але цільний вогонь наших зенітних батарей окреслив ареал, в якому розташувалися наші танкові частини. Але гігантський змієподібний повітряний клин фашистських стерв'ятників почав обгинати кромку розривів зенітних снарядів, ніби не помічаючи нас і продовжуючи свій зловісний рух. Несподівано пролунала команда припинити вогонь. І тут в небі з'явилося півтора десятка наших винищувачів, які мужньо намагалися розчленувати потік ворожих бомбардувальників, вступаючи в той же час у бій з ворожими винищувачами. Безсильні якось допомогти героям-льотчикам, ми схвильовано, напружено і водночас захоплено спостерігали за цим повітряним боєм. А в калейдоскопі пілотажних фігур, збивши один фашистський винищувач, зграйка наших яструбків, виписуючи в небі фантастичні узор, швидко віддалялась.

Знову загриміли залпи наших зенітних батарей, а фашистська армада, круто повернувши наліво від зони обстрілу, стала віддалятися, розділяючись на два майже однакові потоки, які прямували вбік розміщених поблизу Ленінграда складів стратегічного значення: продовольчого й артилерійського.

...Настала тиша, яка зрідка переривалася звуками приглушених команд. У горлі пересохло... Пережите напруження змінилось в'ялістю і спустошенням. Повільно і важко крутяться обривки думок ні про що...

Як і більшості курсантів, мені — 18 років. Ми не знали, як складуться наші долі, хоча вже відчули, якою важкою, довгою і страшною буде війна. Я і — впевнений — більшість курсантів, направлених під Красне Село, саме тут вперше

відчули зловісний образ війни та її нечувані обсяги. Відчули, як прикро підкрадається до серця почуття тривоги і страху, і яка велика сила волі потрібна, щоб його вгамувати.

Так закінчувався перший день великого життєвого і професійного уроку, яким стала для нас війна. День, коли ми остаточно попрощалася з безтурботною юністю.

Ми, необстріляні ще, зелені хлопці, виконали своє основне завдання — щільним вогнем прикрили розташовані в нашому секторі війська. Ми перебороли страх й отримали та увібрали в себе урок безприкладного героїзму й мужності, поданий нашими славними льотчиками.

Віталій Васильченко,
міністр праці України 1990-х років, професор КНЕУ

ПАМ'ЯТЬ

*Годы мчатся стрелой и проходят,
Оставляя в душе суету,
И уходят друзья... И уходят...
В мир иной, а не в детства мечту.
Память их слово злое не тронет,
Не забыть нам их жизни плоды.
И уходят друзья... И уходят...
В наших душах оставив следы.*

Ці віршовані рядки якнайглибше розкривають те, що Володимир Васильович Онікієнко залишив у моїй душі (і переконаний — не лише в моїй, а й у душах багатьох людей), а саме: глибокий, незабутній слід і світлі спогади.

Володимир Васильович — талановита, неординарна, чудова людина. Відомий учений пішов з життя за два місяці до свого 90-річчя. Непростий шлях з епохальними подіями цих десятиліть він пройшов плідно і достойно. Це не я — це життя дало йому таку оцінку.

Ми працювали і спілкувалися упродовж 33 років. Наше знайомство відбулося під час розробки першої не тільки в Україні, а й у Радянському Союзі Державної програми «Праця» на 1978 рік. Тоді я працював у Державному Комітеті праці України. Відтоді наше ділове, а згодом і особисте, спілкування не припинялося до останнього дня його життя.

Під час розробки програми Володимир Васильович одразу звернув на себе увагу як фахівець, здатний знаходити нестандартні рішення складних проблем. А таких проблем у першопрохідців, що розробляли Програму, було безліч. Ця та наступні програми «Праця» стали важливою складовою Державних планів розвитку народного господарства України на кожен рік і відіграли провідну роль у підвищенні ефективності використання ресурсів праці. На відміну

від сьогодення, коли маємо безробіття, тоді не вистачало робочої сили, і раціональне використання праці мало першочергове значення.

Концепція програми, деталізація і механізми її розробки, якими займався Володимир Васильович, стали одним з багатьох яскравих прикладів його провідної ролі в науковому обґрунтуванні та підготовці важливих документів державного значення.

Наукова діяльність Володимира Васильовича мала як фундаментальний, так і прикладний характер. Показовим у цьому плані є наша спільна діяльність у Науково-дослідному центрі проблем зайнятості та ринку праці НАН України і Мінпраці України. Центр було створено для забезпечення наукових розробок і наукового супроводу проблем, які природно виникали у часи розвитку в країні нового явища — ринку праці. Користуватися відповідними матеріалами країн з розвинутою ринковою економікою в більшості випадків було неможливо, оскільки в нашій країні були зовсім інші умови і менталітет громадян.

Очолити наукову роботу центру як заступник директора, Володимир Васильович у стислий термін забезпечив наукове обґрунтування і розробку всіх основних проблем вітчизняного ринку праці та зайнятості. Це уможливило повноцінний розвиток і регулювання процесів у цій важливій соціально-економічній галузі.

Науковими проблемами ринку праці та зайнятості Володимир Васильович продовжував займатися і в наступні роки, перейшовши на роботу до РВПС НАН України. Він залишив багату наукову спадщину: монографії, статті тощо. Усе створене Володимиром Васильовичем відзначалося глибиною аналізу, практичністю висновків, обґрунтованими і доцільними пропозиціями. І в НДЦ, і в РВПС він організовував і займався особисто видавничою діяльністю — і як автор багатьох статей, і як редактор.

Уся його діяльність в науці підкреслювала високу фаховість і професіоналізм. Ці особливості доповнювалися мужнім характером, цілісністю, самовідданою працездатністю і працелюбністю, вмінням відстоювати свою думку, доводи-

ти будь-яку справу до завершення, високою вимогливістю до себе і до підлеглих, і, слід підкреслити, загостреним почуттям відповідальності. Це був інтелігент не за статусом, а за своїм духом, творчою душею, мудрістю, цілеспрямованістю, ставленням до людей і до життя, яке він дуже любив. І особливо слід підкреслити його порядність і чесність.

Риси характеру та особистість Володимира Васильовича формувалися і гартувалися передусім Великою Вітчизняною війною, яку він пройшов на передовій артилерійським розвідником. Тут треба було мати неабияку сміливість, бо саме цих військових ворог намагався знищити насамперед. Багато бойових державних нагород підкреслюють достойну службу Вітчизні Володимира Васильовича.

Чимало нагород має Володимир Васильович і за трудову діяльність. Його науковий шлях відзначено багатьма почесними званнями.

Його принциповість та набута упродовж років мудрість зберегли від здачі в архів основоположних принципів життя і поведінки, що, на жаль, стало можливим для багатьох наших сучасників. Для мене Володимир Васильович є зразком Ученого і Людини, багато в чому Вчителем, найкращим радником не тільки з професійних питань, близьким та надійним товаришем. Головним критерієм оцінки різноманітних явищ для Володимира Васильовича була об'єктивність і науковий підхід.

І все ж, у довгому переліку справ творчих і славетних цієї людини я особливо виділив би те, що упродовж багатьох десятиліть Володимир Васильович підготував і виховав десятки вчених, імена багатьох з них відомі не лише в Україні, а й поза її межами.

Усе сказане дає мені підставу, перефразовуючи слова поета В. В. Маяковського, побажати науковій молоді: «Делай жизнь с товарища Оникиенко!»

Не останню, а скоріше за все провідну роль у всіх справах відігравало те, що поруч з Володимиром Васильовичем усі ці роки була його вірна дружина Ярослава Володимирівна. Мені довелося тривалий час працювати з цією чарів-

ною жінкою, котра, крім природної вроди наділена гострим аналітичним розумом та мудрістю. Вона — найближча порадиця і міцний тил Володимира Васильовича.

У коротких спогадах неможливо перелічити всі справи цієї великої людини, видатного наукового діяча, власника багатьох почесних звань. Немає з нами Володимира Васильовича, проте залишаються його учні — відомі вчені, а також добрі справи на службі в нашої Вітчизни.

Відтак вважаю справедливими і важливими й сьогодні слова, які я висловив на святкуванні 80-річчя Володимира Васильовича:

*Свершеньями спрессованы года,
И, крепко захватив с собой два века,
Находится на службе у Труда
Большая жизнь большого Человека!*

*Ярослава Крушельницька,
дружина*

МЕНІ ВИПАЛО ЩАСТЯ БУТИ ПОРУЧ З ВОЛОДИМИРОМ ВАСИЛЬОВИЧЕМ

В. В. Онікієнко
і Я. В. Крушельницька, 1966

Волею долі мені випало щастя понад півстоліття бути поруч з Володимиром Васильовичем — особистістю непересічною, унікальною.

Загалом, кожна людина є неповторною особистістю й описати її — завдання надскладне. Адже відомо, що словник української мови налічує понад 1500 атрибутивних ознак (рис), які характеризують особистість. Тож орієнтуватися можна лише на схематичне, фрагментарне зображення постаті Володимира Васильовича і виокремлення тих його рис і властивостей, які характеризують його життєву позицію, проявились у діяльності та ставленні до людей.

Його учні й колеги, мабуть, укажуть на ті риси Володимира Васильовича, які найяскравіше виявлялися під час роботи з ним і спілкування. Я ж наведу окремі факти як свідчення ставлення Володимира Васильовича до мене.

На формування особистості Володимира Васильовича вплинуло багато зовнішніх факторів: сам хід соціально-економічних процесів, активним учасником яких він завжди був; сім'я, школа, армія, війна, навчання в університеті, аспірантурі.

Особливо важливим фактором я назвала б його зусилля, спрямовані як на накопичення знань і розвиток здібностей, так і на досягнення результатів і втілення їх на практиці. Цей творчий процес не припинявся до останніх днів життя.

Безумовно, сім'я мала велике значення у формуванні особистості Володимира Васильовича.

Мати — Яценко Софія Панфілівна (1898–1993) народилась у Москві. 1915 року закінчила гімназію, а 1919-го — Вищі жіночі курси Готье, реорганізовані у 2-й Московський державний університет (історико-філологічний факультет). Одночасно закінчила бібліотечне відділення при Народному університеті імені Шанявського. Останнє, мабуть, і визначило сферу діяльності Софії Панфілівни — бібліотечній справі вона віддала понад 35 років життя.

Софія Панфілівна відзначалася непохитною волею, організаторськими здібностями, неабиякими лідерськими якостями. Ці якості повною мірою проявилися на посаді директора фундаментальної бібліотеки Воронежського державного університету, створеного в 1918 році. Софія Панфілівна сформувала книжковий фонд та організувала роботу бібліотеки, у 1942 році організувала евакуацію сімей працівників університету в Слабугу, а в 1943 році врятувала книги бібліотеки.

Річ у тім, що під час окупації Воронежа гітлерівці вивезли до Курська 700 тисяч томів (11 вагонів), щоб відібрати для рейху найцінніші видання.

1943 року для врятування книг Софія Панфілівна була направлена у прифронтовий Курськ, куди добиралася з військовими частинами протягом семи днів. Однак через бої на Курській дузі вивезти бібліотеку не вдалося. Довелося ще двічі вирушати до Курська, добиватися виділення вагонів, пального, організовувати роботу бійців, які лікувалися в госпіталях.

Напередодні 65-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні на червоному корпусі Воронежського державного університету на честь бібліотечного діяча Софії Панфілівни Онікієнко була встановлена у вигляді розгорнутої книги меморіальна дошка «За подвиг по спасению книг из библиотеки Воронежского государственного университета в годы Великой Отечественной войны».

Батько — Онікієнко Василь Хомович (1895–1969) народився в с. Ново-Михайлівка Чернігівського району За-

порізької області в родині селян-середняків (пізніше сім'я проживала в Оренбурзькій області). За спеціальністю Василь Хомович — агроном-ентомолог. Закінчив у 1915 році Самарське сільськогосподарське училище, а в 1948 році — заочно Ленінградський інститут прикладної зоології та фітопатології. У 1942–1945 рр. був на фронті.

Робота Василя Хомовича на посаді агронома-ентомолога сформувала в ньому любов до природи, а вроджена комунікабельність — любов до людей і щирість у спілкуванні з ними.

Пригадую, як разом ми ходили до магазину у Воронежі. Більша частина часу витрачалася на розмови з людьми. Василь Хомович не міг пройти повз, не поспілкувавшись зі знайомими, незнайомцями. Розпитував їх про все, радив, що і як треба робити.

Тож не дивно, що у Володимира Васильовича поєднувалися такі риси характеру, як принциповість, рішучість, наполегливість, ініціативність, допитливість, цілеспрямованість з доброзичливістю, комунікабельністю, любов'ю до людей.

У стосунках з людьми Володимир Васильович, попри принциповість, завжди був щирим, правдивим і доброзичливим. Його поради іншим (наукові, життєві) завжди супроводжувалися якимось непереборним бажанням їх негайного втілення. Володимир Васильович щиро радів успіхам своїх учнів, колег, друзів. Їхні успіхи були для нього найбільшою нагородою.

Свою допитливість, бажання дійти до істини Володимир Васильович виявляв змалку. Десять у четвертому класі він із другом Алейкумом в Новочеркаську, щось «досліджуючи», вчинив вибух і розвалив грубку у квартирі. Потім деякий час переховувались, думаючи про те, щоб їх якнайшвидше знайшли і не дуже сварили.

У шкільні роки поводився, як інші. У сьомому класі, наприклад, він привів на урок свого собаку Джима (вівчарку) і посадив його за парту, за що був виключений зі школи на 10 днів. А загалом, у шкільні роки він активно займався боксом, під час тренувань пошкодив носову перепонку. Та-

кож досить успішно займався фехтуванням, виборів першість серед юнаків Центрально-Чорноземного регіону.

У старших класах, в атмосфері очікування війни та відповідного психологічного налаштування в країні, Володимир Васильович приймає рішення вступити до військового училища. Батьки були категорично проти.

Однак, усупереч їхній волі, Володимир Васильович таки вступає до Ленінградського училища інструментальної розвідки, де його застала війна, і де він прийняв перший бій. Потім були Сталінград, Керч (важка контузія, евакогоспіталі). У 1946 році він демобілізувався за станом здоров'я і назавжди попрощався з мрією бути військовим.

Перевівшись із заочного на стаціонарне відділення Воронезького державного університету, Володимир Васильович, як усі фронтовики, буквально накинувся на навчання, отримував Сталінську стипендію. Розказував, що до кожного заняття ретельно готувався й обов'язково виступав, щоб підтверджувати цю стипендію, оскільки його однокурсники Люся Большакова й один фронтовик (прізвища не пам'ятаю) буквально наступали на п'яти.

Активна участь у студентській науковій роботі, спілкування з такими енциклопедично освіченими вченими зі світовим ім'ям, як професори Козополянський, Миротворцев, Сент-Іллер, сприяли не лише професійному становленню, а й формуванню морально-етичних засад Володимира Васильовича.

Глибоку вдячність до своїх вчителів Володимир Васильович проніс через усе своє життя. Про них він згадував завжди і розповідав своїм учням.

Після закінчення університету Володимир Васильович був відряджений до аспірантури Інституту географії АН СРСР, де в 1952 році захистив кандидатську дисертацію (докторську дисертацію — першу в Україні з економіки праці — він захистив у 1974 році).

Міністерство освіти СРСР запропонувало Володимирові Васильовичу три місця роботи на посаді завідувача кафедри — у Московському транспортному інституті, Таллінському та Чернівецькому університетах. Він обрав Чернівецький дер-

жавний університет. Свій вибір пояснював тим, що батьки його були вихідцями з України, а ще спогадами про перебування в дитинстві в с. Веприк на Полтавщині, де проживав дядько матері Яценко Панько.

Напівжартома, а згодом і серйозно Володимир Васильович часто говорив, що вдячний долі за такий вибір, оскільки зустрів мене.

З його розповідей — він протягом кількох років спостерігав за мною і дійшов висновку, що я відрізняюся від інших (поглядами, поведінкою). Це він називав патріархальним вихованням. Згодом у процесі співпраці та спілкування з'явилися почуття, закоханість, любов, сім'я.

У багатьох, мабуть, склалося враження, що я повністю підкорялася Володимирі Васильовичу, була слухняною, ніколи не перечила. Насправді, це йому довелося змінювати свої звички й адаптуватися до моїх. Зауважу, цьому він був радий. У нашій сім'ї не практикувалися сварки та образи одне одного.

Наведу такий факт. Зазвичай після роботи чоловіки не поспішали додому, а ще деякий час прогулювалися містом, обговорюючи різні проблеми, та заходили випити пива або кави. Це називалося «водити козу». І от Володимир Васильович почав відриватися від компанії (призначати в цей час мені побачення), через що з нього насміхалися. Пізніше Володимир Васильович мені сказав: «Якби ти хоч раз висловила невдоволення, претензії, то мені морально було б легше продовжувати ці прогулянки».

Безумовно, у нас також виникали певні непорозуміння і, як правило, Володимир Васильович першим йшов на примирення. На жаль, мені це було не властиво, що ображало Володимира Васильовича. Лише значно пізніше я зрозуміла, як важливо вміти йти на поступки.

Володимир Васильович дуже любив робити мені подарунки, нехай навіть невеличкі — якісь вироби з дерева, скла, косметичку. А ще завжди дарував квіти. Коли я поверталася з відпочинку або відрадження, на столі завжди стояв розкішний букет квітів. Він, як виявилось, зберіг усі листи, які я йому писала.

Загалом у наших стосунках велике значення мали спільні інтереси, у тому числі наукові. Володимир Васильович завжди цікавився моїми успіхами, вникав у наукові проблеми фізіології і психології праці, якими я займаюся. Думаю, що в цьому виявлялося і бажання розширювати діапазон своїх знань про людину та використовувати їх у дослідженнях трудових ресурсів.

Володимир Васильович дуже любив музику — класичну, джазову, сучасну, театральне мистецтво. Ми часто відвідували оперу, театри, концерти. Вдома у нас (відповідно до здобутків «технічного прогресу») є велика кількість платівок, касет, дисків із записами світових і вітчизняних опер, оперет, музичних творів, пісень у виконанні видатних співаків й оркестрів.

У вихідні, особливо в останній період, коли рідше бували в театрах і на концертах, ми влаштовували собі «концерти» вдома — слухали прекрасну музику. Ініціатором завжди був Володимир Васильович. Він же активно поповнював нашу «касєтотєку». Найулюбленішою його оперою була «Запорожець за Дунаєм». Арії з неї він міг слухати хоч щодня.

Кожного року в нас була новорічно-різдвяна ялинка. Володимир Васильович завжди допомагав мені прикрашати її, розвішував гірлянди і довго (після Водохреща) просив не розбирати. Особливо радів останній в його житті ялинці, яка, на його думку, була як ніколи гарною й опатною.

Володимир Васильович дуже радів гостям, особливо коли це були близькі йому люди. Він намагався завжди бути гостинним господарем і створити атмосферу, в якій гості почувалися б «як удома».

Найбільшим щастям для Володимира Васильовича був наш син Ігор, якого він безмежно любив. А ще він дуже радів, що в мене з його дочкою Іриною склалися дружні стосунки. Коли ми з нею розмовляли, а він у цей час був чимось зайнятий, то згодом цікавився: «Дєвчонки, о чєм вы шєпчєтєсь? Поделитєсь со мной вашими секретами». Дочку він завжди підтримував матеріально і морально.

Якось Володимир Васильович сказав мені, що він такий щасливий, що йому аж страшно. Ці страшні передчуття

справдилися. Наш син трагічно загинув. Тяжко страждаючи і переживаючи жахливу втрату, Володимир Васильович робив усе можливе, щоб вберегти мене від фатального кроку і навчити жити далі. Його любов й увага до мене, турбота проявлялися навіть у найменших дрібницях.

До останніх днів життя Володимир Васильович намагався мені допомагати, тримаючись достойно і стараючись не завдавати мені болю станом свого здоров'я. Потай, як йому здавалося, він систематизував документи, матеріали, рукописи та зробив відповідні записи для мене.

Останньої його ночі ми майже не спали, багато розмовляли. Володимир Васильович весь час повторював: «Спасибо тебе, спасибо тебе, спасибо тебе...».

Я хочу також сказати: «Спасибі тобі, Володю, за любов і ласку. Світла пам'ять про тебе, любов і біль у серці назавжди залишаться зі мною».

ЯКИМ МИ ЙОГО ЛЮБИМО І ПАМ'ЯТАЄМО

Спогади учнів і друзів В. В. Онікієнка

Інна Суворова (Янова)

ВИДАТНИЙ НАУКОВЕЦЬ, ДИНАМІЧНА І ЩИРА ЛЮДИНА

В. В. Онікієнко — керівник
відділу територіального
прогнозування населення
і трудових ресурсів
Держплану УРСР, 1969 р.

Володимир Васильович Онікієнко — один із перших учених в Україні, який глибоко і масштабно почав працювати над проблемами трудових ресурсів. За його ініціативи наприкінці 1961 року при НДІмісттопрот Держплану УРСР було створено не тільки відділ демографії і трудових ресурсів, який він очолив (згодом цей відділ був підпорядкований ЕНЕІ Держплану УРСР та Раді по вивченню продуктивних сил України АН УРСР), а й відповідні регіональні структурні підрозділи в містах Харкові, Донецьку, Львові.

У Харкові з притаманною йому енергією й ентузіазмом він сформував підрозділ для дослідження регіональних проблем трудових ресурсів у Північно-Східних областях України (Харківська, Полтавська, Сумська області). Доля звела мене з Володимиром Васильовичем саме тоді, коли він активно займався підбором молодих кадрів, які б мали здібності до аналітичної й наукової роботи, а я працювала в Статистичному Управлінні Харківській області у відділі «Населення, трудові ресурси, підготовка кадрів». Відбулася довга розмова, в якій Володимир Васильович хотів виявити мій хист до наукової праці, кругозір, моє

бачення проблеми. Завдяки його великому досвіду організаторській, професійній, науковій роботі він зміг переконати мене в необхідності прийняття його пропозиції — працювати науковим співробітником у створеному ним у Харкові науковому підрозділі. Думаю, що ні Володимир Васильович, ні я в подальшому не пошкодували через прийняте рішення.

Дослідження галузевих і регіональних проблем зайнятості в Північно-Східних областях України проводилися під постійним методологічним керівництвом проф. В. В. Онікієнка. У стосунках зі співробітниками він завжди був принциповим, ініціативним, його поради були завжди професійними і доброзичливими. Мені часто доводилося спілкуватися з Володимиром Васильовичем і тоді, коли він залучав мене, поряд з іншими співробітниками, до організації і проведення республіканських науково-практичних конференцій з проблем праці в різних містах України (Києві, Донецьку, Харкові, Львові та ін.). Він володів особливими здібностями в організації таких заходів, був вимогливим і принциповим до найменших дрібниць, що давало змогу в процесі проведення цих заходів уникати непередбачуваних ситуацій. Для мене цей досвід був цінним надбанням у подальшій роботі. Організуючи науково-практичні конференції, Володимир Васильович — людина-науковець — забезпечував не тільки їх високий теоретичний рівень, а й широко залучав до обговорення наукових проблем працівників відповідних міністерств, керівників місцевих органів влади, що сприяло практичному впровадженню наукових пропозицій у народне господарство, тобто він проявляв себе як державний діяч.

Регулярно зустрічаючись на таких заходах, його учні — аспіранти, кандидати і доктори наук, спільно обговорюючи наукові проблеми ринку праці України та напрями їх вирішення, відчували, що їх об'єднує наукова школа В. В. Онікієнка.

Володимир Васильович — один із перших вчених в Україні, який досліджував різні аспекти проблем трудових ресурсів та розробляв теоретичні основи формування ринку праці в Україні. Він залучав до наукових розробок молодих

учених, які під його керівництвом спромоглися одержати наукові ступені та сприяли подальшому розвитку його теоретичних напрацювань. Під керівництвом проф. В. В. Онікієнка я підготувала і захистила кандидатську дисертацію. Особливу увагу він приділяв впровадженню в практичну діяльність результатів дослідження, високій якості теоретичних і методичних розробок. Він був дуже задоволений, коли значна частина зроблених у дисертації пропозицій знайшла практичне застосування в Північно-Східних областях України, була використана плановими і господарськими органами республіки.

Володимир Васильович виявляв особливе ставлення до своїх колег-учнів: він заохочував і підтримував їх. Я це добре відчула під час роботи над дисертацією, особливо під час організації її захисту (вибір провідної організації, опонентів). Ініціатива і поради Володимира Васильовича щодо поширення досліджень проблем зайнятості і трудових ресурсів в Україні, зокрема в Харківському регіоні, знайшли впровадження під час формування тематики наукових досліджень (а згодом і створення відділу) в Харківському відділенні Інституту економіки НАН України, куди я прийшла працювати після захисту дисертації в 1970 р. Методологічною базою цих досліджень були теоретичні напрацювання Володимира Васильовича. До того часу дослідження з такого наукового напрямку в Харківському відділенні не проводилися.

Володимир Васильович був інтелігентною і мудрою людиною. Він любив життя і людей, був доброзичливим. Тому, природно, що наше з ним знайомство, періодичні зустрічі, професійне спілкування тривали впродовж багатьох років. Дні його народження (особливо ювілейні) були тим приводом для всіх його учнів і послідовників, завдяки якому ми мали можливість привітати його, віддати свою шану і вдячність, поспілкуватись, обговорити різні проблеми та, дивлячись одне на одного, зрозуміти, як швидко минають роки, а наш учитель залишається таким же енергійним генератором ідей, і начебто час йому не підвладний.

Останнім часом ми досить часто спілкувалися з Володимиром Васильовичем щодо підготовки до дня його 90-річчя.

За два дні до того, як він пішов у вічність, я подзвонила йому, щоб повідомити про виконання його завдання. Володимиру Васильовичу почувався погано, як сказала дружина Ярослава Володимирівна, однак він узяв трубку, вислухав мене, подякував. Я вдячна долі, що встигла сказати йому, що виконала прохання. Як виявилося, це була остання наша розмова.

Добра пам'ять — це, мабуть, найдорожче, що може залишити після себе людина. Вона надихає та дає силу життя тим, хто залишається тут і буде продовжувати його справу.

Іван Білоконь

ПОДЯКА І НИЗЬКИЙ УКЛІН УЧИТЕЛЮ

Пішла із життя Велика людина, вчений і організатор науки, доктор економічних наук, професор Онікієнко Володимир Васильович. Не віриться, але з цим потрібно змиритися, бо це об'єктивний природний процес.

Під керівництвом Володимира Васильовича я працював понад 20 років у системі Академії наук, а особисто познайомився з ним у 1969 році. Після смерті мого наукового керівника професора Градова Г. Л. Володимир Васильович взяв мене під своє «крило». Завдяки йому моя кандидатська дисертація була завершена, захищена й успішно пройшла ВАК СРСР.

Володимир Васильович був мудрою людиною, за що заслужив повагу колег у науковому світі не лише в Україні, але й у Росії та інших республіках Союзу. Його запрошували на всі наукові конференції з проблем народонаселення та трудових ресурсів, які проводилися на території СРСР.

Але не лише в науці залишив Володимир Васильович свій земний слід. Особливу повагу він заслужив за свою наполегливість у досягненні поставленої мети серед своїх учнів. Можливо, саме ця риса його характеру дозволила «вивести в люди» не один десяток учнів, які нині стали відомими науковцями, освітянами та управлінцями, впроваджуючи на практиці все цінне, що було отримано від Учителя.

Упродовж роботи у відділі, яким керував Володимир Васильович, ми брали активну участь в організації та проведенні кількох десятків міжнародних і республіканських науково-практичних конференцій з проблем народонаселення та ринку праці. Завдяки вимогливості й організаторським здібностям Володимира Васильовича всі вони проходили на високому науковому рівні.

Особисто до мене Володимир Васильович ставився як до близької людини. Протягом спільної роботи в РВПС і пізніше, коли я перейшов працювати в КНЕУ, під час зустрічей на наукових конференціях, випадкових зустрічей, під час

розмов по телефону — він по-батьківськи цікавився моїм здоров'ям, особистими успіхами на викладацькій ниві, сім'єю. За це йому від мене і моєї родини низький земний уклін. Нехай йому земля буде пухом і царство небесне, а в нас, його учнів залишиться вічна пам'ять про нього.

ЛЮДИНА СЛОВА

У 1973 р. я вирішив вступити до аспірантури Ради по вивченню продуктивних сил України АН України, на спеціальність «Розміщення продуктивних сил і економіка регіонів СРСР» (з відривом від виробництва). На той час у мене було складено три кандидатські екзамени (іноземна мова, філософія і політекономія), а також опубліковано наукові статті.

Отримавши на вступному іспиті зі спеціальності оцінку «добре», я не пройшов за конкурсом. У коридорі РВПС АН України зустрів професора Онікієнка В. В., який мені сказав: «Приїжджай наступного року. Я тебе візьму в аспірантуру». У 1974 р. В. В. Онікієнко дотримав свого слова і я вступив до аспірантури з відривом від виробництва.

З того часу і до останніх його днів ми підтримували щирі, теплі стосунки. Для мене чи не найважливішими рисами його характеру були доброзичливість, готовність прийти на допомогу, сприяння в досягненні позитивних результатів.

Особливо цю підтримку я відчув після обрання мене в 1992 році завідувачем кафедри територіальної організації продуктивних сил і управління трудовими ресурсами Тернопільського інституту народного господарства (на даний час — Тернопільський національний економічний університет).

Завдяки сприянню і мудрим науковим порадам проф. Онікієнка В. В. викладачі кафедри Брич В. Я. захистив кандидатську і докторську дисертації, а Шушпанов Д. Г., Цісецький О. Є., Надвиничний С. А., Хом'як О. П., Коцур А. С., Шушпанов П. Г. захистили кандидатські дисертації.

Професор Онікієнко В. В. як член організаційного комітету брав безпосередню участь у підготовці і проведенні двох Всеукраїнських науково-практичних конференцій, які організовувала кафедра управління персоналом і регіональної економіки ТНЕУ в 2005 і 2009 роках.

С. І. Бандур, В. В. Онікієнко, Є. П. Качан, В. Я. Брич —
учасники наукової конференції в м. Тернополі, 2004

Проф. Онікієнко В. В. надавав велику допомогу в навчальній і науковій роботі кафедри. Він був редактором навчального посібника «Управління трудовими ресурсами» (К., Юридична книга, 2003 р.) та монографії «Регіональна політика ринку праці» (Тернопіль, Економічна думка, 2005 р.)

Завдяки фаховим порадам проф. Онікієнка В. В. налагоджено видання фахового наукового журналу «Регіональні аспекти розвитку продуктивних сил України».

Пам'ять про відомого вченого, педагога і Людини з великої літери, успішного організатора науки, доктора економічних наук, професора, заслуженого діяча науки і техніки, академіка АЕН України залишиться в моєму серці назавжди.

Семен Бандур

НАУКОВИЙ ПОРАДНИК ЗІ ЩИРОЮ, ВІДКРИТОЮ ДУШЕЮ

З Володимиром Васильовичем Онікієнком я познайомився наприкінці жовтня 1975 року.

У цей період він активно займався пошуком молодих кадрів, які мали певні здібності до наукової діяльності. Безперечно, у своїх пошуках Володимир Васильович спирався на своїх знайомих, викладачів вищих навчальних закладів тощо. Саме таким чином я потрапив в поле зору В. В. Онікієнка. Наша зустріч за його запрошенням відбулася в Раді з вивчення продуктивних сил України АН УРСР. До речі, саме в цей час я готувався вступати до аспірантури Інституту народного господарства ім. Д. С. Коротченка, в якому отримав вищу освіту за спеціальністю «Економіка праці», і Володимир Васи́льовичу про це було добре відомо.

Під час досить тривалої розмови з ним перше, що впало у вічі, — це його вміння по-батьківському перейматися проблемами співрозмовника, переконувати в прийнятті саме такого, а не іншого рішення. Ця риса завжди підкупала людей і не випадково до нього тягнулися всі, хто потребував його поради чи допомоги. Я також не був винятком.

Крім того, Володимир Васильович, маючи за плечима величезний досвід науково-педагогічної діяльності, вибудовував розмову так, що не виникало сумніву в перевазі мого переходу на роботу саме в РВПС України АН України, в якій дійсно, як я потім переконався особисто, були створені всі умови для наукової діяльності, підготовки та захисту дисертацій. З його допомогою як наукового керівника і консультанта спочатку кандидатської, а потім і докторської дисертацій роботи були вчасно підготовлені й успішно захищені відповідно в 1981 і 1991 роках. Володимир Васильович завжди намагався створити найкращі умови для творчої роботи, чітко визначав пріоритети, мету і завдання дослідження. Особливу увагу він приділяв упровадженню в господарську

практику результатів дослідження, якості наукового доробку, всебічно сприяючи їх просуванню відповідним міністерствам, відомствам, регіональним органам управління. Прикладом цього можуть бути наукові розробки щодо державної та регіональної програми «Праця», що були виконані мною в межах кандидатської дисертації. За активним сприянням В. В. Онікієнка вони спочатку пройшли апробацію у Хмельницькій, Волинській та Миколаївській областях, а потім за рішенням Уряду розроблялися всіма регіонами України. І хоча їх зміст повною мірою не відповідав нашим науково-методичним рекомендаціям, вони сприяли активізації пошуку та використання регіональних резервів підвищення продуктивності праці, а потім стали прототипом сучасних програм зайнятості населення.

Володимир Васильович був принциповою і досить вимогливою до себе та підлеглих людиною, визнаним ученим із стратегічним неординарним мисленням та підходом до справи. Він досить уміло формував творчий колектив і здійснював розстановку науковців при виконанні окремих завдань, ураховуючи характерні особливості кожного виконавця, його потенціал. Уміння створити творчу атмосферу при розробці та обговоренні наукових положень завжди викликали не лише глибоку повагу до В. В. Онікієнка, а й бажання їх наслідувати. Крім того, він завжди був душею колективу. Його присутність на різного роду засіданнях створювала особливий мікроклімат, у якому гармонійно поєднувалися строгість обговорення наукових розробок і доброзичливість до їх авторів, яким він не скупився надавати цінні пропозиції та рекомендації. Маючи глибоке почуття гумору, він навіть на офіційних засіданнях намагався створити сприятливий мікроклімат і дружню атмосферу під час обговорення різноманітних питань, які розглядала наукова установа.

Саме таким запам'ятався мені Володимир Васильович. Його батьківська турбота щодо формування мене як науковця є неоціненною, за що я йому дуже вдячний.

Татьяна Петрова

МЫ ДЕЛИМ ЖИЗНЬ НА «ДО» И «ПОСЛЕ»...

Друзья и ученики В. В. Оникиенко ежегодно с радостью собирались в день его рождения. 17 апреля 2004 г.

«Мы делим жизнь на «до» и «после», но грань у каждого своя». Эти слова нашего коллеги как нельзя точно характеризуют судьбы учеников Владимира Васильевича Оникиенко.

Даты встреч — у всех разные. Учитель — один. Для меня такой судьбоносной гранью стала встреча с Владимиром Васильевичем в октябре 1979 года, когда Совет по изучению производительных сил Академии наук Украинской ССР объявил конкурс о наборе в аспирантуру.

Заведующая отделом кадров и аспирантуры направила меня к профессору Кочерге А. И. Однако, судьба распорядилась иначе. Когда я поднималась на шестой этаж СОПСа, где находился отдел Кочерги А. И, мне навстречу спускался по лестнице подтянутый, энергичный, уверенный в себе мужчина, поинтересовавшийся целью моего посещения. Он задал мне риторический вопрос: «А зачем Вам к Александру Ивановичу, если есть я»?

Это был Владимир Васильевич Оникиенко, ставший впоследствии моим научным руководителем в аспирантуре и докторантуре, наставником в публичной политике.

Наша встреча продлилась 33 года.

Я долго думала, как кратко определить то главное, что характеризует Владимира Васильевича как человека. Прежде всего, это — огромная сила воли, глубочайшая порядочность, интеллигентность, профессионализм, мудрость, сострадание. Любая из этих черт делает человека привлекательным, а их совокупность, умноженная на неиссякаемый оптимизм и желание быть полезным своей Родине, своему делу, коллегам, семье, друзьям и просто людям, нуждающимся в его помощи, делает человека лидером.

Владимир Васильевич — родом из Советского Союза. Он — участник Великой Отечественной войны. Его самый любимый праздник — День Победы. Я очень хорошо помню эти солнечные, праздничные майские дни, когда каждый из нас мог прикоснуться к живой страничке истории. В глазах Учителя — гордость Победителя!

Владимир Васильевич — лидер, учёный, исследователь, организатор и эффективный менеджер науки. Примеров тому достаточно. Но мне ближе всего НАШ отдел по исследованию трудовых ресурсов Совета по изучению производительных сил, которым руководил Учитель, и Научный центр занятости и рынка труда (НЦЗРТ).

Учитель дал дорогу в научную жизнь многим известным сейчас учёным и специалистам. Это — Рита Шаленко, Ира Петрова, Ира Кравченко, Элла Либанова, Володя Онищенко, Семён Бандур, Лена Гришнова, Иван Фёдорович Гнибиденко, Иван Васильевич Белоконов, Женя Качан, Вася Брич, Олег Дрозд, Володя Пухлий. Это и мой старт в науку.

Владимир Васильевич — часть жизни всех его учеников, а ученики — продолжение жизни Учителя.

Владимир Васильевич — трудоголик, ясно видящий цель и знающий пути её достижения. Он убеждает, аргументирует и отстаивает свои научные позиции, независимо от уровня противостояния и статуса оппонента.

Владимир Васильевич — сильный духом. Его способность не сломаться на крутых виражах жизни, противостоять ударам судьбы, трезво мыслить, оценивать и принимать решения в тяжелейших жизненных ситуациях поражает и восхищает. Сила воли — стержень жизни Учителя.

Владимир Васильевич заменил мне родного отца, которого я потеряла в 1989 году. И вот теперь — 15 февраля 2013 года — я лишилась отца во второй раз.

Я написала свои воспоминания о Владимире Васильевиче ОНИКИЕНКО в НАСТОЯЩЕМ ВРЕМЕНИ. Не могу писать о нём в прошлом. Учитель реально присутствует в моей жизни.

Я благодарна Вам, Владимир Васильевич!

Вы — настоящий!

Маргарита Шаленко

МЫ НАЗЫВАЛИ ЕГО В. В.

Мы называли его В. В. или Шефом, хотя последнее ему не очень нравилось. Однако именно им он и был — Шефом с большой буквы, равнодушным человеком, которому удалось оставить след в жизни практически каждого, кому случалось с ним работать более или менее длительное время. Это было больше, чем совместная работа. Наверное, могут быть разные воспоминания об этом непростом человеке, и пусть другие пишут о несомненных научных заслугах. Моя благодарная память — прежде всего о так много сделавшем для меня человеке, не оставлявшем меня своим вниманием и советами до самого последнего времени. Ничего, кроме правды, но это личное мнение.

В. В. не был из тех, кто «гладил по шёрстке». По прошествии лет он мне кажется достаточно жёстким, но по-своему справедливым и принципиальным человеком. Его всесторонняя поддержка распространялась в основном на тех, в ком он видел полезный потенциал, способности, трудолюбие и талант. Я не знаю другого научного руководителя, из-под крыла которого только из одного сопсовского отдела за какие-то 5 лет вышли 4 доктора наук. Горжусь, что являюсь одной из них. Мне приятно думать, что В. В. не разочаровался во мне. Хотя в последние годы и жалел, что в борьбе за выживание в новой американской жизни мне пришлось науку оставить, а он всё пытался меня подвигнуть на написание новых статей... Для меня много значат его слова, что наука что-то потеряла в моём лице.

Я знаю В. В. с 1979 года. Мы встретились совершенно случайно. На последнем году аспирантуры Киевского университета мне потребовалась формальная бумага о трудоустройстве в столичном вузе или НИИ. Все возможности были испробованы, но безуспешно; в расстроенных чувствах я шла по бульвару Шевченко и попался мне на глаза СОПС, о котором я никогда ранее не слышала. Ничего лучше не придумала, как зайти и разузнать о вакансиях. Восседавшая на проходной Валентина Максимовна милостиво спросила:

«А трудовыми ресурсами можешь заниматься?» Так я попала к В. В. Представляю себе, какой я ему показалась (и видимо, недалеко от истины) дурочкой... Бумаги я, конечно, не получила, но через год пришла к нему работать, и история наша тянулась вначале в СОПСе, а потом в НЦ ЗРТ до 1996 года, до самого моего отъезда в США.

Наша благословенная 513-я, с которой всё и началось. Мы все вышли оттуда — и В. Онищенко, и С. Бандур, и Э. Либанова, и Т. Петрова, и И. Белоконь, и многие другие.

Можно сказать, что В. В. внимательно пестовал меня все эти годы, формируя как учёного и человека. Видимо, это было очень нелегко, вспоминая мои тогдашние наивность, упрямство и научную незрелость. Сейчас я понимаю, какого это требовало недюжинного терпения и веры в меня. Со временем упрочилось взаимное доверие друг к другу. Мне приятно думать, что В. В. доверял моей научной интуиции. Он обладал необыкновенным чутьём, никогда не давил своим авторитетом. Задавал множество вопросов, которые заставляли взглянуть на идею с разных сторон, обогащали её, и если она выдерживала критику, давал добро. Так оформились новые для нас в 1980-е годы идеи рынка труда и до сих пор непопулярные идеи территориальной самоорганизации, которые легли в основу моей докторской. В. В. был уникален в его способности меняться вместе со временем, усваивать новые идеи, видеть масштабную картину, находить приоритеты, при этом оставаясь верным своим жизненным принципам. А как это нелегко после 60... Вообще я только сейчас понимаю, что он позволял мне быть самостоятельной и заниматься только теми темами, которыми я хотела. Это было чудесно! Может, не всем это тогда нравилось со стороны, и я числилась в несомненных любимчиках — пусть они утешатся, сейчас я играю почти исключительно чужую музыку. А тогда он помог мне увериться в своих силах, «встать с колен», по его собственному выражению. Без такой уверенности и самостоятельности, жёсткости и осмотрительности я бы не выжила и не преуспела в американской жизни. Мне было очень тяжело сказать В. В. об отъезде, но он поддержал меня тогда сразу. Спасибо, В. В.!

И ещё, дело прошлое, — но я никогда не забуду его участия в моих не всегда блестящих семейных делах, а благодаря его разрешению работать дома мой сын почти до трёх лет рос без детских учреждений.

Мы перезванивались в последние годы, правда, нечасто. Моя вина — из того же ряда, что вечная вина в недостаточном внимании к родителям, а В. В. стоит для меня в том же ряду самых близких и родных людей. В мой последний приезд в 2008 году мы встречались. Была рада найти В. В. по-прежнему на острие жизни, окружённым аспирантами, равнодушным и принципиальным человеком. Хотя показалось, что он стал с годами мягче и более толерантным. Тогда мы и сфотографировались вместе на память.

Встреча через годы и океаны. В. В. Оникиенко и М. В. Шаленко, 2008 г.

Мне до сих пор жаль, что у нас не сохранилось фотографий из прошлого, где мы были бы все вместе — тогда как-то не было принято сниматься вместе. Впрочем, была одна — может, у кого-то сохранилась. Шуточная, где мы все вместе в нашей 513-ой. ВВ усаживает меня за стол на почётное место в полупоклоне, и все вокруг смеются. Мы все — молодые и красивые, и всё ещё впереди...

Андрій Просуленко

ВСЕГДА НУЖНО ОСТАВАТЬСЯ ЧЕЛОВЕКОМ...

Память — это, наверное, самое ценное из того, что нам уготовила жизнь. Со временем многое тускнеет, что-то приобретает совсем другую окраску и интерпретацию по сравнению с тем, что было на самом деле, что-то искажается в угоду нашей конъюнктуре, но есть такие периоды, которые были определяющими в твоей судьбе, их невозможно забыть, они стали основой дальнейшей жизни. Для меня это была встреча с Владимиром Васильевичем Оникенько. В мае 1982 года я, на тот момент младший научный сотрудник Института экономики промышленности АН УССР из города Донецка, попал в Киев. Это была командировка в СОПС, в отдел, который возглавлял Владимир Васильевич. Суть командировки скорее всего была не столь важной и все вопросы были быстро выяснены, но мне представился случай побеседовать с Владимиром Васильевичем. К тому времени я знал его по научным трудам как одного из ведущих специалистов в изучении проблем трудовых ресурсов и для меня он был безусловным научным авторитетом. Отправляясь в командировку, я даже не мечтал, что побеседую с ним, а тем более о том, что он предложит мне поступить к нему в аспирантуру. Я увидел человека, который производил воистину неизгладимое впечатление: умные пронзительные голубые глаза, одет, как говорят, с иголочки, манера обращения — доступная и добросердечная. В беседе со мной он интересовался буквально всем: чем я занимался в научном плане, моим представлением о собственных перспективах, общественными и семейными делами. Всё закончилось тем, что он предложил мне идти к нему в аспирантуру. Для меня открылся другой мир — не только в плане постижения азов науки, а и в том, что я очутился в кругу неординарных, талантливых, дружелюбных людей. Владимир Васильевич руководил отделом, где работали молодые талантливые учёные: Володя Онищенко, Элла Либанова, Семён Бандур,

Борис Трубенко и другие. Он был центром, вокруг которого вращалась вся жизнь отдела. И не только. Владимир Васильевич объединил вокруг себя многих талантливых молодых людей со всей Украины: из Тернополя, Львова, Черновцов, Харькова, Луганска, Днепропетровска, Луцка, Одессы и других. Нередко после работы мы собирались в его кабинете, обсуждали за «чашкой чая» самые разные вопросы, а время было интересное. Говорили о политике, экономике (уже тогда наметился в головах многих переход от политекономии социализма к экономикс), велись дискуссии о дефиците рабочей силы в стране и о том, является ли она товаром, и о многом другом. Если не успевали всё обсудить, то иногда продолжали разговор дома у Владимира Васильевича. Он жил недалеко от СОПСа, на улице М. Коцюбинского, и принимал нас всегда очень гостеприимно.

Владимир Васильевич был блестящим организатором и стратегом в любом деле. Он мог выстроить отношения как со своими союзниками, так и с оппонентами таким образом, что результат, как правило, был всегда положительный. Когда подошёл срок защиты моей диссертации, ведущей организацией для меня был выбран НИИ труда, которым руководил А. М. Уманский. У него с Владимиром Васильевичем были непростые отношения, и то, что успешно прошла предварительная защита, стало гарантией успеха уже во время основной защиты.

Однажды, в 1990-е годы, когда многое изменилось и я уже работал в инвестиционной компании, а Владимир Васильевич в это время — в НИИ труда на Соломенке, я был в Киеве. Я ему позвонил, и он приехал ко мне в гостиницу. Мы рассказывали друг другу о своих делах, делились впечатлениями о житье-бытье, я ему подарил Библию. Тогда эта книга была у нас ещё раритетом. Я думаю, что Владимир Васильевич воспринимал её, прежде всего, как книгу, в которой сосредоточен опыт тысячелетий, мудрость и смысл человеческой жизни. Наверное, ни я, ни он не были ни ортодоксами, ни атеистами. Он мне тогда сказал: «Андрюша, жизнь меняется, приходят новые времена, но всегда нужно оставаться человеком и достойно её прожить». Ему это удалось.

*Василь Лопух,
Нью-Йорк, 6 листопада 2013 р.*

МИ ЙШЛИ ПОРУЧ УПРОДОВЖ ЖИТТЯ

В. Лопух у гостинній родині В. В. Онікієнка і Я. В. Крушельницької, 2007

Закінчивши навчання в школі, я покинув берег мого дитинства, яке пройшло в мальовничому місті Заліщики, що омивається водами Дністра, і вирушив у вільне плавання дорослого життя — це було 1973 року.

Липневого ранку цього ж року я і мій тато прибули до Києва. Це була друга поїздка в моєму житті, коли я потрапив до столиці. Тільки цього разу я мав намір стати студентом одного із столичних вишів. Тато боявся відпустити мене самого в таку далеку дорогу, тому поїхав зі мною. Ми легко знайшли будинок і квартиру по вул. Михайла Коцюбинського, де мали намір зупинитися на час моїх вступних іспитів. Адресу і рекомендацію для господаря дав нам товариш мого тата.

Ми зайшли в під'їзд, гучним ліфтом піднялися на п'ятий поверх і натиснули кнопку дзвінка. За дверима почули голос: «Хто там?» Тато пояснив, хто ми і що ми маємо рекомендаційний лист. Двері відчинилися, і я побачив сивого чоловіка, як мені тоді здалося, похилого віку. Він уважно оглянув нас, прочитав записку-рекомендацію, яку йому дав тато, акуратно склав її і запросив нас до квартири.

Так уперше я зустрів Володимира Васильовича Онікієнка.

Господар показав кімнату, де ми мали б спати і запросив на кухню пити чай. Ми залишили свої речі в кімнаті, взяли традиційні заліщицькі гостинці, смачні помідори та огірки, і пішли на кухню. Володимир Васильович поставив чайник, тато взявся готувати салат, а я сидів дещо розгублений і спостерігав за всім.

Володимир Васильович розпитав мене, як я навчався в школі, ким хочу бути та інше. Розмова була короткою. Перед тим, як залишити нас у квартирі, Володимир Васильович завів нас у велику кімнату, в якій уздовж двох стін були книжкові полиці. У правому кутку кімнати стояв великий антикварний стіл і старовинне крісло, яке видалося мені справжнім тронем. Такі меблі я бачив тільки в одному із Львівських музеїв. Мені страшенно захотілося сісти в це крісло-трон за великим письмовим столом.

Раніше мені ніколи не доводилося бувати в квартирах, де було б так багато книжок, а стіл здавався таким великим, що на ньому можна було грати в теніс. Я стояв наче заворожений. Володимир Васильович, усміхнувшись, сказав, що на цих полицях можна знайти книжки, які будуть корисними під час підготовки до іспитів. Також мені було дозволено сідати в крісло-трон і вчитися за цим старовинним письмовим столом.

Одного вечора до Володимира Васильовича завітав якийсь молодий чоловік і вони пішли до кімнати з книжками, а я сидів у сусідній кімнаті і щось читав. Оскільки двері не були щільно зачиненими, то, звісно, я чув їхню розмову. Саме того вечора я вперше почув про «демографічну яму», про потреби підприємств у робочій силі. Вони говорили про якусь динаміку та інші речі, які для мене були абсолютно невідомими і малозрозумілими.

Минуло ще кілька днів підготовки, але, на жаль, я провалив свій перший екзамен. Наступного дня, подякувавши за гостинність, ми попрощалися і повернулися додому.

Згодом я пішов в армію. Узимку 1976 року, саме під час служби у війську, я мав нагоду бути в Києві кілька днів. Мені дуже захотілося знову побачити сивого Професора, хотілося розповісти про свою службу і знову зайти до кімнати з книжками, антикварним столом і кріслом-троном. Я вагався, йти чи ні. Не був впевнений, чи впізнає мене.

І ось я перед дверима знайомого під'їзду. Ліфт гримів, як і тоді, піднімаючи мене на 5-й поверх. Дзвінок у двері. За дверима чоловічий голос, як і тоді, запитав: «Хто там?».

— Це я, Василь.

— Какой Василь?

— Той, що жив у вас, коли хотів бути студентом.

Двері відчинилися, і я знову побачив сивого чоловіка. Тільки цього разу перед ним стояв не школяр, а змужнілий юнак у солдатській шинелі. Володимир Васильович усмінувся і запросив до квартири.

«Слава, посмотри, кто к нам пришёл. Помнишь, я рассказывал тебе о наших гостях из Залещиков?»

У дверях кімнати, що ліворуч, з'явилася красива, доволі молода жінка. Так я вперше побачив Ярославу Володимирівну. У цей час із кімнати, в якій я колись жив, почувся голос старшої жінки: «Володя, кто к нам пришёл?»

— Это Вася — сказал Володимир Васильович, відчиняючи двері кімнати.

— Какой Вася? — прижмурюючись, на мене дивилася старенька жінка. — Я его знаю?

— Нет, знакомьтесь.

Старенька жінка подивилася на мене, витримала паузу, а потім подала мені руку і представилася: «Софья Панфиловна».

Я розгубився, бо не знав, що робити в цій ситуації. Мене вчили, що старшим людям треба цілувати руку незалежно чи то жінці, чи то чоловікові. Я це завжди сумлінно виконував, але тут дещо інша ситуація — це Київ, а не галицьке село чи містечко. Трохи знітившись, я подав руку

і низько схилив голову на знак пошани. Так, під час свого другого візиту до Володимира Васильовича Онікієнка я познайомився з усіма мешканцями цієї квартири.

Ярослава Володимирівна швидко накрила стіл. Володимир Васильович відкрив пляшку коньяку. Мене запросили до столу і, як годиться, стали годувати солдата. Така щирість і гостинність мене дуже вразила. Я почувався як удома. Ярослава Володимирівна запрошувала мене їсти, а Володимир Васильович, пригощаючи коньяком, усе хвилювався, щоби мене не затримав патруль.

Володимир Васильович і Ярослава Володимирівна слухали розповіді про службу у війську, про моїх солдатських друзів і про різні курйозні ситуації, що постійно траплялися зі мною. Володимир Васильович слухав, щось запитував, а потім сказав таку фразу: «А мальчик наблюдательный и хорошо понимает психологию людей». А потім запитав: «Ты определился, кем хочешь быть?» «Ні, мені ще майже рік служити». «Після тієї зустрічі минуло кілька років».

У 1981 році я закінчив Тернопільський педагогічний інститут з червоним дипломом, і мене залишили працювати на посаді асистента на кафедрі загальнотехнічних дисциплін. Переді мною постало питання: що робити далі? Те, що мене залишили в інституті, певним чином було несподіваним. Так, я навчався добре, навіть був Ленінським стипендіатом упродовж двох семестрів, але не думав, що мені пощастить стати викладачем інституту одразу після закінчення навчання. Тепер треба думати про аспірантуру. Мені було важко визначитися, чим краще займатися, і тоді на думку спало таке — треба поїхати до сивого Професора за порадою.

Київ 1981 року. Я втретє знову зайшов до просторого під'їзду, гучним ліфтом піднявся на 5-й поверх і постукав у двері. Знайомий голос: «Кто там?» — «Це я, Василь із Заліщиків». Насправді, на той час, я вже був тернопільчанином.

Двері відчинилися і я знову побачив сивого Професора, його допитливий погляд і приємну усмішку:

— «Ну, заходи».

Ярослави не було вдома. У сусідній кімнаті поралася Софія Панфілівна.

Володимир Васильович мовчки роздивився мене і промовив: «А ты возмужал». Запросив на кухню, де він поставив чайник і взявся готувати бутерброди. А тим часом я розповідав про все, що сталося у моєму житті за час від нашої останньої зустрічі.

— И что? — запитав Володимир Васильович, коли я закінчив свою розповідь.

— Я власне тому і приїхав до Вас, аби порадитися, що мені робити тепер.

Володимир Васильович назвав імена якихось професорів і порадив звернутися до них, піти до кількох академічних інститутів і кількох вишів та розпитати там про можливість навчатися в аспірантурі. Мої пошуки тривали два дні, проте безуспішно. Однак я дуже скоро набрався нового життєвого досвіду і з цим за день повернувся до Володимира Васильовича. Ми знову сиділи на кухні, і я ділився своїми враженнями від зустрічей та розмов з професорами в їхніх кабінетах. Володимир Васильович тільки усміхався, коли мені вдавалося влучно переказати про свій психологічний стан і вдало описати поведінку тих, до кого я заходив.

Наша розмова тривала довго. Володимир Васильович ставив різні запитання, немов би тестуючи мене за різними параметрами. Вислухавши все, він серйозно звернувся до мене: «Я предлагаю план твоих действий. Когда выступишь эти задания, приходи ко мне, тогда продолжим разговор. А по ходу выполнения плана информируй меня, как идут дела». З цим я і повернувся до Тернополя. План, на загал, був простий: треба було прикріпитися до однієї з кафедр, затвердити тему, скласти кандидатські іспити.

За якийсь час я взявся реалізовувати план, але життя вносило свої корективи: народилася донька, за півтора року — син, трохи пізніше ми придбали кооперативну квартиру. Це життєве розмаїття поглинало багато часу. З великими труднощами я долав різні перешкоди, і крок за кроком (хоча і дуже повільно) реалізовував намічені планом завдання. Час

від часу телефонував до Володимира Васильовича і повідомляв про те, як просуваються мої справи.

Минуло шість років, і я знову приїхав до Києва. Цього разу я привіз Володимиру Васильовичу витяг із протоколу про складання кандидатських іспитів у Львівському університеті ім. Івана Франка.

«Теперь, мой мальчик, мы утвердим твою тему у меня в отделе, и будешь готовиться к кандидатскому экзамену по специальности».

Так минув майже рік. У вересні 1987 року я отримав повідомлення, що мене зараховано на стаціонарне відділення аспірантури при Раді з вивчення продуктивних сил УРСР АН УРСР, науковим керівником призначено професора Володимира Васильовича Онікієнка.

Листопадовий Київ 1987 року зустрів мене дощем, захмареним небом, сірістю похмурих днів. Цього разу зустріч із Володимиром Васильовичем відбулась у його робочому кабінеті. При вході до кабінету стояли шафи зі стосами паперу. Стіл у кабінеті (взагалі їх там було два) не був таким великим, як той антикварний, що у квартирі Володимира Васильовича. На цих столах також було багато книжок, папок та аркушів з машинописними текстами. Ліворуч на приставному столі стояли 2 телефони. Навпроти столу вздовж стіни було кілька стільців, а по обидва боки від стільців стояли шафи. Я сидів навпроти і все це розглядав. Нарешті Володимир Васильович закінчив телефонні розмови і між нами відбулась коротка розмова. Мені було сказано, що спершу треба залагодити всі формальні справи: поселитися в гуртожиток, вирішити питання прописки, обліку у військкоматі і таке інше, а за тиждень прийти до нього.

Кімната в старому гуртожитку з відомчим підпорядкуванням Академії наук, що на вулиці Ежена Потье, стала моїм помешканням на наступні три роки. Увійшов до напівпорожньої кімнати, де було три ліжка, три столи, три стільці, етажерка з книжками котрогось мешканця кімнати, настільна лампа і друкарська машинка «Москва». На вікнах старенькі штори, а за немитим вікном — похмуре сіре небо, дощ і холод. Від усього цього я почувався кепсько. У Терно-

полі залишилася дружина з двома дітьми, мене мучило сумління, що тепер їй доведеться самій поратися з дітьми і ходити на роботу. На щастя, ми вже мали свою велику, добре облаштовану трикімнатну квартиру з усіма зручностями.

За тиждень я прийшов до Володимира Васильовича. Цього разу він повів мене до кімнат, спершу в ту, що була поруч з його кабінетом, а потім до іншої, яка була в протилежному кінці п'ятого поверху, і познайомив з працівниками свого відділу: Борисом Трубенком, Володимиром Оніщенком, якого всі називали «Борода», Еллою Лібановою, Рітою Шаленко, Іваном Білоконем, Маратом Прожогіним, Тетяною Петровою, Семеном Бандуром, Володимиром Пухлієм. Звісно, з першого разу я не запам'ятав їх усіх, але з часом подружився з усіма. У будь-якому разі, сьогодні в моїй пам'яті залишилися найкращі спогади про їх доброзичливість і прихильне ставлення.

Після знайомства з працівниками відділу Володимир Васильович дав мені нове завдання — записатися до наукової бібліотеки, скласти план роботи над дисертацією і знову прийти за тиждень, тільки на цей раз не до РВПС, а до нього додому.

Довелося поволі звикати до нових умов життя. Оскільки я залишався один в кімнаті, то зміг по-своєму розставити меблі. Узагалі, такі спартанські умови і відсутність зайвих людей мене цілком влаштовували. Я сів за стіл, де була настільна лампа, а над столом прикріплена до стіни полиця із кількома книжками. Узяв кілька аркушів паперу і невдовзі склав план роботи над дисертацією, але представив усе у графічному вигляді. По горизонталі накреслив 36 відтинків — місяці навчання, по вертикалі розділив рівними відтинками, на яких зазначив розділи та параграфи дисертації. У цій системі координат намалював дві лінії. Перша лінія відображала мій намір інтенсивної праці над дисертацією, ця лінія йшла стрімко вгору і закінчувалася приблизно на відмітці 30 місяців. Друга лінія проходила пологіше і закінчувалася на відтинку 36. За будь-яких обставин, згідно з моїми графіками, роботу треба зробити не пізніше 36 місяців. У верхньому кутку обох графіків намалював лавровий ві-

нок, а в нижньому правому кутку біля лінії абсцис намалював мішок. Коли минув тиждень, я взяв аркуш з «планом» моєї праці на наступні три роки і вирушив до Володимира Васильовича.

Як виявилося, я потрапив не просто на зустріч, а на святкову вечерю. Ярослав Володимирівна приготувала різної смакоти. Володимир Васильович дістав вірменський коньяк, наповнив чарки і виголосив тост на мою честь. Я був шокований тим, з якою теплотою мене зустрічають у цьому домі. Ярослава Володимирівна пригощала мене то однією, то іншою стравою, і я не міг відмовитися. Володимир Васильович щоразу промовляв гарні слова, більшість тостів були сказані на адресу Ярослави Володимирівни. Нарешті я згадав, що приніс план своєї роботи. Думаю, що цього дня він навіть і не думав дивитися на мій план, але я вийняв аркуш зі своїми графіками і подав.

— Это что?

— Це план роботи над дисертацією, — промовивши ці слова, я побачив, як Володимир Васильович поволі піднімається з крісла, а його окуляри сповзають з носа.

Запала тиша.

Ярослава Володимирівна зрозуміла, що тут щось не те, і стала заглядати на ту картку, що я подав.

— Слава, обожди. Смотришь и спрашивать будешь потом. А ну-ка, объясни мне, что это такое?

— Це вісь часу мого навчання в аспірантурі. Це розділи та параграфи дисертації, а це — два стратегічні плани моєї праці на цей період. Якщо вдасться, то буду старатися дотриматися цього графіку (інтенсивного), а якщо будуть якісь непередбачувані обставини, то треба буде рухатися за цим графіком, іншого не дано.

— А что вот это? — Володимир Васильович показав на лавровий вінок, що містився у верхньому правому куті.

— Як «что»? — злегка передражнюючи, я відповів питанням на його запитання, і тут же продовжив: — Переможцю належить лавровий вінок.

— А внизу что?

— Це... Це, якщо я нічого не напишу і не захищу дисертацію, то дружина і діти виженуть мене з дому. Тоді я піду у світ із торбою батракувати.

Володимир Васильович і Ярослава Володимирівна зайшлися сміхом. У Професора аж сльози заблищали на очах від сміху.

— А ти, я вижу, с чувством юмора. Такого плану мене ще ні один аспірант не представляв.

Після цього пам'ятного вечора я приходив у цей дім ще дуже багато разів. Я почувався тут як удома. Щоразу годинами розмовляли на різні теми, жартували. Думаю, що тільки мені дозволялося пожартувати над Професором. Мої жарти потішали Ярославу Володимирівну, і вона завжди підтримувала мене.

Упродовж трьох років майже кожного тижня, у четвер о 4 годині пополудні, я приходив до кабінету Володимира Васильовича. Він завершував свою роботу, іноді треба було щось допомогти, а потім ми виходили на вулицю і, залежно від погоди, йшли гуляти в Ботанічний сад, або якийсь інший, або просто ходили вулицями міста, де не було багато транспорту і людей. Під час таких прогулянок я повинен був чітко і послідовно розказати, що зробив за тиждень, що прочитав, і скласти усний аналіз та зробити висновки з прочитаного. Мені потрібен був якийсь час, доки я зрозумів, що саме від мене вимагається. У подальшому, перед тим як іти на зустріч, я брав зошит, у якому були записи із книжок і статей, та уважно передивлявся списані сторінки, якісь важливі думки занотовував на окремих аркушах і ще раз обдумував прочитане. Через якийсь час я міг доволі чітко і предметно говорити про кожну опрацьовану книжку чи наукову статтю. Складнішою була друга частина методики, яку застосовував Володимир Васильович, привчаючи мене до системного аналітичного мислення. Він уважно слухав мене, інколи ставив уточнювальні запитання або просив більш чітко сформулювати думку. Вислухавши мене, Володимир Васильович пояснював, де я помиляюся у своїх міркуваннях, на що треба звернути увагу і які мої висновки були хибними, а які — правильними. Наприкінці таких

прогулянок й інтелектуальних розмов я був вкрай виснаженим, а Володимир Васильович казав, щоб я хуткіше їхав до гуртожитку і постарався записати усе, про що ми говорили. Зізнаюся, у перші місяці я взагалі не міг нічого пригадати, про що ми говорили і що саме я мав записати. Для мене було дивним те, що наступного четверга Володимир Васильович ставив запитання, які стосувалися нашої попередньої розмови. Так він допоміг мені виробити особливий спосіб системного мислення.

Одного разу, це трапилося значно пізніше, десь у середині 1990-х, один з аспірантів Володимира Васильовича, Василь Брич, попросив мене прочитати якусь частину його праці і за потреби зробити свої зауваження. Прочитавши кілька сторінок тексту, я написав на маргінезах свої правки. Василь Брич, прочитав їх і посміхнувся, підійшов до столу і взяв аркуші з таким самим текстом, але на маргінезах були редакційні правки, написані рукою професора Онікієнка. Ми обидва були вражені: текст, написаний Володимиром Васильовичем, і мій були майже ідентичні. Це означало, що я-таки добре засвоїв те, чого вчив мене мій Професор.

Минали місяці аспірантського навчання. За півтора року мені вдалося зробити чорновий варіант дисертації, без вступу та висновків, і я трохи сповільнив темп своєї праці. Кілька місяців витратив на інші справи. Наприкінці другого року навчання (це був листопад 1989 року) я приніс Володимирі Васильовичу сторінки машинописного тексту, які, як я вважав, є основною частиною моєї дисертації.

— Что это? — запитав Володимир Васильович.

— Це моя дисертація без вступу і висновків.

— Ты серьёзно?

— Да, — відповів я.

Професор підозріло подивився на акуратно складені аркуші з друкованим текстом. Витримав паузу і промовив:

— Ну хорошо, оставляй.

Я зав'язав папку і поклав на стіл.

Минув місяць, упродовж якого я зрідка щось писав, надаючи перевагу культурній програмі: кіно, виставки, театр.

За місяць я отримав свій машинопис. На ньому не було живого місця. Усе покреслено і виправлено, а на маргінезах не залишилося й клаптика для коментарів та запитань. Майже до кожного аркушу були приклеєні додаткові клаптики паперу, які також були списані. Мої руки опустилися і звисали, як ті приклеєні картки до моєї, як я думав, більш-менш добре написаної основної частини дисертації. Невже все так погано? У голові з'явилися різні думки. Мені здалося, той мішок, що я намалював на своєму графіку, посміхається до мене. Я подумав, що тепер доведеться піти з інституту і треба думати про нову роботу. Наближалися Новий рік і Різдво. Махнувши на все рукою, я поїхав до Тернополя. У колі сім'ї і друзів зустрів Новий рік. На Різдво відвідали в Заліщиках моїх батьків. Святкові дні трохи змінили настрій моїх роздумів і переживань.

Повернувшись до Києва, я взявся опрацьовувати зауваження Володимира Васильовича. Поволі текст почав набувати нової форми і змісту. На цьому етапі написання праці Ярослава Володимирівна стала для мене головним радником, помічником і навіть захисником. Володимир Васильович став жорсткіше контролювати хід роботи над дисертацією. Його зауваження чи поради мали директивний характер, на виконання яких визначався конкретний термін і, не дай Боже, щоби я чогось не виконав. У таких випадках Ярослава Володимирівна ставала для мене надійним захисником.

— Володя, — зверталася вона до нього, — ну що ти мучиш Василька, подивися, як він уже схуд. Краще по вечеряймо.

Ярослава Володимирівна йшла поратися на кухні. Володимир Васильович умикав телевізор і, стоячи посередині кімнати, дивився телепередачу. Як правило, у цей час йшла програма «Время». Я, щоби уникнути зайвих повчань, тихенько йшов на кухню до Ярослави Володимирівни. Запах смачної вечері наповнював кімнату, і Володимир Васильович умить добрішав. Час від часу кидав погляд у мій бік, не подаючи знаку, що суворий тон розмови, яка відбулася кількома хвилинами раніше, — це така методика виховання. Ми сідали вечеряти, і тоді наступало блаженство. Во-

лодимир Васильович хвалив Ярославу Володимирівну за смачно приготовлену вечерю. Ярослава Володимирівна запрошувала до столу. Поміж усім цим Володимир Васильович устигав коментувати політичні події, які на той час уже були дуже сумбурними, — йшов 1990 рік.

Життя не було б цікавим, якби не було наповненим різними пригодами. Іноді обставини складалися так, що Володимир Васильович, Ярослава Володимирівна і я проводили час разом, але без розмов про трудові ресурси чи економіку загалом. Ми прогулювалися Андріївським узвозом, де художники вздовж усього схилу виставляли свої картини, театр «Колесо» творив якісь дійства. Одного разу Володимир Васильович навіть погодився піти на рок-оперу «Юнона і Авось».

Не пригадую, якого року, але це було пізньої осені, у Києві, у Національному музеї мистецтва, що на вулиці Грушевського. Тут проходила виставка художника Іллі Глазунова, яка мала великий успіх, — черга бажаючих потрапити на виставку була мало не до Інституту літератури АН. Я запросив Володимира Васильовича і Ярославу Володимирівну на цю виставку. Очевидно, Володимир Васильович бачив ті черги, тому на мою пропозицію піти на виставку відмовився, сказавши, що не має наміру стояти на холоді в тій черзі.

— Володимире Васильовичу, так я ж запрошую вас на виставку, а не на вулицю стояти в черзі.

— Что ты имешь в виду?

— Те, що Ви йдете зі мною і вам не доведеться стояти в черзі.

— Хорошо.

За два попередні роки я багато разів відвідував майже всі виставки і музеї. Мені якось вдавалося дуже легко знайомитися з людьми, які працювали в цих культурних закладах, і майже всюди я мав добрих знайомих. Тому «дістати» (це слово мало в той час особливу магію) квитки на якусь виставку не було для мене проблемою, здебільшого я заходив там, де заходять працівники.

Наступного дня ми прийшли до будівлі Національного музею мистецтва, сходами піднялися до службового входу,

де на нас вже чекали мої знайомі. Одна з працівниць музею провела нас виставковими залами, де виставлялися картини Глазунова. Після огляду картин нас запросили на чай, де ми мали нагоду обмінятися думками про виставку. Працівники музею, мистецтвознавці, доволі стримано, якщо не відверто критично, відгукувалися про мистецький рівень і новаторство Глазунова як художника. Вийшовши на вулицю, Володимир Васильович запитав: «Ты мне объясни, откуда у тебя столько знакомых в музеях и театрах Киева? Откуда у тебя, мальчика с периферии, эта заинтересованность в искусстве?»

Що я мав на це відповісти? Так, я приїхав з маленького містечка, в якому був старий будинок культури та один маленький кінотеатр. Звісно, про мистецькі виставки не йшлося. Можливо тому, що впродовж 10 років займався фольклорними танцями. Що мені аплодували і дарували квіти. Що у свої 18 років у складі ансамблю «Дністер» гастролював і брав участь у Міжнародних фестивалях у Франції та Англії. Про це Володимир Васильович і так знав. Можливо тому, що коли був малим хлопцем, ходив до місцевого маляра вчитися малювати. Може тому, що, приїхавши до Києва, проводив у бібліотеці по 10 годин 6 днів на тиждень, для відпочинку залишав тільки неділю, і тоді, шукаючи психологічного розвантаження, я ходив по всіх музеях і виставкових залах, на театральні вистави і концерти. Найбільше мені подобався балет. А в теплі погожі дні я блукав Андріївським узвозом і не оминав жодного художника. Так у мене з'являлися знайомі.

Якось Володимир Васильович зібрався на конференцію до Ленінграда (тепер Санкт-Петербург). Я запитав, що він хоче побачити в Ленінграді?

— Но ты мне только не говори, что у тебя и там есть знакомые в музеях и театрах.

— Да, есть.

Насправді в Ленінграді я знав тільки одну особу, і якраз вона працювала в Ермітажі.

— Якщо хочете, я можу влаштувати екскурсію в «особую кладовую» (точну назву вже забув, але йдеться про кімна-

ту, де зберігаються ювелірні вироби, що належали імператорам).

Володимир Васильович чи то з недовірою, чи то зі здивуванням широко відкрив очі і якийсь час мовчки дивився на мене.

— То як, хочете відвідати «особую кладовую»?

— Да, ты знаешь, я там был один раз ещё после войны. Спасибо, это будет интересно.

Я зателефонував до Ленінграда і домовився про екскурсію для Володимира Васильовича і його колег. Якщо не помиляюся, на цю конференцію також поїхали Елла Лібанова і, напевно, Семен Бандур або хтось інший.

Коли Володимир Васильович повернувся, покликав мене до кабінету і розказав, як їх зустрічали прямо при вході до Ермітажу, майже як якусь урядову делегацію. Він був уражений. Дякував за те, що мав нагоду ще раз подивитися унікальну колекцію ювелірних виробів й інші зали Ермітажу.

Окрім приємних подій, у нас траплялися і кумедні пригоди. Про одну з них я наважуся розказати. Сталося це наприкінці серпня 1990 року. Володимир Васильович мав їхати в Іркутськ на конференцію. Літак до Іркутська був з Москви, а до Москви Володимир Васильович вирушав поїздом. У Москві він планував зустрітися зі своїми друзями з Інституту економіки АН СРСР, які також були запрошені на конференцію, і разом вони мали летіти в Іркутськ.

У п'ятницю, у день від'їзду, я прийшов до Володимира Васильовича, щоби провести його на поїзд і допомогти з багажем. Його власна валіза була маленькою, але хтось із колег по роботі попросив Володимира Васильовича взяти передачу для дочки, яка навчалася у Москві. Звісно, Володимир Васильович не міг відмовити, і взяв сумку з харчами, яка була досить-таки важкою.

Володимир Васильович склав свої речі, я взяв його валізу та сумку для студентки, і ми поїхали на залізничний вокзал. У ті роки з Києва до Москви було два фірмові поїзди. Один відправлявся приблизно о 20:00 годині, а другий, якщо мені не зраджує пам'ять, о 22:05. На вокзал ми прибу-

ли вчасно. Московський поїзд стояв на 10-й колії. Коли ми зійшли сходами на платформу, по обидва боки платформи стояли потяги. У вікні вагона, який був найближче до виходу на платформу, на великій білій табличці було позначено номер саме того вагона, який був вказаний у квитку Володимира Васильовича.

Володимир Васильович подав провідникові квиток, і той запросив нас до вагона.

На диво, вагон був надзвичайно чистий. Навіть були якісь вазони. Я заніс валізку і сумку в купе. Володимир Васильович поклав свої речі і каже мені: «Садись и записывай, что ты должен сделать за время моего отсутствия». У цей час до купе увійшов провідник, узяв від нього квиток і карбованець за постільну білизну і пішов, а я записував чергове завдання. За кілька хвилин потяг легко шарпнув, клацнули замки вагонів. Я подивився на свій годинник і сказав: «Або поїзд рушив раніше, або мій годинник почав відставати». Схопивши свій записник, побажав Володимиру Васильовичу щасливої дороги і стрімголов залиши потяг.

За два дні — у понеділок — я зателефонував на квартиру Володимира Васильовича. У телефоні почув голос пані Ольги, сестри Ярослави Володимирівни, яка на той час гостювала в них. Почувши мій голос, вона запитала мене: «Васильку, ти куди відправив Володимира Васильовича?» Я онімів. Одразу зрозумів, що щось сталося, але нічого не міг відповісти.

Отямившись, вимовив: «Як куди? До Москви?»

— Ні, — почув у відповідь.

Мої ноги підкосилися. Навіть тепер, пригадуючи цю історію, мені мурашки пробігають по тілу.

— А що сталося?

— Не знаю, але десь о першій годині ночі зателефонували. Я підняла слухавку і почула, як хтось кричав: «Найди мне этого Ваську!»

— Какого Ваську? Вы куда звоните?

— Да это я, Владимир Васильевич. Ничего не спрашивай, а найди в телефонной книжке телефон общежития и скажи ему, пусть немедленно приедет на вокзал.

Пані Ольга знайшла номер телефону мого гуртожитку і подзвонила вахтерові, але в таку пізню годину ніхто не відповів.

Згодом Володимир Васильович зателефонував додому і попросив, щоб Ольга Володимирівна передзвонила до Москви і переказала, що він приїде не вранці київським поїздом, а по обіді празьким.

Це все, про що я довідався в понеділок від пані Ольги, і зрозумів, що посадив Володимира Васильовича не в той потяг. Також розумів, що ця прикра помилка так просто мені не минеться. Наступного дня, як завжди, поїхав до бібліотеки ім. Вернадського, що на Московській площі. Переді мною на столі був стос книжок. Я гортав сторінки, щось читав, але з голови не виходило, куди ж я відправив професора Онікієнка. Страх перед прочуханкою, яку влаштує мені Володимир Васильович після повернення додому, поступово витісняли думки про те, куди саме він поїхав і як повертався до Києва посеред ночі.

Думаючи про ці пригоди, мене почав розбирати сміх. На мене почали звертати увагу інші читачі та працівники бібліотеки. Я розумів, що коли не припиню сміятися, то легко можу стати клієнтом «жовтої карети». Щоб уникнути небажаних наслідків своїх неконтрольованих емоцій, вирішив розповісти про пригоду тим, хто сидів за сусідніми столами. Під час перерви я зайшов до кімнати для куріння, хоча сам не палив, але там збиралися майже всі, хто працював у тому ж читальному залі, що і я. Підійшовши до кількох знайомих, став пояснювати, чому мене розбирає сміх. Історія про пригоду професора Онікієнка на той час ще не мала завершення. Після перерви ми повернулися до читального залу. Кожен взявся за свою науку. Я думав, що тепер все буде гаразд, і ніхто не буде звертати на мене увагу. Проте не так сталося, як гадалося. Кожен, хто не гляне в мій бік, починав посміхатися, а через якийсь час вже сміялися майже всі присутні в читальному залі. Ну, думаю «жовта карета» всіх не забере. Це тривало кожного разу, як я тільки приходив до бібліотеки. Мене кожен запитував: «Як твій Професор? Уже повернувся?». — «Ще ні!» — відповідав я.

Наближався день повернення Володимира Васильовича додому. Мій сміх змінювався на острах перед серйозною прочуханкою.

Володимир Васильович повернувся, але я намагався уникати зустрічі з ним. Одного дня мені-таки довелося прийти зі звітом про виконане завдання до нього додому. Двері відчинила Ярослава Володимирівна. Побачивши мене, вона усміхнулася, але нічого не сказала. Я мовчки увійшов до квартири, привітався і запитав: «А Володимир Васильович удома?» Як правило, він завжди відчиняв двері. Я подумав, може не хоче мене бачити.

— Ні, зараз прийде, — відповіла Ярослава Володимирівна.

Мені стало трохи легше. Набравшись сміливості, поцікавився:

— Ярославо Володимирівно, то що тоді сталося?

— Васильок, нехай він тобі сам розкаже.

Незабаром повернувся Володимир Васильович. Я привітався з ним, у відповідь він сухо кивнув головою, але я помітив, що злості на мене він не тримав.

Ярослава Володимирівна готувала вечерю. Щоб не потрапляти зайвий раз йому на очі, увесь час я тримався біля господині. Володимир Васильович підійшов до серванту, дістав пляшку доброго коньяку. Ми випили по чарці і мовчки почали їсти. За деякий час я наважився запитати:

— Володимире Васильовичу, що там сталося?

Він подивився на мене, помовчав трохи, а потім каже:

— Да ну тебя, Васька...

Почувши ці слова, мені стало легше. Я зрозумів, що Володимир Васильович вже не дуже сердиться на мене, але розповідати не хоче. Ми ще раз випили коньячку, після цього я вже не запитував, а просто попросив розповісти.

— В купе я был один. Через какое-то время зашёл в соседнее купе и спрашиваю: «Вы не подскажете, когда мы будем в Москве?» Люди в купе замерли от моего вопроса. Кто-то тихо ответил: «Мы едем в Донецк». Тут уже я замер. Пошёл к проводнику, а тот уже в третий раз смотрит на мой билет, ахает, извиняется и говорит: «Да, вышла ошибоч-

ка. Вы сели не та тот поезд. Но не волнуйтесь, скоро будет наша первая остановка, а Ваш поезд следует за нами через несколько минут».

Я оделся, переобулся, взял эту передачу, а она тяжёлая, черти бы её взяли, и со всем этим стою в тамбуре и жду остановки. Этот охломон-проводник быстренко вытурил меня из вагона и закрыл за мной дверь. Когда я очутился на платформе и оглянулся вокруг, то понял, что сегодня здесь уже не будет никакого поезда. Постоял ещё немножко, и пошёл на вокзал. А там переход над путями. Я еле дотащил эти сумки. Подошёл к кассе и спрашиваю: «Вы не подскажете, когда будет поезд на Москву?». А кассирша мне в ответ: «Ви ще тут зі мною трохи побазікайте, і не встигните на останній автобус до Києва».

Наверное, я был не первым таким пассажиром.

Снова взял эти сумки и еле успел добежать до автобуса. Через какое-то время автобус приехал в Киев, но почему-то остановился в районе ВДНХ. Водитель сказал, что дальше уже не едет. Я взял такси и приехал на вокзал.

Тут Володимир Васильович витримав паузу, ми ще трошки пригубили коньячку, і він продовжив розповідь.

— Целую дорогу вспоминал тебя «незлим, тихим словом». Попался бы ты мне в этот момент под руку! Я подошёл к дежурному по вокзалу, рассказал, что случилось, а он мне шлёпнул какую-то печать на билете и сказал, чтобы я шёл в общую очередь, и если будет место на проходящий поезд, то мне дадут билет.

Усе це відбувалося наприкінці літа, коли студенти їдуть на навчання, а відпочивальники повертаються з відпусток.

«Я стал в очередь, на моё счастье, и твоё тоже, получил новый билет и в четыре часа утра уехал в Москву», — на цьому розповідь про нічну пригоду з поїздами завершилася.

— А почему тебя ночью невозможно найти в общежитии? Где это ты пропадаешь? — поцікавився професор.

— Та ніде, Володимире Васильовичу, сидів у кімнаті і щось писав.

— Да знаем мы, чем ты там занимаешься.

Ми підняли келихи за щасливе повернення, посміялися, і я, щасливий, що так мирно все обійшлося, повернувся до свого гуртожитку.

Наступного дня, щойно я увійшов до читального залу, усі залишили свої книжки і швиденько обступили мене.

— Ну як там? Повернувся твій Професор?

— Так, повернувся, — і розповів їм, що сталося.

Професор заборонив мені розповідати про цю пригоду працівникам його відділу. Але він ніколи по-справжньому не сердився на мене, міг по-батьківськи посварити, часом навіть доволі серйозно, та зазвичай просто повчав чи радше виховував (навчав) мене. Пізніше в моєму житті не раз траплялися ситуації, коли я згадував життєві настанови мого Професора, і це завжди допомагало мені.

На початку вересня 1990 року розпочалася підготовка до захисту, який мав відбутися 20 грудня.

У кімнаті гуртожитку над моїм робочим столом упродовж трьох років висів план-графік написання дисертації, який був намальований у листопаді 1987 року. Я взяв червоний олівець, перекреслив мішок і обвів лавровий вінок. Я повернувся до Тернополя.

У серпні 1991 року розпався Союз. В Україні почалося нове життя. Калейдоскоп подій життя змінювався так стрімко, що годі було все запам'ятати.

Час від часу я телефонував Володимирі Васильовичу, а коли бував у Києві, то обов'язкові відвідував його.

Потім сталася подія, яка докорінно змінила моє життя. У 1994 році моя мама отримала американський паспорт, бо була народжена як громадянка Америки. У Посольстві США в Києві мамі вручили американський паспорт, а мені сказали, що тепер я можу емігрувати із сім'єю до США. Після цієї розмови минуло ще три з половиною роки, поки моя сім'я отримала імміграційну візу. У серпні 1998 року ми покинули Україну.

Мої перші листи були до Володимира Васильовича і Ярослави Володимирівни. Я ділився з ними своїми враженнями і проблемами, які виникали в нас у новій країні. Перші два роки життя в США були нелегкими. Доводилося працювати

там, де можна було заробити гроші на життя. Таку працю часто називають «чорною», і більшість емігрантів проходять через її жорнова. Так, я був звичайним робітником, і Володимир Васильович, як я думаю, дуже переймався цим. Саме в ці складні роки життя Володимир Васильович не давав мені розслабитися. Він вимагав від мене, щоб я писав до його збірника якісь статті про сучасних українських емігрантів. Так я почав вивчати американську статистику і писати, спочатку публіцистичні статті до українських газет та Інтернет-видань, які є тут, у США. Членом Наукового Товариства ім. Шевченка в Америці (НТШ-А) я став ще в 1997 році, коли прибув до США на нетривалий термін, але вже за рік проживання в Америці мав свою першу доповідь про регіональні особливості формування ринку праці в Україні. За два роки, у серпні 2000-го, мене взяли на роботу до НТШ-А на посаду директора адміністрації. Роботи було дуже багато, а Володимир Васильович вимагав, щоб я займався вивченням українських емігрантів. Ми багато разів розмовляли по телефону, і під час цих розмов він намагався дати мені якомога більше порад, які радше виглядали як структурний план дослідження. Мене дивувало, що Володимир Васильович, загалом не сприймаючи американської системи і маючи до неї багато, часом доволі слушних, критичних зауважень, дуже чітко підказував, на що саме треба звертати увагу, які аспекти вивчати. Його наполегливість виправдалася. Я почав відвідувати конференції, що відбувалися в Нью-Йорку і Бостоні. Читав статті, опрацьовував статистику, а в 2004-му вперше поїхав на наукову конференцію до Іллінойського університету в Урбана-Шампейн, де виступив з доповіддю.

Потім були інші конференції. У 2007 році я приїхав до Києва на Міжнародну конференцію і виступив з доповіддю на пленарному засіданні, яке відбувалося в залі Національної академії наук України, що по вул. Володимирській. Пленарне засідання вів Володимир Васильович. Цей момент був особливо приємним і пам'ятним для Володимира Васильовича, Ярослави Володимирівни, яка слухала мій виступ, і, звісно, для мене. Це був наш спільний успіх.

В. В. Онікієнко серед учасників наукової конференції, Київ, 2007 р.

Моя праця в США — це адміністративна робота, і я не мав можливості постійно займатися наукою. Але Володимир Васильович усе більше насідав на мене. Роби те, пиши про те, берися за написання докторської. Це постійне «підступування» не минуло даремно.

У 2010 році д-р Олег Воловина і я створили при НТШ-А «Центр демографічних і соціально-економічних досліджень українців у США». Ми розпочали роботу, яка дасть можливість виконувати серйозні наукові дослідження українців у США. Я створив серію мап місць проживання українців на території США. На основі опрацьованих нами статистичних даних надруковано низку публікацій. Ми хочемо ввести в науковий обіг науково обґрунтовані інформації про українців Америки.

Володимир Васильович і Ярослава Володимирівна раділи моїм доволі скромним успіхам. Особливо радісною стала звістка напередодні 2012 року про те, що мою доповідь прийняли на Конференцію, яка відбудеться в Кембріджському

університеті у Великобританії. Двадцятихвилинна доповідь у Кембріджському Університеті — це не просто мій успіх, це перемога Володимира Васильовича і Ярослави Володимирівни. Саме вони вели мене, як малу дитину, за руку впродовж довгих років життя і співпраці.

Ми доволі часто розмовляли по телефону. Як правило, я телефонував до Києва в суботу або неділю. Одного лютого тижня чомусь вирішив зателефонувати в п'ятницю. Телефон не відповідав. У суботу я знову телефонував, але ніхто не брав слухавку. Телефон мовчав. Я подумав, що несправна телефонна лінія, бо в неділю також телефон не відповідав.

Минув тиждень, дочекавшись суботи, я набрав номер телефону, який знав напам'ять. Я почув голос Ярослави Володимирівни:

— Алло...

— Доброго дня, Ярославо Володимирівно, це я, Василь, з Нью-Йорку.

У відповідь я почув приглушений голос Ярослави Володимирівни. Вона крізь сльози сказала: «Володимира Васильовича вже немає серед нас...»

Запала тиша... Я почув слова, які обов'язково прозвучать рано чи пізно, особливо, коли телефонуєш до людей похилого віку. Але я не сподівався почути такі слова саме тепер, коли до 90-річчя залишилося всього два місяці. Я мав намір прилетіти до Києва і зробити Володимирі Васильовичу приємну несподіванку. Я хотів прилетіти, щоб привітати...

Упродовж сорока років мого життя Володимир Васильович був для мене зіркою-дороговказом. Шлях, який встелили нам наші долі, не був легким, але надзвичайно цікавим і щасливим.

За склом дверцят книжкової шафи, що в моєму кабінеті, у будинку на одній з нью-йоркських вулиць, — світлина професора Онікієнка Володимира Васильовича. За фотографією — книжки і наукові збірники. Це плоди його праці. Статті, написані мною до його наукових збірників, — це заслуга мого Професора, це передусім його перемога, адже домігся від мене того, чому навчав упродовж життя.

Уклоняюся до землі, мій дорогий Професоре!

Віталій Зарваницький

СПОГАДИ ПРО ВЧИТЕЛЯ

Зі щирою вдячністю і невимовним сумом пригадую я Володимира Васильовича. Останніми роками наші зустрічі були нечастими, я разом із сім'єю навідувався до нього та Ярослави Володимирівні. Кожна зустріч була наче свято, як повернення до тепла рідної оселі.

Мені пощастило бути учнем Володимира Васильовича. Я вдячний долі, яка, незважаючи на мерехтливість, таки привела мене до Вчителя.

У 1982 році я закінчив Київський торговельно-економічний інститут і був призваний до лав Збройних Сил СРСР. Після звільнення в запас у 1984 році постало питання, як жити далі, яке потребувало невідкладної відповіді. Я відчував, що знання, отримані у виші, є достатніми для пересічного молодого спеціаліста, але цього було замало, щоб працювати творчо і системно. Це потребувало зовсім інших знань, пов'язаних із здатністю аналізувати, пропонувати новації.

Мені розповіли про Володимира Васильовича Онікієнка, і я з надією звернувся до того, хто мене зрозумів і підтримав. Уступав до аспірантури Ради по вивченню продуктивних сил Української РСР АН УРСР упевнено, оскільки мріяв, щоб моїм науковим керівником був саме В. В. Онікієнко.

Проте після зарахування до аспірантури виявилось, що мені керівництвом РВПС було призначено іншого наукового керівника — Мазура В. Н., який працював в Інституті марксизму-ленінізму при ЦК КПУ.

Я не міг нічого вдіяти проти цього рішення і почав готувати дисертаційну роботу. Однак доля розпорядилася інакше. У 1985 році Мазур В. Н. помер. На порядку денному знову постало питання моєї подальшої наукової кар'єри, і я доклав максимум зусиль, щоб повернути на стежку, яка прямувала до Володимира Васильовича.

У 1989 році під його керівництвом я захистив кандидатську дисертацію на тему: «Трудовые ресурсы сферы

соціального обслуговування населення и пути повышения эффективности их использования». Декілька років працював у РВПС у відділі, очільником якого був Володимир Васильович. Там завжди панувала творча дружньо-змагальна атмосфера. Згадуючи зараз про Володимира Васильовича і наш відділ, я розумію, що це ЙОГО величезне досягнення, коли зовсім різні за характером люди, різного віку, життєвого і професійного досвіду, працювали злагоджено в єдиній команді, цінуючи одне одного. Саме взаємоповага, помножена на величезний творчий потенціал керівника, віру науковців відділу в нього та свої сили, кропітку працю кожного об'єднали людей у справжній творчий науковий колектив.

Після отримання Україною незалежності з'явилися нові можливості. Так, у 1992 році вирішив розпочати бізнес. Як виявилось, наукові знання є універсальними, вони знадобились у подальшій, дуже далекій від науки, діяльності. Я подумки радився з Володимиром Васильовичем щодо тієї або іншої нестандартної виробничої чи життєвої ситуації, шукаючи правильне рішення. Бізнес — складна інституція, проте досвід мислити логічно і передбачати майбутні можливі ситуації, чому навчив мене Володимир Васильович, були і є вагомими преференціями для його ведення.

Наші професійні шляхи розійшлися, проте не розійшлися шляхи життєві, за що я дуже вдячний Володимирі Васильовичу. Він цікавився моєю долею і життям моєї родини, давав слушні поради. Пам'ятаю, що коли я парубкував, Володимир Васильович терпляче повертав мене «на путь истинный» і, як завжди, був правий.

Зараз мені дуже хочеться поспілкуватися з Володимиром Васильовичем, поділитися з ним думками, почути його сміх у відповідь на влучний жарт, почути його спогади «про життя», думки та поради небайдужої людини щодо нашого непростого сьогодення. Проте...

Галина Купалова

ЗУСТРІЧ, ЯКА ПОЄДНАЛА НА ВСЕ ЖИТТЯ...

Життя і доля звели мене з цією неординарною людиною, доктором економічних наук, професором, завідувачем відділу Ради по вивченню продуктивних сил України — Володимиром Васильовичем Онікієнком, у травні 1982 року. Ця організація була визначена Спецрадою Інституту аграрної економіки УААН провідною по захисту моєї кандидатської дисертації. Даючи пораду, мій науковий керівник — доктор економічних наук, професор, завідувач відділу Олексій Андрійович Бугуцький сказав, що знає Володимира Васильовича як відомого науковця-трудолика, проте дуже принципову, з наукової точки зору, людину. Тому я повинна постаратися справити на нього гарне, серйозне враження. З такою настановою я і вирушила за відгуком.

Під час зустрічі з Володимиром Васильовичем я, обійнявши дисертацію, зробила «розумний» вираз обличчя. Не вдаючись у деталі, скажу, що далі все минуло успішно. Володимир Васильович навіть відвідав мій захист і тримав на ньому слово. Опісля привітав мене і сказав: «У Вас стільки енергії!». Крім того, він дав мудрі життєві поради на ті питання, які мене тоді турбували. Я навіть зараз дивуюся, як можна було довірити, здавалося б, чужій людині, сокровенні думки і переживання. Проте мені після тієї розмови полегшало на душі, а його мудрі поради запам'ятала на все життя і потім передавала своїм аспірантам.

Здавалося б, так відбулося і закінчилося знайомство з розумною і цікавою людиною, публікації якої я потім відстежувала і використовувала у своїй науковій роботі. Але з роками дійшла висновку, що дійсно, випадкових зустрічей у житті не буває. На нашому шляху трапляються ті чи інші люди для навчання, для передання досвіду, підтримки або випробувань. Вони відіграють велику роль у нашому становленні, розвитку, науковій і життєвій зрілості.

Так сталося і зі мною. Десь у 1993 р. відбулася друга доленосна зустріч з Володимиром Васильовичем, який вже працював заступником директора в Науковому центрі зайнятості та ринку праці (НЦ ЗРП) Мінпраці України і був пов'язаний з науковими дослідженнями з питань зайнятості, ринку праці, які виконували різні інститути, у тому числі й наш, вказаному міністерству. Зокрема, розроблялася наукова тема щодо зайнятості сільського населення, до якої була причетна і я.

Збираючись на ділову зустріч з Володимиром Васильовичем, я вирішила з'явитися перед ним у всій красі. Дорогою забігла в перукарню, зробила хімію і для більшого ефекту пофарбувала волосся хною, оскільки такого вибору фарб, як зараз, не було. Не маючи можливості гарно висушити волосся (за браком часу), я побігла на зустріч. Коли нарешті дісталась установи, Володимир Васильович уже збирався додому. Побачивши мене, він аж відсахнувся. «Прошу вибачити, що запізнилася. Хотіла вас приємно здивувати». На що він відповів: «Считайте, что второе Вам удалось».

Коли потім я подивилась у дзеркало, то побачила на голові дрібні кучері червоного кольору. Я теж здивувалася, що замість гарної зачіски може бути такий жах. Саме тоді подумала, що на цьому наші госпдоговірні теми, які так вимагало керівництво інституту, безуспішно закінчилися. Проте, як не дивно, налагодилася цікава і плідна співпраця з гострих і на той час нових проблем ринку праці, зайнятості, безробіття, соціального захисту сільського населення.

Згодом Володимир Васильович став науковим консультантом моєї докторської дисертації, яку я захистила в 1995 році в НЦЗРП. Володимиріу Васильовичу, який був моїм справжнім наставником, порадиником від вибору теми роботи до її захисту, вирішення непростих питань щодо людських стосунків на роботі, я завдячую успішному написанню і захисту дисертації.

Назавжди запам'ятала один епізод на захисті. Уже має початися захист, але немає всіх опонентів, я нервую, не знаю, що могло трапитися, все було заздалегідь обговорено, домовлено (мобільних телефонів тоді ж не було). При цьо-

му Володимир Васильович усміхався мені і підбадьорював, поки все не владналося. Потім зрозуміла, що він теж хвилювався, бо це був перший захист у спеціалізованій ученій раді, яку він організував у НЦЗРП. Як йому вистачало сили волі й мудрості не показувати своїх тривожних емоцій?

Після захисту докторської дисертації (опонент Пейгер Д.К., науковий керівник В.В.Онкієнко і молодий доктор наук Купалова Г.І.). Науково-дослідний центр з проблем зайнятості населення та ринку праці НАН України і Міністерства праці України, грудень 1995 р., м. Київ.

Відтоді ми постійно йшли по життю пліч-о-пліч з Володимиром Васильовичем та його сім'єю, дружиною Ярославом Володимирівною, або Славіком, як він ніжно її називав. Радив гарно вбиратися, стежити за своїм зовнішнім виглядом, підтримувати здоров'я. Радів творчим успіхам і давав мудрі щирі поради у складних життєвих випадках не тільки мені, а й членам сім'ї — чоловіку, синам, моїм аспірантам. Йому можна було довірити будь-яку таємницю, відверто розповісти про наболіле. При цьому заслужено може пожурити, «повиховувати», але висловить співчуття, підтримає, знайде вірний вихід зі складного становища.

Завжди дивувала і захоплювала енергійність цієї людини, любов до життя, людей. Він завжди комусь допомагав долати шлях у науці, та й у житті також, особливо своїм учням. То активно допомагав Амосову Олегу Юрійовичу, то Ірині Леонідівні Петровій, то Івану Федоровичу Гнібі-

денку, і так завжди. Він постійно був у вирі подій і керував ними. Якось зателефонував і сказав: «Надо спасти Лену Гришнову». — «Скажіть як, щоб не вийшло навпаки», — відповідаю я. І Володимир Васильович все продумав. Разом з ним беремо участь у заключному засіданні кафедри, де розглядалася дисертація Олени Антонівни, і де на той час був тільки один доктор наук — завідувач кафедри. Знайомимосся, спілкуємось з її колегами, виступаємо, обговорюємо, беремо участь у дискусії, переконуємо. У результаті Олена Антонівна успішно проходить цей важливий етап, її докторська дисертація рекомендована до захисту. Так потрібно вміти. Це був **НАУКОВИЙ ТАЛАНТ, АВТОРИТЕТ, СТРАТЕГ!** Я йому сказала колись, що він усім допомагає, на що він відповів: «Не всем, а только умным, трудолюбивым и порядочным людям».

Увесь час не припиняла захоплюватися цією дивовижною людиною, її працездатністю, комунікабельністю, життєлюбністю. Особливо приємно було щороку збиратися на весні на дні народження нашого учителя, тісною сім'єю учнів, де можна було від душі його привітати, поспілкуватися, поспівати, смачно пригоститися і порадіти всім разом. Майже до кожного свого ювілею Володимир Васильович ставив і виконував складні завдання: до 75-річчя — ремонт квартири, до 80-річчя та 85-річчя — обладнання балконів, даху. Ми, всі його учні, чекали, що на 90-річчя ще будуть якісь нові грандіозні плани і звершення.

Але, на жаль, не судилося... Пішов у вічність **УЧИТЕЛЬ, НАСТАВНИК, ТАЛАНОВИТИЙ НАУКОВЕЦЬ, ВЕЛИКИЙ ТРУДІВНИК НАУКИ, ДРУГ І ПРОСТО ХОРОША, МУДРА, ПОРЯДНА ЛЮДИНА**. Нікому його замінити... Порожньо й сумно на душі... .

Разом з тим, залишилася світла пам'ять, чудові спогади, наповнені дискусіями, гумором, усмішками, які не вміщаються в обсяги цього нарису, а також велика гвардія підготовлених науковців, викладачів, друзів, колег та рідних. Схиляємо голови перед нашим **УЧИТЕЛЕМ І ДРУГОМ — ВОЛОДИМИРЕМ ВАСИЛЬОВИЧЕМ**.

Дякую долі за ту першу зустріч, яка поєднала його і моє наукове життя на 31 рік!

Іван Гнибіденко

НЕ ВІРИТЬСЯ...

*Володимиру Васильовичу — другу і соратнику —
присвячується*

Не віриться, що на 90-му році пішла з життя прекрасна людина, талановитий учений, наставник і старший товариш, умілий організатор власноруч створеної школи економістів соціального спрямування вищої кваліфікації — Онікієнко Володимир Васильович.

З глибоким сумом, скорботою і великим жалем дивлюся на телефон, з якого вже ніколи не лунатиме бадьорий голос учителя, з його рідкісним даром уважно вислухати, вдумливо вникнути в розмову і вмінням радіти з доброї звістки, пережити разом з тобою негаразди та надати слушні батьківські поради.

Київська віха в моєму житті не була одноманітною. Вона ставила безліч складних, і, як здавалося інколи, невіршуваних питань. Але поряд завжди був і залишався протягом останніх 25 років щирий, безкорисний, надійний, оптиміст і жартівник Володимир Васильович. Його життєва мудрість і світлий розум науковця допомагали вийти з честю з будь-якої найскладнішої ситуації: чи то у вирішенні справи державного значення, чи сімейних турбот, чи то у власноруч обраній життєвій дорозі. А його оптимізм і ставлення до життя завжди вселяли віру в майбутнє.

Безкомпромісність у науці, багатогранна творча діяльність, відданість обраній справі, відповідальність у виконанні своїх професійних обов'язків, готовність завжди прийти на допомогу — риси, визнані понад чотирма десятками його учнів — кандидатами і докторами економічних наук та широким колом фахівців, освітян і науковців України.

Чимало друзів і наставників було в моєму житті, але Володимир Васильович — найдорожчий. Він назавжди був і залишиться в моїй пам'яті як мудрий педагог, ділова, енергійна, високоосвічена й чуйна людина. До кінця своїх днів я буду звіряти свої життєві кроки з його важливими громадянськими принципами в науці та повсякденному житті.

Ольга Балакірєва

ВИСОКІ СТАНДАРТИ НЕСТАНДАРТНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Моє знайомство з Володимиром Васильовичем відбулося у 1991 році. Від самого заснування Українського інституту соціальних досліджень (у 1991 р.) і до останнього часу Володимир Васильович був добрим другом і радником його колективу, членом його вченої ради. До цього свого громадського обов'язку він, як і до всього іншого, до чого був причетний, ставився серйозно й відповідально. Він був не просто присутній, а *саме брав участь* у наших зібраннях і засіданнях, завжди вникав у суть порушуваних питань, допитувався, дискутував. На засіданнях вченої ради УІСД розглядалися питання широкого спектру, які стосувалися молоді та дітей, сімейної політики, молодіжної політики, патріотичного виховання, правопорушень та девіантної поведінки. Володимир Васильович готувався до цих засідань, досить часто погоджувався виступати активним опонентом під час обговорень. І неодмінно висловлював свою думку, ставив запитання, пропонував нові нестандартні підходи до аналізу, вносив цінну пропозицію, давав пораду і брав на себе зобов'язання допомогти в конкретній справі. Мені завжди імпонувала його небайдужість, цікавість до життя, намагання набути нові знання, нову інформацію, підказати та надати підтримку тим, кого він поважав і цінував. Формально в нас не було відносин наставник-учениця. Але я постійно відчувала його турботу старшого мудрого вчителя. Нам було цікаво розмовляти про події суспільного життя, актуальні та гострі теми, обговорювати майбутні плани, спільні заходи. Мене захоплювала його наукова аргументація, чіткість у викладі думки, широкий погляд на проблеми, вміння проаналізувати наслідки процесів та можливих векторів їх розвитку.

Окремо варто згадати про роль Володимира Васильовича у створенні 2001 р. наукового журналу «Український соціум» та висловити слова подяки, вдячності за допомогу

в розробці концепції, вирішенні організаційних питань, активну і плідну роботу з першого випуску в складі редакційної колегії, поширення інформації про журнал, залучення авторів, рецензування статей. Останньою прижиттєвою його публікацією в нашому журналі («Український соціум», № 4, 2012 р., с. 101–122) стала потужна, заснована на глибокому аналізі реалій і особливостей сучасного стану справ стаття «Промисловий комплекс у системі макроекономічних процесів та трансформації ринку праці в Україні». Він встиг порадіти цій публікації, попросив передати йому 8 примірників цього випуску...

Коли ми познайомилися, Володимир Васильович працював заступником директора з наукової роботи Наукового центру зайнятості і ринку праці НАН України і Мінпраці України. Для мене це було залучення до нової сфери наукових досліджень, ознайомлення з новими підходами, навчання критичному осмисленню складних проблем розвитку українського ринку праці та суспільства в цілому. Спочатку наші зустрічі мали переважно офіційний характер. Ми обговорювали плани, завдання, методи. Я переконувала Володимира Васильовича щодо доцільності застосування соціологічних методів вивчення проблем ринку праці. Ми не працювали разом ні в якій установі, коли колеги майже щодня спілкуються. Але протягом всього періоду нашого знайомства ми співпрацювали в різних форматах — підготовка доповідей, участь у дослідницьких проектах, підготовка та проведення наукових заходів, участь у засіданнях вченої ради Українського інституту соціальних досліджень, редакційної колегії тощо. На початковому етапі нашої співпраці в мене сформувалася глибока повага до його наукової порядності, принципів, ерудиції. Наші широкі дискусії про політичні події, економічну ситуацію в країні, соціальні проблеми, поточні та майбутні спільні наукові проекти зумовили те, що наше спілкування переросло у дружні стосунки. І досить часто наші зустрічі переростали у дружню бесіду за філіжанкою кави.

Він завжди радів моїм успіхам, підтримував у складних ситуаціях, давав пораду, пропонував допомогу.

В. В. Онікієнко в колі друзів з Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка, червень 2006 р.

Рідні, колеги, друзі, наукова громадськість України готувалися відзначити ювілей цієї славетної людини: видатному українському вченому-економісту, доктору економічних наук, професору, заслуженому діячеві науки і техніки України Володимирові Васильовичу Онікієнку 17 квітня 2013 р. виповнилося б 90 років. Усього лише два місяці не дожив він до свого звитяжного високоліття: 15 лютого Володимир Васильович раптово й несподівано пішов із життя...

Несподівано, бо він, мужньо долаючи фізичну недугу, до останнього свого дня залишався уважним до своїх близьких та друзів, енергійним і діяльним, налаштованим на активну участь у перипетіях нашого бурхливого сьогодення своєю працею, авторитетною думкою і громадянською позицією.

Мені не вистачає його усмішки та жартівливого звернення «Олечка!» Це була прекрасна людина, багатогранна особистість, потужний інтелект. Ні, не в минулому часі! Таким він залишається в пам'яті і серцях усіх, хто йшов поруч і разом з ним по життю. Таким я пам'ятатиму його завжди...

Олег Дрозд

ПАМ'ЯТІ ДРУГА...

Набувши певного життєвого досвіду, нам стає зрозумілим той факт, що переважна більшість людей, беручи навіть активну участь у життєво важливих подіях, все-таки стають тільки свідками або супроводжують їх.

І тільки окремим особистостям вдається формувати такі події та умови їх перебігу завдяки притаманним тільки їм індивідуальним якостям. Таким був наш Володимир Васильович.

Ми познайомилися з ним у 1992 році під час організації і становлення Науково-дослідного центру з проблем зайнятості населення та ринку праці, де я мав честь працювати разом з Володимиром Васильовичем спочатку науковим співробітником, а потім вченим секретарем цієї установи. Завдяки його старанням, енергії та умінню згуртувати в роботі людей зазначений Центр швидко набув авторитету й конкурентоспроможності наукових розроблень у сфері формування та реалізації державної соціальної політики.

Завдяки багатому життєвому досвіду і великому обсягу знань Володимир Васильович був чудовим організатором наукових досліджень, мав неабиякий талант у виборі дисертаційної тематики, пов'язаної з актуальними проблемами розвитку продуктивних сил, зокрема, економічно активного населення та національного ринку праці.

Завжди сучасний, іноді нетерплячий, але коректний до опонента, зберігаючи у спілкуванні рівність сторін, він був жорстким, принциповим і вимогливим адміністратором щодо виконання поставлених завдань. Це додавало у відносинах вчитель-учень присмаку гостроти та невідворотної ефективності виконуваної роботи.

Після мого переходу в 1995 році на державну службу в Секретаріат Кабінету Міністрів України наша співпраця продовжувалася, оскільки Володимир Васильович був постійним позаштатним консультантом Управління експертизи соціально-трудових відносин. Його наукові дослідження,

а також численні записки і рекомендації з окремих питань державної політики зайнятості були враховані під час опрацювання багатьох актів законодавства та прийняття рішень Уряду.

Не дивлячись на суттєву різницю у віці, ми стали близькими друзями і до останнього дня його непростого, але наділеного багатьма чеснотами життя, зберігали рівні й теплі стосунки. Наразі не вистачає його дружніх порад та аргументованої доказовості під час інколи дуже інтенсивного обміну думками...

«Вічна йому пам'ять» кажемо ми, хто знав Володимира Васильовича і дружив з ним — людиною не простою, але, без сумніву, порядною і чесною.

Ирина Кравченко

ВОСПОМИНАНИЯ О ЛЮБИМОМ УЧИТЕЛЕ

Как хорошо, что появилось немного времени, я провожу экзамен, за окном идёт снег, в аудитории студенты тихо пишут, и у меня есть возможность написать воспоминания о любимом Учителе — Владимире Васильевиче.

Хорошо, что я это делаю спустя некоторое время после того, как Учитель ушёл... Уже почти год, как его нет рядом с нами. Чем больше проходит времени, тем менее острой становится боль утраты. И сейчас образ любимого Учителя ассоциируется со светом, и это непросто...

За два года пребывания в докторантуре (сентябрь 1994 — декабрь 1996 г.) я прошла школу, которая дала мне столько в жизни, сколько не давали никакие другие «университеты». Владимир Васильевич был не просто моим научным консультантом, он был гениальным руководителем, мудрым и великодушным человеком, всегда видел ситуацию в целом и каждую деталь отдельно, всегда мог ранжировать события, задачи, проблемы по степени важности, значимости и первоочерёдности решения. Конечно, было всякое... Но я никогда не забуду, как он уговаривал меня возглавить отдел социологических исследований по совместительству: разделил страницу на две части и с упорством и настойчивостью указал все «за» и «против». В результате я впервые стала руководителем небольшого структурного подразделения, но с лёгкой руки Учителя с 1996 года работала проректором Университета, заместителем директора Института, да и сейчас занимаю должность проректора Университета банковского дела Национального банка Украины.

Владимир Васильевич обладал редким даром увидеть тех, кто способен достичь высоких результатов в науке и управлении, а главное — умел мотивировать каждого и развивать таланты в своих учениках. Иногда он искусственно создавал конкуренцию между своими учениками, к каждому находил подход и особые мотиваторы. Безусловно, он

не смог бы подготовить такое количество учёных, если бы не был требовательным к тем, с кем работал.

В силу сложившихся обстоятельств по жизни я больше занимаюсь управленческой и организационной деятельностью. Владимир Васильевич говорил: «...Ты занимаешься наукой «наскоками»». Я прошу прощения у любимого Учителя и обещаю, что когда-то всю свою энергию буду отдавать науке. Вот и сейчас, за повседневными делами и чрезмерными нагрузками очень редко есть возможность даже встретиться с друзьями. Но так сложилась моя жизнь, я очень комфортно чувствую себя с теми людьми, с которыми знакома благодаря Владимиру Васильевичу, прежде всего — с Эллой Марленовной Либановой, его самой достойной ученицей, и, естественно с другими докторами наук — его учениками, которых она вокруг себя сплотила. Каждое посещение Института демографии и социальных исследований Национальной Академии Наук Украины, участие в работе специализированного совета для меня всегда праздник. И отчасти оттого, что там встречаются его ученики или те, с кем он соприкасался в своей жизни. Там всегда присутствует частица его души.

Никогда не забуду День Победы (9 мая 1995 года), когда мы с Владимиром Васильевичем и Ярославой Владимировной гуляли по Крещатику, наслаждались весной, солнцем, общением. Было так тепло на душе. Мой отец тоже прошёл войну, но его уже тогда не было в живых. Те воспоминания Владимира Васильевича о боевых сражениях в такой день вернули меня к ценностям, которые были сформированы в детстве и юности, и я об этом всегда помню.

Владимир Васильевич был многогранным, мудрым и проникновенным. Общаясь с ним, я поняла: чем выше уровень человека, тем он доступнее для других. Он всегда видел не только сотрудника, аспиранта, докторанта, а прежде всего — человека. Владимир Васильевич мог поднять настроение, сделав уместный и тонкий комплимент, заставлял помнить и заботиться о здоровье и внешнем виде. Я обращалась к нему за мудростью. Мы могли говорить и при встречах, и по телефону часами. Он всегда находил время для того, что-

бы выслушать, проанализировать, посоветовать. Он очень меня поддержал, когда у меня были проблемы в личной жизни, и порадовался, когда меня через 20 лет разыскал мужчина, который любил все эти годы.

Я не могу даже сейчас воспринимать отдельно Владимира Васильевича и его очаровательную, заботливую, светлую, высокодуховную Ярославу Владимировну. Для меня они были всегда единым целым. В жизни Учителя Ярослава Владимировна была тем надёжным тылом, который редко встретишь в наше время. Поэтому гармония, царившая в их семье, переносилась на общение с коллегами и учениками. Особенно незабываемыми были дни рождения Владимира Васильевича, на которые он приглашал своих любимых учеников. Это были восхитительные по своей теплоте и душевности мгновенья.

День рождения В. В. Оникиенко — настоящий праздник для его учеников и друзей, 17 апреля 2003 г.

Владимир Васильевич чувствовал людей, их душу, то, чем они «дышат», и поэтому окружал себя теми, с кем ему было комфортно.

Я преклоняюсь перед моим любимым Учителем, он всегда был, есть и будет в моей душе.

Ирина Петрова

СЕКРЕТ ЕГО ЛИЧНОЙ СТОЙКОСТИ И ПРИТЯГАТЕЛЬНОСТИ

Наша первая встреча с В. В. состоялась при печальных событиях — во время развала НЦЗРТ — достаточно искусственной и малопродуктивной научно-исследовательской конструкции, возникшей и почившей в 90-х годах минувшего столетия. Я зашла в его просторный, сияющий чистотой, порядком и официальной кабинет по поводу смены руководителя моей диссертации, вызванной отъездом Шаленко Маргариты Викторовны. Все сотрудники знали о её предстоящей эмиграции в Америку, искренне сожалея о потере возможных конструктивных идей, покидающих нашу никак не определяющуюся экономическую науку.

В. В. в целом был в курсе образовавшегося на моей научной стезе перепутья, поэтому наш первый разговор завязался легко и был весьма продолжительным. Мы последовательно обсудили текущий момент в институте, стране и в Ближне-Восточном регионе, после чего вернулись к задачам завтрашнего дня, окончательно решив, что завершать свой труд я буду под его пристальным руководством вне зависимости от места продолжения его карьерной линии.

Понимая, что в то время В. В. был уже далеко не раннего пенсионного возраста и вряд ли мог рассчитывать на аналогичную топ-должность в другой структуре, я поинтересовалась, не жалеет ли он о крахе своего детища и не страшится ли неизвестности. В. В. откинулся в своем слишком высоком для него кресле, поправил красивый, серый в тёмную полоску галстук, гармонировавший с такого же цвета костюмом, идеально выглаженным, словно вчера купленным.

— Ирина Леонидовна, — сказал он уверенно и как-то даже весело, — в течение жизни мне приходилось часто менять и работу, и место жительства, и я привык уделять этому ровно столько внимания, сколько оно заслуживает.

И потом, знаете ли, у мужчин более крепкая нервная система. Это облегчает им борьбу с трудностями.

Выйдя из кабинета я почувствовала, что моя нервная система если и не стала крепче, то существенно успокоилась.

В. В. Оникиенко среди членов Специализированного учёного совета
Института демографии и социальных исследований, 2005 г.

Следующий запомнившийся мне эпизод произошёл уже в другом кабинете — в СОПСе — организации, знавшей славные времена в эпоху строящегося и развитого социализма, но также безвозвратно сошедшей с исторической сцены в период ожесточения конкурентной борьбы в надстроечных слоях украинского общества.

В. В. сидел, уже заметно ссутулившись, в своём скромном, узеньком, обставленном плановой продукцией советской мебельной фабрики кабинете на 9-м этаже, разглядывая чью-то рукопись сквозь толстое стекло его неизменной лупы.

— Ирочка, — вставал он навстречу мне, вынуждая поскорее занять своё место на стульях, стоящих вдоль стены, напротив его стола. — Ну что у Вас нового, над чем вы работаете?

Диссертация уже была защищена, и период, слегка омрачённый его придирками к незначительным, как мне казалось, деталям и невниманием к более важным изыскам фантазии на тогда ещё не вспаханном поле рынка труда, отодвигался в прошлое, расчищая дорогу другим, длиной в полтора десятилетия, отношениям. Мне нравилось говорить с ним о военном и мирном времени некогда могучего государства, несмотря на разное восприятие таких ставших неоднозначными категорий, как подвиг и преступление, цель и жертва, достижения и катастрофа.

В тот раз я обратила внимание В. В. на вид, открывшийся из окна его кабинета. Был жаркий день, на без единой тучки небе томительно и настырно светило солнце, как бы спустившись на крышу серого образчика советской реалистической архитектуры. По бульвару Шевченко неслись нескончаемым потоком грузовики и легковые транспортные средства, а напротив безобразным слепящим пятном сверкала поверхность строящегося через дорогу от гостиницы «Лыбидь» здания, как обёрнутая в фольгу огромная и недоступная плитка шоколада.

— Ну и вид у вас! — не удержалась я, обращаясь к В. В. и отступая в другой угол кабинета.

— А что тебе не нравится? — встрепенулся он. И не дожидаясь моих комментариев, ответил и на эту мою несдержанную реплику, и на многие вопросы, трепещущие на грани моего сопротивления с действительностью.

— Мне Ирочка, всё нравится, всё, что происходит вокруг меня. Всё это — часть моей жизни, и я люблю все её проявления.

Мы ещё раз встречались в его последнем сентябре, когда отдохнувшие, полные летней свежести, члены учёного совета собрались в зале заседаний Института демографии, уютно разместившегося в здании теперь уже бывшего СОПСа. Интуитивно обернувшись, я увидела В. В., как-то внезапно уменьшившегося, идущего нетипичной для него, неуверенной и неровной походкой. Комок, подкативший к горлу, подсказал: осталось уже немного... Он также уважительно-торжественно поздоровался с мужчинами и также внима-

тельно-ласково приветствовал женскую половину учёного совета, чью, непохожую на представительниц других сословий и категорий, красоту он всегда высоко ценил. Вскоре он ушёл, и было ясно, что ради этих нескольких минут общения он пожертвовал многим. До последнего дня для него было важным оставаться в строю, быть в курсе всего, не изменять своим привычкам и правилам, выработанным и отточенным в течение десятилетий. Этому способствовало его неизменное чувство юмора — иногда ироничного и язвительного, иногда доброго и снисходительного. Помню, как задорно смеялся он в нашем традиционном и, увы, последнем предновогоднем разговоре над журналистской остротой по поводу союза европейских лидеров — Меркель и Саркози, объединённых в общее прозвище — Меркози. Также легко он мог посмеяться над собой; по крайней мере, такую шутку можно было услышать от него куда чаще, чем жалобы и недовольство.

Возможно, в этой оптимистической и сильной жизненной позиции и был секрет его личной стойкости и притягательности для всех знавших его людей.

Ирина Жабинец (Львовская)

ЖИЗНЬ КРУГЛАЯ, ИЛИ МАТЕРИАЛИЗАЦИЯ МЫСЛЕЙ

Пролог

Ноябрь 1995 года. Красивая зимняя ночь. Мультишно кружащийся снег, превратившись в белоснежный ковёр, скрипит под ногами. Даже здание Кабинета Министров, мимо которого лежит наш с мужем путь домой из гостей, не кажется таким мрачным. Шикарное настроение после прекрасно проведённого времени. И вдруг я слышу:

— А не написать ли тебе диссертацию? По экономике. Ты уже почти 2 года работаешь в программе TACIS. В твоих руках столько интересных материалов: исследования, анализ ситуации в стране, опыт европейских экспертов, успешно идущая программа в Славутиче по организации работы местной службы занятости.

Романтическое настроение улетучилось мгновенно. Откуда взялась эта идея? Не вылетела ли она случайно из окна Кабмина, где в час ночи продолжает гореть свет?

* * *

Начало 1996 года. По заданию руководителя программы TACIS Employment service иду на очередное собрание в Министерство труда. По обеим сторонам узкого помещения стоят длинные столы, как в студенческой аудитории. Сажусь за первый стол — лучше видно, лучше слышно, никто не мешает. Достаю блокнот, ручку.

— Можно рядом с Вами присесть? — раздаётся надо мной приятный голос.

— Да, конечно, проходите, пожалуйста, — озабоченно отвечаю я, не глядя на обратившегося ко мне человека, и пропускаю его на свободное место.

Я уже начала писать. Для экономии времени на французском языке — шеф ждёт моё сообщение в Париже, чтобы

включить его в свой ежемесячный отчёт по программе, которую французский Кабинет Бернара Брюна ведёт в Украине. Начинается совещание. Информации много. Всё на редкость конкретно. Стараюсь ничего не пропустить.

— А какую организацию Вы представляете? Я Вас раньше не видел.

Продолжая писать, достаю визитку и даю её собеседнику, на которого я пока даже и не взглянула. Вся в работе.

— Интересно! И какое отношение к Министерству труда имеет эта организация?

— Простите, пожалуйста, — шёпотом отвечаю я, — давайте поговорим после совещания. Я не могу отвлекаться.

Совещание окончилось.

— Профессор Оникиенко. Владимир Васильевич, — представился мой сосед по парте. — А вы?

Познакомились. Кратко рассказала о программе, о том, чем занимаюсь сама. И вдруг вопрос:

— А не хотите ли написать диссертацию? По экономике, — уточняет мой собеседник.

— ???!!!

Кажется, я это уже слышала, правда от другого человека и при других обстоятельствах, но ведь такое предложение мне уже было сделано!

— Ну да. А что Вас удивляет? — продолжает мой новый знакомый.

— Я? — наконец отреагировала я на вопрос. — Диссертацию? По экономике?

— Ну да, Вы. У Вас же есть высшее образование?

— Да, но я окончила Институт иностранных языков. Моя специализация французский и английский.

— Это неважно. Сдадите экзамен по экономике и будете спокойно писать диссертацию. Ну как, согласны?

Вот так, сразу, не зная меня, моих возможностей, способностей, наконец, желания что-то делать в этом направлении... Я поняла, что у меня просто нет выбора. Вопрос о моём согласии был риторическим. Неожиданно для меня самой в мою жизнь вошла экономика.

Всё завертелось, закружилось и понеслось кувырком.

* * *

Как-то на обсуждение очередной главы Владимир Васильевич пригласил меня к себе домой, сказав, что по окончании мы выпьем чайку. С работы еле вырвалась. О том, чтобы забежать в магазин и купить что-нибудь к чаю, не было и речи. Обрадовалась, когда по дороге попался киоск с лимонами. Погода была промозглая. Думаю, как раз то, что надо. Купила целую сетку. Ничего другого купить там не рискнула.

В квартире уютно и тепло. Вручаю лимоны. Недоумение на лице Владимира Васильевича и мимолётная улыбка у Ярославы Владимировны.

После плодотворной работы идём в кухню пить чай. Оказалось, что Владимир Васильевич лимоны не любит...

* * *

Эпилог

И снова ноябрь. Только год уже 2013-й. Холодный вечер. Отогреваюсь чаем. Звонок по домашнему телефону.

— Ирина Марковна? Здравствуйте! Ирина Леонидовна Петрова.

— Я Вас узнала. Рада слышать.

Вопросы о жизни, семье, занятиях. Обычный разговор давно не встречавшихся людей. И вдруг как гром:

— Мы готовим книгу воспоминаний о Владимире Васильевиче к первой годовщине его ухода из жизни...

Я давно выпала из этого пространства, этой среды, поэтому ничего не знала. До вчерашнего вечера Владимир Васильевич для меня был жив.

Как-то Владимир Васильевич сказал, что жизнь круглая. Таки-да — ноябрь 1995-го замкнулся в круг в ноябре 2013-го; начало 1996-го соединилось с началом 2014-го. Так случилось в моей жизни.

Лідія Ткаченко

ВИХОВАТЕЛЬ І НАСТАВНИК

Так сталося, що я дізналася про Володимира Васильовича Онікієнка значно раніше, ніж познайомилася з ним особисто. Коли я вступала до аспірантури (1989 р.), мене поселили в гуртожиток Академії наук, що по вул. Ежена Потье, і там я познайомилася із сусідом з кімнати навпроти. Це був Василь Лопух, аспірант Ради з вивчення продуктивних сил України (РВПС), він дуже багато і з великою повагою розповідав про свого наукового керівника — Володимира Васильовича Онікієнка. Мені було все цікаво, оскільки я не мала уявлення про те, як організовано роботу аспірантів в Академії наук. Навчаючись у Київському інституті народного господарства (тепер Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), я бачила, що аспіранти приходять до своїх керівників і на засідання кафедри, беруть участь у написанні навчально-методичної літератури, ведуть деякі семінарські/практичні заняття та курирують виробничу практику студентів, їздять з ними у будівельні загони і на польові роботи в колгоспи. Тобто життя аспіранта у вищому навчальному закладі було мені зрозумілим, а академічна наука здавалася зовсім іншим світом.

Мої сусідки по кімнаті та переважна більшість мешканців гуртожитку вступали, вчилися чи працювали в установах природничих чи гуманітарних наук, а Василь був з установи економічного профілю, хоч і з іншої (я вступала до Інституту економіки), це було найближче мені за тематикою та умовами. Василь люб'язно розповідав (за чаєм), що загалом в академічній аспірантурі життя більш вільне, ніж у вишівській, але багато залежить від того, в який відділ потрапиш, і особливо — від наукового керівника. Він хвалився, що його науковий керівник, Володимир Васильович Онікієнко, дуже шанована людина, один із засновників української економічної науки в галузі трудових ресурсів та праці, про нього є статті у провідних науково-енциклопедич-

них виданнях. Також Василь розповідав про оригінальну систему організації роботи, яку запровадив його керівник. Вони зустрічаються раз на тиждень, причому необов'язково в кабінеті, а частіше (залежно від погоди) — йдуть до парку чи просто гуляють вулицями, і Василь має докладно доповісти, що він за минулий тиждень устиг прочитати, написати, дізнатися, яку зібрав інформацію і т.п. Вони разом обговорюють, що з цього і як краще використати в дисертації, і керівник дає йому завдання на наступний тиждень. Василь сказав, що така система дуже добре допомагає організуватися, бо інакше три роки вільного аспірантського життя промайнуть дуже швидко, а результату може не бути. Я слухала і трохи дивувалася, але добре запам'ятала цей чужий досвід.

Уперше я побачила Володимира Васильовича на початку 1997 р., коли він виступав першим опонентом на захисті кандидатської мого чоловіка (тепер колишнього). Знайомством це також не можна назвати, адже ми не спілкувалися. Але мені здалося, що коли Володимир Васильович вийшов на трибуну для виступу, всі відчули відповідальну урочистість церемонії захисту. Думаю, Володимир Васильович дуже добре розумів, що для здобувача захист — це велика подія, яку не потрібно обтяжувати зайвим пафосом, але й не можна «комкати», — людина працює над дисертацією декілька років, і захист має бути гідною вершиною, «апогеєм» цього процесу. Тому Володимир Васильович не поспішав, він знайшов і добрі слова про доробок здобувача, і «пройшовся» по уразливих місцях дисертації, але закінчив дуже твердою позитивною оцінкою.

Особисте моє знайомство з Володимиром Васильовичем відбулося у 2001 р., коли вже я виходила на попередній захист кандидатської. Я була прикріплена здобувачем РВПС, моїм науковим керівником була Елла Марленівна Лібанова, у чому мені дуже пощастило завдяки протезе мого тодішнього безпосереднього керівництва (Гладуна Олександра Миколайовича, тоді завідувача відділу в НДІ статистики Держкомстату України). Елла Марленівна попросила Володимира Васильовича, щоб він допоміг мені і ще одному

її здобувачу (Павлові Шевчуку, ми з ним виходили на захист з різницею в один місяць), доопрацювати текст авторефератів, звичайно, найбільше мороки було з пунктами наукової новизни. Ми вдвох у призначений час прийшли в кабінет Володимира Васильовича. Він зробив вигляд, що не пам'ятає про домовленість щодо нас, і став дзвонити Еллі Марленівні, щоб з'ясувати, хто ми і чого прийшли. Думаю, насправді йому було приємно мати зайву нагоду поспілкуватися з Еллою Марленівною, яка тоді працювала науковим консультантом Президента України, і дуже рідко бувала в РВПС. Водночас, думаю, він також хотів показати нам, що ми маємо цінувати його увагу і час, який він на нас витрачає. Я вже згодом зрозуміла, що процес виховання починався одразу, як тільки ти переступаєш поріг кабінету Володимира Васильовича. А тоді я й Павло сиділи напроти нього на стільчиках під стіною перелякані і думали, чи не виженуть нас зараз. Володимир Васильович поговорив з Еллою Марленівною, не так про нас, скільки про «різне», а потім повернувся до нас і сказав вже майже лагідно: «Якщо ви від Елли, я вам звичайно допоможу, але не думайте, що я все за вас зроблю сам». Він наказав залишити «проекти» наших авторефератів і призначив час, коли кожен з нас, уже поодиноці, має прийти.

Коли я в призначений час прийшла до Володимира Васильовича, мене здивувало, що він добре пам'ятає моє ім'я, хто я і звідки. Але мені здалося, що він не став читати повністю текст автореферату, а переглянув лише ключові позиції — мету, завдання, новизну. Він одразу сказав, що формулювання новизни не годиться, і став запитувати, що в мене є в роботі, причому так умів поставити запитання, що на них можна було відповідати лише дуже конкретно і розумними словами, або не відповідати зовсім. Так ми в режимі мозкового штурму у стислий термін переписали повністю всі пункти новизни. Володимир Васильович подивився на мене уважно і сказав: «Дівочка, ты молодец». Я трохи зніяковіла, бо не звикла, щоб до мене так зверталися. Це вже потім я дізналася, що він усіх жінок, незалежно від віку, називає «дівочками» і лише свою дружину називає «Славик».

Володимир Васильович тут же мене «навантажив», — дав кілька статей для якогось збірника, щоб я внесла в них правки літредактора. Цей принцип «послуга за послугу» він практикував дуже широко, що загалом було справедливо. По-перше, він був редактором збірника наукових праць, не маючи персоналу для роботи над цим збірником, тобто йому завжди дійсно була потрібна така допомога. По-друге, він давав нам можливість віддячити йому, тобто не почуватися боржником. По-третє, завдяки цій системі взаємних послуг він вибудовував певну мережу соціальних зв'язків, що працювала на користь усім її учасникам. Наприклад, Володимир Васильович іноді просив мене допомогти знайти якусь статистичну інформацію чи проконсультувати щодо розрахунків (я за фахом економіст-статистик) когось із «чергових» здобувачів, адже практично всі, хто захищався в РВПС за спеціальністю «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика» проходили через його кабінет, він усім допомагав. Завдяки цьому я й зараз маю кілька друзів, з якими за інших обставин навряд чи мала б нагоду колись познайомитися.

Подальша наша співпраця з Володимиром Васильовичем мала не лише діловий характер. Мені здається, йому нецікаві були сухі, офіційно-ділові взаємини, він завжди прагнув щось привнести, виправити чи додати в особистість співрозмовника, як він говорив, «подшлифовать» (тобто психувувати), причому іноді досить неприховано. Через це в нас іноді траплялися суперечки. Відколи я закінчила школу, живу дуже далеко від батьків і всіх родичів, тому не звикла вислуховувати повчання, тим більше стосовно ненаукових, неділових питань (за кого голосувати на виборах, як виховувати доньку тощо). Водночас було очевидно, що іноді не завадить, щоб хтось старший повчив мене уму-розуму, і що Володимир Васильович просто не вміє інакше ставитися до своїх учнів. Нині я розумію, як багато він мені дав у плані фахового розвитку і що без його «виховних сеансів», без цього щеплення науковою культурою, невідомо, що б з мене вийшло.

Наставництво і виховання були справжнім покликанням Володимира Васильовича, до його талантів я б віднесла

також беззастережну відповідальність і вміння радіти успіхам своїх учнів як на науковій ниві, так і в інших галузях життя. А ще ми маємо навчитися в нього такої незламної волі до життя, такої стійкості до випробувань та незгасаючої цікавості до всіх подій, до всього нового.

Коли в грудні 2011 р. з ним трапилося нещастя (перелом), він без жодних сумнівів наважився на операцію і докладав масу зусиль для того, щоб відновити форму і підвестися на ноги. Я дуже переживала, йдучи до нього вперше після всіх тих подій, боялася побачити його пригніченим і нещасним, як виглядають більшість хворих і старих людей. А він зустрів мене біля дверей бадьорий і веселий, сам варив каву і накривав на стіл, мугикаючи якусь пісеньку, виявляється, навіть сам ходив у магазин за тортом (загалом намагався все робити сам), як і раніше, усім цікавився, про все розпитував. І тут же мене почав повчати, як правильніше було вчинити в тому чи іншому випадку і що робити далі.

На мою думку, таким і має бути життєвий шлях розумної, сильної і небайдужої людини — бурхливим, неспокійним і водночас світлим... А ще довгим, щоб встигнути поставити на ноги та вивести в люди багато поколінь своїх учнів!

Ольга Новикова

ВОСПОМИНАНИЯ

Первая встреча с Владимиром Васильевичем была незабываемая. Он работал заместителем директора Научного центра занятости и рынка труда (НЦЗРТ) при Министерстве труда Украины. Я его не знала и по просьбе его аспирантки Ж. Трестер из Донецка привезла материалы по её диссертации. Когда я вошла в кабинет, он встретил меня с улыбкой и был внимателен. Но, узнав суть моего визита, у него резко изменилось настроение и поведение. Он начал меня отчитывать и говорить все претензии, которые он хотел бы высказать своей аспирантке. Я ушла от него с определённым чувством незаслуженной обиды.

Вторая встреча произошла в 2000 г. на конференции в СОПСе, когда он после моего выступления на пленарном заседании подошёл ко мне, пожал мне руку и сказал, что я и моё выступление ему понравились, и что оно, после материала Э. Либановой, было лучшим. Такая оценка была неожиданной и приятной и оставила в душе радость и гордость.

Бурно стали развиваться наши дружеские и профессиональные отношения во время работы в ВАКе Украины с 2004 по 2006 годы. Благодаря особой атмосфере, которую определял Председатель комиссии ВАКа А. С. Власюк, каждый эксперт взаимообогащался от совместной работы, от общения с мудрыми, конструктивными критиками и оценками результатов научных изысканий. Владимир Васильевич был среди нас признанным старейшиной, которого любили за справедливость, конструктивизм и постоянно хорошее расположение духа. Так как я была единственной женщиной в комиссии, то, конечно, была окружена вниманием мужчин. Но Владимир Васильевич не любил конкурентов и своим неиссякаемым юмором, вниманием, заботой и даже воспитанием стал для меня наставником и близким человеком.

Особенно мы подружились, когда в конце 2004 года по заданию Комиссии ВАКа работали над экспертизой

12 диссертаций. Втроём (Оникиенко В. В., Колот А. М. и Новикова О. Ф.) в течении недели мы дискутировали, вырабатывали инновационные подходы к оценке диссертаций, а главное, учились у Владимира Васильевича системности подхода, таланту организатора, последовательности управленца и ответственному отношению к делу. Он был большой юморист и любил рассказывать легенды. Одна из них, о моих плясках на столе, рассказывалась Владимиром Васильевичем так красиво и правдоподобно, что многие коллеги поверили и высказывали мне свои восторги. Я же, зная источник информации, не отрицала.

Приехать на празднование его 80-летнего юбилея я не смогла, но после него была приглашена Владимиром Васильевичем домой, где познакомилась с его женой — Ярославой Владимировной. И здесь новое открытие. Я увидела влюбленность Оникиенко В. В. в свою жену, его гордость за неё, его отцовскую заботу о ней, страстное желание её оберегать, быть командиром и поклонником. Я была благодарна судьбе, что в реальной жизни увидела настоящие чувства мужчины и женщины в таком возрасте.

Теперь все мои поздравления Владимиру Васильевичу ко дню рождения и ко Дню Победы неизменно затрагивали тонкие струны их семейного счастья. Ярослава Владимировна как энергетический потенциал, как вдохновитель и ориентир жизни, как источник тепла, добра и заботы, неизменно присутствовала как яркая звезда, которая освещала его жизненный путь.

Каждый мой визит в Киев неизменно сопровождался застольем с моими дорогими и любимыми Владимиром Васильевичем и Ярославой Владимировной. У нас была особая атмосфера общения. Все тосты нашего мужчины на двоих раскрывали наши женские достоинства, искренние восторги нашими талантами (которые видел только он), а заканчивались неизменными пожеланиями нам беречь себя. Я любила их фотографировать и была рада, что запечатлела их весёлыми, раскованными и молодыми.

О. Ф. Новикова в гостеприимной семье В. В. Оникиенко
и Я. В. Крушельницкой, 2009 г.

Если я приходила в гости с Оксаной, Анечкой или Дашенькой, он окружал теплом, заботой, вниманием молодёжь, и я не видела разрыва суждений, оценок, взглядов, ценностей, межпоколенческой дифференциации. Его советы и наставления принимались с благодарностью, так как они были конструктивны, интересны и соответствовали духу времени. Все мои стихотворные поздравления Владимиру Васильевичу отражали чувства, эмоции, восхищение, желание дать ему жизненный энергетический потенциал, и по его оценкам, мне это удавалось.

Низкий поклон и светлая память моему другу, наставнику, поклоннику и боевому научному отцу за то, что управлял собой и ситуацией до последнего вздоха, за то, что ценил жизнь, обожал, любил и берёг Ярославу Владимировну, за то, что был примером достойной, долгой и полноценной жизни.

Анатолій Колот

ВІН МАВ ДАР ОСОБЛИВОЇ МУДРОСТІ...

Формально я не був учнем Володимира Васильовича Онікієнка, однак з повним правом можу назвати його своїм учителем.

Працюючи в одній науковій сфері, ми були знайомі давно, але по-справжньому близько зішлися і подружилися, коли разом працювали у ВАК України (2002–2006 рр.). Ця складна, важка, часто невдячна робота мала одну безсумнівну перевагу — наукове спілкування і взаємозбагачення досвідом високопрофесійних, небайдужих, творчих людей, яке для усіх нас було хорошою школою об'єктивної професійної оцінки і добрих людських стосунків. У цьому науковому товаристві Володимира Васильовича любили і поважали за його високі стандарти, чіткі принципи, конструктивні пропозиції, а також за його особливу інтелігентність і благородство.

Відтоді наше спілкування переросло у справжню дружбу, осяяну його батьківською турботою і талантом Учителя.

В. В. Онікієнко і А. М. Колот під час роботи у ВАК України, 2002 р.

Він мав дар особливої мудрості і далекоглядності, як ніхто, умів бачити перспективи, виділяти головне і спрямовувати сили на його досягнення, не зупинятися на тому, що неможливо змінити, а знаходити найкращі варіанти удосконалення того, на що можна вплинути.

Володимир Васильович щиро бажав мені успіху, сприяв, допомагав і радів моїм досягненням. Коли він бачив якісь мої резерви, то ввічливо, спокійно, але водночас чітко і конкретно звертав на них мою увагу. Якщо я в калейдоскопі щоденних справ не робив того, що він мені радив, він умів знову і знову коректно нагадати, підштовхнути, допомогти, щоб досягти результату. Так, наприклад, було з моєю монографією «Соціально-трудова сфера: стан відносин, нові виклики, тенденції розвитку» (2010 р.). Багато висвітлених у ній ідей, переконань, пропозицій були виточені в наших з Володимиром Васильовичем розмовах, він дуже хотів, щоб я оприлюднив у книжці думки, які ми обоє вважали важливими для суспільства. Я і зараз, згадуючи ті розмови, чітко чую його слова: «Анатолий, ты *должен* это сделать! Есть темы, уже выписанные, и там мало что изменит ещё одна, даже умная работа... Но эта тема — *твоя*, только ты сможешь озвучить её так, чтобы люди услышали и поняли!»

Коли зрідка на мене находила хвиля розчарування або сумніву в результативності наших наукових розробок, він завжди знаходив слова підтримки: «Понимаешь, Толя, я тебе так скажу: ты, может, и не сможешь изменить ситуацию, но ты *обязан* заявить свою позицию... Умные люди эту мысль поймут, и, возможно не сейчас, а позже, но это даст результат».

Володимир Васильович завжди, до останніх днів, навіть коли хворів, любив життя і намагався, як міг, його покращувати. Він щиро цікавився ситуацією на нашій кафедрі і в університеті, стежив за новинами у ВАКу, пам'ятав дні народження й обов'язково знаходив особливі, натхненні вітальні слова, що відкривали нові горизонти й окриляли на їх досягнення. Напевне, не буде помилкою виділити як основну таку його рису: цілеспрямованість і активність у

діях, що змінюють цей світ на краще, і залучення до цієї діяльності всіх, кого він любив і поважав.

На жаль, одна з його ідей так і залишилася поки що нерезалізованою. Він дуже хотів і заохочував мене створити Асоціацію трудовиків України. Напевне, успішна діяльність такої організації була б гідним продовженням благородної справи розвитку вітчизняної науки про працю, якій Володимир Васильович присвятив своє натхненне життя.

Олена Грішнова

ВІН ДАРУВАВ НАМ СВІЙ ЧАС, СИЛИ, МУДРІСТЬ...

Кожен, хто захищав дисертацію (особливо — докторську) знає, яка це складна і тривожна справа. Володимир Васильович з'явився в моєму житті саме тоді, коли я найбільше потребувала підтримки, опинившись на роздоріжжі з рукописом своєї докторської, звикнувши вже до того, що моя дисертація — це виключно моя проблема, і що я повинна «щиро дякувати і низько вклонятися» вже лиш за те, що мені не заважають її робити.

Перша зустріч тривала довго — стільки, скільки потрібно було для того, щоб не лише з'ясувати важливі й складні наукові питання й організаційні проблеми, які мене хвилювали, а й урівноважити мою збентежену душу, вселити в мене впевненість у тому, що все буде добре. Тепер я розумію, як талановито Володимир Васильович здійснював наукове керівництво, як він умів плекати й розвивати наші ідеї, спрямовувати їх у правильне русло, але тоді основним моїм відчуттям було відносно несподіване щастя від того, що ВІН допоможе, що мої проблеми вирішаться, що життя налагоджується! Ми розмовляли виключно про мої проблеми, але після приблизно двох годин напруженої розмови Володимир Васильович (який був старший за мене на 37 років) турботливо спитав: «Леночка, я Вас не утомил???»

...Усе й справді минуло успішно, та й не могло бути інакше, бо моє сходження до докторського ступеня поруч з ним підтримували і підстраховували його учні: Галина Іванівна Купалова була запрошена рецензентом на кафедру, Ірина Леонідівна Петрова — опонентом, Елла Марленівна Лібанова вела попередній захист, підписувала витяг про рекомендацію, Семен Іванович Бандур був ученим секретарем Спецради... Згодом і я неодноразово допомагала його учням, які йшли за мною. Думаю, не лише я, а всі його учні вдячні ще й за те, що він єднав нас усіх в одну команду, що звання «учень Онікієнка» для нас було й залишається найкращою

рекомендацією, що його любов, благородство і великодушність у ставленні до нас задають тон і в стосунках між нами...

Багато про що хочеться сказати. Наприклад, про те, що він свідомо впродовж тривалого активного життя не хотів мати ні автомобіля, ні дачі. Взагалі його ставлення до матеріальних благ сягає ідеалу духовності... Натомість він завжди мав силу і час для спілкування, підтримки, розради...

В. В. Онікієнко, Я. В. Крушельницька, О. Ф. Новікова
на дачі О. А. Грішної, 2009 р.

Інший приклад благородства, мужності й любові до нас стосується останнього року його життя, коли після складної операції з протезування суглобу він підвівся на ноги і продовжив роботу. Передусім — роботу по допомозі й підтримці інших людей у досягненні їхньої мети. У той час процес захисту в Інституті демографії і соціальних досліджень проходив мій син. Володимир Васильович активно підтримував його на всіх етапах, хоча процес ішов нормально, ситуація була спокійною. Захист був призначений на 21 грудня 2012 року (нагадаю, що саме на цей день «пророкували» черговий «кінець світу»). Проблеми таки виникли: напередодні сталася аварія в інфраструктурі комунального забезпечен-

ня і приміщення інституту в сильний мороз залишилося без опалення. Після напружених роздумів і обговорень захист все-таки вирішили не переносити. До того ж, у той час не працював ліфт у будинку Володимира Васильовича (а живе він на 5 поверсі історичного будинку з дуже високими сте-
лями). Однак він не вагався — твердо знав, що візьме участь у засіданні Вченої ради. На всі мої умовляння й аргументи про те, що «Кворум є!», «Холодно!», «Слизько!», «Ліфт не працює!», «Кворум є!» і т.д. він відповів ввічливо, але твердо: «Лена, этот вопрос даже не обсуждается!» Коли мій чоловік приїхав на автомобілі до його дому, він, як благородний офіцер, уже чекав унизу, не бажаючи, щоб йому допомагали, даючи приклад високої гідності, честі й відповідальності. На щастя, у залі засідань було тепло — мені здається, не стільки від опалення, яке-таки швидко налагодили, скільки від доброти і підтримки присутніх там людей, переважна частина з яких є учнями, учнями учнів або друзями Володимира Васильовича.

Напевно, не можна знайти міру, щоб вірно оцінити роль Володимира Васильовича в моєму житті. Мудре наукове керівництво — дуже важливе, воно допомогло кожному з нас реалізуватися у професійному житті. Але ще більша вдячність за те, чому ми вчилися по життю, що іноді в розмові, а частіше непомітно, власним переконливим прикладом він передавав нам. Навіть тепер, читаючи цю книжечку, перебираючи в пам'яті спогади, спілкуючись із його учнями і друзями, я продовжую в нього вчитися.

Своєю мудрістю він учив нас бути виваженими, розсудливими в будь-яких ситуаціях, розуміти і берегти справжні, істинні цінності...

Своїм гумором він піднімав нам настрій, своїм благородством був взірцем для всіх, передусім для чоловіків...

На своєму прикладі він учив нас справлятися з труднощами і горем...

Своєю любов'ю він дарував нам радість і розраду...

Він умів не лише додавати роки до людського життя, а ще й додавати життя до років, що минають...

Він дарував нам свій час, сили, мудрість, тому що він нас любив. Він говорив нам добрі слова і робив добрі справи — стільки, скільки людині було потрібно, і ще більше, наперед, немовби підстраховував, розуміючи, що він з нами не назавжди... А ми про це інколи забували, та і це він розумів і прощав. Він знав, що любов — єдина цінність, яку можна віддати і стати при цьому багатшим.

Славетне життя Володимира Васильовича і навіть його тихий перехід у вічність переконливо свідчать про велич його душі, і я знову і знову дякую йому і долі за можливість у нього вчитися!

Летять роки... Ми непомітно із учнів самі стали вчителями, і, на мою думку, найкращий спосіб пронести світлу пам'ять про нашого Великого Вчителя — Володимира Васильовича Онікієнка — це зберегти і передати своїм учням його високі стандарти в Науці, у Житті й у Любові!

Василь Брич

ПЕРЛИНА ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ НАШОГО ЧАСУ

Онікієнко Володимир Васильович — це коштовна перлина економічної науки нашого часу. Його прожиті роки свідчать, що шлях до самоствердження, успіху, щирого шанування колегами пролягав крізь копітку працю та постійне самовдосконалення. Він був людиною неспокійної вдачі, творчого пошуку, високого громадянського обов'язку.

Я глибоко переконаний, що зі смертю видатного вченого українська економічна наука зазнала великої втрати, значення якої ще належить усвідомити. Надзвичайний професіоналізм, справедливість у вчинках, невичерпна працездатність зробили Володимира Васильовича глибоким дослідником і фундаментальним науковцем. Сьогодні ми згадуємо людину, творчий доробок якої — багатий і різноплановий, його неймовірна працездатність — вражає.

Природа обдарувала Володимира Васильовича багатим внутрішнім світом і неабиякою енергією. Усього в житті він досяг завдяки своїй сумлінній роботі. У працю він вкладав усю душу та силу громадянської переконаності.

Онікієнко Володимир Васильович виховав і дав квиток у велику науку багатьом учням, серед яких і я, за що безмежно вдячний своєму Вчителеві. Він любив життя, бачив у молоді майбутнє країни, а тому весь свій світлий розум віддавав вихованню нового покоління високопрофесійних економістів, які сміливо відстоюють свою точку зору й можуть гідно протистояти викликам життя. У нього вчилися, на нього рівнялися, йому вірили.

Про закоханість у науку Володимира Васильовича згадують усі його друзі, колеги та учні. Компетентність, життєва мудрість і стійкість поглядів створили йому заслужений авторитет і повагу. Усі, кому впродовж багатьох років доводилося працювати пліч-о-пліч з ним, завжди згадують

моменти як ділового, так і просто людського спілкування. Багатогранність поглядів та вміння завжди бути впевненим у своїх діях служили прикладом для наслідування.

Онiкiєнко Володимир Васильович — учений-економiст зi свiтовим iменем. Його високий професiоналiзм сприяв створенню реальних можливостей для вирiшення складних проблем сьогодення, створював умови для розвитку позитивних тенденцiй i зростання економiчного потенцiалу держави. Самовiддана праця та багатий досвiд слугували на благо українського народу. Ще багато рокiв економiст-трудоуки з подивом вiдкриватимуть для себе новi сторiнки з життєвого доробку талановитого вченого.

У працях Володимира Васильовича глибина й актуальнiсть наукових пошукiв поєднується iз серйознiстю i своєчаснiстю наукового аналізу економiчних проблем України. Він мiг би ще працювати i залишити багато цiкавого своїм послiдовникам.

В. В. Онiкiєнко з учнями — Е. Лiбановою
i В. Бричем — у день народження, 17 квітня 2002 р.

Без прогнозування явищ і процесів, передбачення перспектив їх розвитку неможливий економічний розвиток держави. Володимир Васильович умів науково передбачати. У професійних колах він був відомий як людина вольова і компетентна. Його принципова позиція була відома всім і викликала захоплення.

Життєвий шлях Онікієнка Володимира Васильовича — зразок людської добропорядності, чесності та толерантності. Він був наполегливим, принциповим і цілеспрямованим, незважаючи на труднощі, що доводилось долати повсякчас.

Володимир Васильович високо цінував дар життя й усього себе присвятив самовідданому служінню Науці. Ми збережемо в душі теплі спогади про спілкування з ним, світлу пам'ять про його чесне, гідно прожите життя.

Марина Семикина

УРОКИ НАУЧНОЙ ТРЕБОВАТЕЛЬНОСТИ И ДОБРА

Очень трудно писать эти строки. Очень трудно привыкнуть к тому, что теперь нельзя позвонить, приехать, увидеться с дорогим нашим Учителем — Владимиром Васильевичем Оникиенко. На его примере ещё глубже осознаёшь, как много может сделать для науки и своей страны человек, если он талантлив, настойчив, активен, бескорыстен, принципиален, если умеет собрать команду, если требователен к себе и другим, если готов поддерживать инициативных коллег...

Владимир Васильевич оставил добрую память о себе, многие добрые дела по созданию украинской науки о труде, многочисленные исследования становления рынка труда, социальных проблем занятости, чему посвящены сотни научных статей, 15 монографий. По-прежнему востребованы его рекомендации по социализации трудовых отношений, идеи по созданию социально ориентированного рынка труда. Об этом и многом другом ещё предстоит сказать отдельно и, я уверена, ещё будет сказано его учениками, коллегами и единомышленниками. В разных городах Украины и других стран живут и трудятся его благодарные ученики, которые подхватили и развивают подаренные Владимиром Васильевичем научные идеи. Бесконечное спасибо ему за это.

И всё же... многое не повторится.

Помнится, насколько интересным собеседником был Владимир Васильевич, с каким удовольствием шутил, как ответственно умел работать с людьми, документами, информацией. Его хотелось слушать, с ним хотелось советоваться, у него была энциклопедическая память, широта кругозора и при этом всегда свой, оригинальный, острый взгляд на любую проблему, поиск путей её решения. Присутствуя на заседаниях учёного совета Института демографии и социальных исследований им. М. В. Птухи НАН Украины, я, будучи докторанткой, всегда поражалась его выступлениям,

ясности, чёткости, лаконичности его мыслей, глубокому знанию обсуждаемых проблем, «инновационному» мышлению, которому надо учиться. А ведь было Владимиру Васильевичу далеко за 80 лет.

У В. В. (так его иногда называли аспиранты и докторанты) был редкий талант учёного: просмотрев с лупой диссертационную работу (как нам казалось — «по диагонали»), он умел тут же увидеть проблемные места и задать те самые каверзные вопросы, которых так боялись аспиранты и докторанты. Он умел сформулировать научную задачу таким образом, что она казалась поначалу практически невыполнимой для диссертанта, сверхсложной. Но проходило время, и именно эта идея приносила желаемый научный результат, отличающийся новизной, за которую и тогда, и сегодня не стыдно. Более того, с чувством благодарности понимаешь, что эта проблематика стоит продолжения научных поисков (речь идёт, к примеру, о нашей совместной разработке методологических и методических основ оценки социальной и экономической эффективности мотивации конкурентоспособного труда).

Да, казалось бы ещё вчера можно было приехать в Киев и услышать ласково-требовательный вопрос Владимира Васильевича: «Ну-ка, расскажи, девочка, что ты успела сделать полезного и нового?» В ответ с чувством почтительности и некоторой робости хотелось тут же рассказать о чём-то важном, достигнутом и надеяться на скромную похвалу. Но не тут-то было, Владимир Васильевич выслушает, а потом посмотрит с улыбкой и мягким укором и скажет, что ждёт от меня большего, что планку нужно ставить ещё выше... Теперь эти слова я адресую своим аспирантам и студентам. Эти же слова я постоянно адресую и себе, мысленно отчитываясь о проделанной работе своему Учителю, думая о том, каково было бы его мнение, какие были бы замечания, советы, подсказки...

В отношениях с учениками Владимиру Васильевичу было присуще сочетание научной принципиальности, требовательности и одновременно особой душевности. Вероятно поэтому потребность поговорить и пообщаться с ним

не только не исчезала после завершения этапов работы над докторской диссертацией, её защиты, а наоборот — возрастала. Я не единожды задумывалась над этим... Его хотелось видеть и слышать не только из-за чувства благодарности, но и потому, что наше общение с ним выходило за рамки научной деятельности, было по-человечески тёплым и душевным, постоянно становилось импульсом для формирования новых взглядов, переоценки того, что знала, понимала, умела ранее.

В. В. Оникиенко среди участников научной конференции в КНЭУ,
Киев, 2005 г.

Никогда не забуду способность Владимира Васильевича перевести разговор в другое русло и отшутиться, когда речь заходила о здоровье. Пожалуй, научным подвигом было бы правильно назвать его научную деятельность в последние годы и месяцы жизни, сопряжённую с мучительным преодолением боли. Несмотря на серьёзные проблемы со здоровьем, Владимир Васильевич постоянно думал о развитии возрождённого с его участием Института демографии и социальных исследований им. М. В. Птухи НАН Украины,

строил новые планы дальнейших научных исследований, активно работал над монографией и при всём этом успевал интересоваться жизнью своих учеников, огорчался их неудачам и трудностям, искренне радовался успеху каждого из нас.

Многие ученики Владимира Васильевича стали друзьями, и это не случайно — их сблизила научная школа профессора Оникиенко, которая научила не только ставить высокую планку в научной работе, но и быть носителями добра, порядочности и любви.

Спасибо судьбе, что подарила нам такого Учителя.

Грустим вместе...

Александр Рудаков

МОЕМУ ДРУГУ И УЧИТЕЛЮ

С самого первого дня знакомства с Владимиром Васильевичем был поражён тремя замечательными его качествами, достаточно специфичными сами по себе и сочетающимися в одном человеке с таким опытом и положением исключительно редко: простота, естественность и оптимизм. Человек сильной позитивной энергетики, он всегда заряжал окружающих своим позитивом, вовлекая их в процесс движения и активности. Невозможно было находиться рядом с ним и не поддаться этой кипучей деятельности — Владимир Васильевич всё время что-то делал, организовывал, договаривался, направлял. И ты поневоле начинал двигаться в его жизненном темпе — ускоряясь и успевая делать в разы больше, чем в повседневной жизни. Всегда удивлялся его жизненной энергии. На характер и осанку Учителя наложило неизгладимый отпечаток его военное прошлое — всегда молодцеватый и подтянутый, с юношеским задором и улыбкой — таким он остаётся в памяти.

Человек огромного научного и житейского опыта, обладающий недюжинным научным чутьём, при этом психолог и политик, Владимир Васильевич всегда знал, что делать и куда бежать, кому и что сказать, с какой стороны подойти. Поражался его ясному уму и твёрдой памяти, пониманию глубинных, не видимых на поверхности процессов.

Владимир Васильевич никогда не жаловался на жизнь. «Что-то сегодня я немного не в форме», — вот и все жалобы на самочувствие, несмотря на возраст, перенесённые операции и болезни. Единственное, о чём он сильно сожалел и что очень мешало ему в работе, — что затянул с операцией на глазах, вследствие зрение восстановилось только частично. Именно стойкость и оптимизм помогли ему перенести и оправиться после последней травмы. Стойкость, оптимизм, военная дисциплина и безграничная любовь жены. Всегда удивлялся, с какой любовью, заботой и нежностью он относился к Ярославе Владимировне. При упоминании о ней

его глаза загорались каким-то особым светом, и можно было только позавидовать этой свежести чувств, которые согревали и оберегали его, настоящего Мужчину и Защитника. И ответным чувствам, любви, заботе и постоянной поддержке Любимой Женщины, которые так нужны мужчинам.

Владимир Васильевич очень ценил дружбу, любил и помнил всех своих учеников. Он бескорыстно делился своим опытом, своими знаниями, своей энергией, своим временем, выводя учеников на широкий путь научной жизни. И мы будем всегда благодарны нашему Учителю, и его светлая память всегда останется в наших сердцах.

Людмила Ільїч

ТРИ ФІРМОВІ «НЕ» ВІД ОНІКІЄНКА

Що можна сказати про людину, яка подарувала країні плеяду науковців, відомих як в Україні, так і поза її межами, людей, які сьогодні впливають на формування суспільної свідомості різних поколінь? Онікієнко Володимир Васильович був знаковою постаттю для багатьох учених-економістів, був людиною-епохою, з якою тісно пов'язаний розвиток вітчизняної трудової наукової школи другої половини ХХ століття. Зустріч з такими людьми, як він для нас є справжнім дарунком долі. І не має значення, скільки вона триває — кілька миттєвостей, днів, місяців, років... Ми маємо дякувати небу за те, що ця зустріч відбулася.

З Володимиром Васильовичем я познайомилась у вересні 2005 року, коли прийшла захищатися в Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України. Ще задовго до цього я багато чула про нього, читала його роботи, цитувала у своїй дисертації, але навіть не сподівалася, що колись з ним познайомлюся. У той час для мене він був недосяжним, людиною-легендою.

Пригадую, як Володимир Васильович зайшов у відділ досліджень людського розвитку у супроводі своєї аспірантки. Вони були дуже заклопотані, бо незабаром дівчина мала виходити на захист. Я підійшла до нього, представилася і сказала, що принесла йому на читання свою дисертацію. Він пильно подивився мені у вічі. Запитав про тему, мету та основні результати дисертації. А потім поставив мені запитання: «А что поймееет наука с того, что ты в неё придёшь?» Я навіть розгубилася спершу, бо була готова до будь-яких запитань, однак про перспективні зиски науки від моєї присутності в ній на тому етапі життя ще якось не замислювалася... Дозвіл від нього на передзахист, щоправда з низкою зауважень, я згодом отримала. І тоді для мене це була велика перемога, бо я отримала дозвіл від САМОГО ОНІКІЄНКА, який був каменем спотикання для всіх молодих аспірантів та й докторантів інституту!

А далі почалася копітка підготовка до захисту... Володимир Васильович знову був у складі рецензентів моєї дисертації. Я намагалася швидко виправляти всі недоліки дисертації і враховувати всі побажання членів комісії, та найважче було співпрацювати саме з ним, бо в нього завжди виникали нові запитання, нові зауваження та нові вимоги. І щоразу це означало, що все не так і знову треба все міняти. Скільки варіантів наукової новизни було написано мною для нього особисто, вже навіть не пам'ятаю. Та попри те, що нерви й сили були на межі, мені понад усе хотілося здобути його повагу та прихильність, тому я жадібно дослухалася до всього сказаного й максимально намагалася врахувати його поради у своїй роботі.

Напередодні захисту він попросив, щоб я зайшла до нього, і ми кілька годин говорили про стратегію захисту. Ті поради, які він дав, були на вагу золота. Не скажу, що я була переконана щодо реалізації цієї стратегії, але надзвичайно щаслива з того, що він звернув на мене увагу й не пошкодував власного часу для цієї розмови.

Після захисту наше спілкування тривало. Одного разу я нагадала йому про нашу першу зустріч і про те його сакральне запитання, що поставило мене тоді у глухий кут. «Да... Мне не стоило так с тобой говорить. Но ты достойно справились со всеми испытаниями. Молодец, девочка!» І, мабуть, щасливішої людини за мене тоді не було, бо я вперше почула таку довгоочікувану похвалу від нього.

Завжди цілеспрямований, наполегливий та не по лятах енергійний, він наче притягував до себе людей, здатних творити. Йому просто неможливо було відмовити. Та й хто наважився би? Завжди запрошував мене до участі в конференціях, спонукав активно публікуватися і неодноразово наполягав на тому, щоб я писала докторську. Якось він зустрів мою подругу та поцікавився: «А куда это Людмила пропала? Давненько что-то я её не видел...» У відповідь почув, що я кілька тижнів тому стала мамою. На що він миттєво відреагував: «Передайте ей мои поздравления. И пусть в текущий сборник напишет статью. Нечего рассиживаться!»

Унікальність Володимира Васильовича була не тільки в його вмінні бачити ситуацію в перспективі, згуртовувати людей, ставити перед ними завдання та досягати успіху, а й у незрадливій вдачі відчувати людей, умінні виділяти їхню значущість для себе й оточуючих. Він завжди щиро цікавився не тільки нашими професійними чи науковими здобутками, а й буденними справами. Пам'ятав імена наших рідних, якісь попередні розповіді про дітей та багато іншого. Бувало, під час зустрічі запитує в мене: «Как дела?» — «Всё нормально, Володимире Васильовичу. Дякую», — відповідаю. На що чую жорстке обурення: «Что ты мне отвечаешь, как семиклассница папе! Давай рассказывай, что там у тебя на работе! Что дома? Как дети?»

Для мене особисто він був людиною, у якої було чому вчитися, і не лише в науці чи професії, а й по життю; людиною, до якої я могла прийти і в розпачі, і в радості, знаючи, що завжди знайду розуміння й отримаю корисну пораду. Сама думка про те, що він є в моєму житті, додавала сил у багатьох життєвих ситуаціях. І я завжди відчувала відповідальність перед ним за те, що робила в науці.

Згодом, не витримавши його натиску, я таки прийняла рішення розпочати роботу над докторською, і великою честю для мене стала його згода на наукове консультування. Він був людиною світлого розуму, неординарної думки, цілим всесвітом для своїх учнів. У людей, які співпрацювали з ним, завжди викликав захоплення його рідкісний талант бачити проблему під різними кутами. Не складно було зрозуміти, перебуваючи поруч із ним, що йому навіть непотрібно було вчитуватися, щоб побачити недоліки наукової роботи. Для багатьох із нас він був батьком у повному значенні цього слова, бо задавав напрям у нашому науковому житті, консультував, критикував, надихав, щиросердно переживав за нас та інколи, але надзвичайно майстерно, підбадьорював і хвалив.

Я безмежно вдячна долі за цю видатну людину в моєму житті. Незадовго до його смерті в нас було дві зустрічі. Наостанок Володимир Васильович подарував мені шість годин свого життя. У нього було нестримне бажання працювати,

мав багато планів, оптимістичний настрій. Ми обговорювали робочі моменти, говорили про політику, економічний напрям суспільного розвитку і просто про життя. Я пам'ятаю кожне його слово, характер та інтонацію, які були вкладені в них. Одна з його мудростей, яким він мене навчив упродовж нашого спілкування, — це три «не» (я їх називаю «три фірмові «не» від Онікієнка»): «Не сиди! Не болтай! Не растрочивайся!»

Три незворотні речі, які ми маємо, — це час, слово і можливість. Тому — не сиди! Дій! Наповнюй максимальним змістом кожен день. Не втрачай жодної можливості для саморозвитку. Не будь багатослівним. Говори коротко та по суті. І пам'ятай, що за кожне слово маєш відповідати. Не марнуй дорогоцінний час та власні сили на порожні й непотрібні справи. Став мету і досягай її!

Инна Жук

ЕСТЬ ЛЮДИ, КОТОРЫХ НЕ ЗАБЫВАЮТ

*Когда уходят в мир иной Учителя,
ученики душою сиротеют.
И сразу на глазах друзей стареют
в час неизбежности, тоскуя и скорбя...*

Ирина Княгиничева

Есть люди, которых не забывают. В силу своих личных качеств, они возвышаются над обыденностью, но при этом идут в ногу со временем, спокойно относятся к славе, внешним почестям, понимая, какую нишу в будущем займут. К таким удивительным людям, по моему мнению, относится и выдающийся учёный, человек высокого интеллекта и глубокой научной эрудиции, специалист по проблемам занятости, рынка труда, демографии, талантливый организатор науки Владимир Васильевич Оникиенко.

Сегодня трудно представить, как бы сложилась научная судьба многих из нас, если бы не знакомство с Владимиром Васильевичем. Его требовательность, трудолюбие и самодисциплина, целеустремлённость, а также заострённое чувство добра и зла, и как следствие, бескомпромиссность; его общая культура и беззаветное служение науке — эти и другие качества ежедневно проявлялись в тех или иных поступках, влияя на окружение. Очевидно, что не будь Владимира Васильевича, я была бы другой. Удивительно, как он, не навязывая своего мнения, учил видеть и понимать мир и людей.

Для меня тяжесть утраты усиливается ещё и тем, что немногим ранее ушёл из жизни друг Владимира Васильевича, мой папа — Леонил Аркадьевич, доктор экономических наук, профессор, полковник милиции. Владимир Васильевич называл папу Лёнечкой, хотя разница в возрасте была не велика. Дружили они давно, как сами выражались, «со времён юности». И связывало их многое — научные интересы, педагогика, общие друзья, воспоминания о войне и

послевоенных годах... Мне особенно запомнились рассказы Владимира Васильевича о совместных с папой поездках на научные конференции, семинары, симпозиумы в Москву и другие города тогда общей страны — Советского Союза. Эти поездки всегда сопровождались приключениями, инициатором которых в большинстве случаев становился мой папа. Владимир Васильевич особенно любил пересказывать события тех времён, акцентируя внимание, что тогда они ещё могли позволить себе быть людьми беззаботными и весёлыми, легко относящимися к житейским трудностям и не склонными огорчаться неудачам.

Наши встречи и беседы с ним касались широкого круга вопросов, не только научно-педагогических. Эти разговоры формировали моё мировоззрение, воспитывали отношение к жизни в целом. Сейчас я понимаю, что он был не только Учителем, но учителем-другом. Я всегда чувствовала его доброе, сердечное отношение и искренний интерес к моим личным делам. Ему можно было многое рассказать, поделиться горестями и радостями и всегда найти поддержку и человеческое участие. А мне всегда хотелось подарить Владимиру Васильевичу свою благодарность и душевное тепло. Не знаю, удалось ли донести до него свои чувства, дать понять, как он дорог мне.

Общение с ним показало мне, что такое интеллигентный человек. Ведь достигнув таких карьерных высот, заработав такой колоссальный авторитет своей научной деятельностью, он никогда ни перед кем не выставлял напоказ свои заслуги, всегда общался наравне с любым своим подчинённым, аспирантом, человеком с улицы, оценивая собеседника не по официальным регалиям, а по человеческим и профессиональным качествам.

Он всегда прекрасно выглядел — был ли дома в повседневные будни или на торжественном мероприятии. Всегда опрятный, ухоженный, гладко выбритый, Владимир Васильевич не допускал небрежности в своем внешнем виде. Он сам был внимателен к внешнему виду окружающих, всегда замечал обновку, говорил приятные слова, когда удавалось хорошо выглядеть. После защиты диссертации он выхва-

тил меня, бегущую в суматохе куда-то, поцеловал в щёчку и сказал: «Инночка, ты сегодня зажглась новым светом!»

В. В. Оникиенко — ведущий научный сотрудник отдела исследований проблем занятости и рынка труда СОПС НАН Украины, 2004 г.

Кажется, что это было только что, буквально вчера, а сколько лет пролетело с той минуты! Уже нет с нами Владимира Васильевича, сейчас мы можем лишь вспоминать и говорить о нём. Ещё трудно, тяжело, ещё пока не покинуло чувство горькой, безвозвратной потери. И всё же память о нём постепенно становится всё светлее, и меня всё больше наполняет осознание радости от встречи с Владимиром Васильевичем на этой земле. Можно сказать уверенно: «Он продолжает жить в наших сердцах. Его дело продолжает жить в поступках его учеников!»

ДЕРЖАВНІ НАГОРОДИ ВОЛОДИМИРА ВАСИЛЬОВИЧА ОНИКІЄНКА

Орден Великой Отечественной войны I степени

Орден «За заслуги» III степени

Орден Богдана Хмельницького III ступеня

Медалі:

«За отвагу»

«За оборону Ленинграда»

«За оборону Сталинграда»

«За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.»

«Двадцать лет победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.»

«Тридцать лет победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.»

«Сорок лет победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.»

«Пятьдесят лет победы в Великой Отечественной войне 1941–1945 гг.»

«Жуков Г. К.»

«Шістдесят років визволення України від фашистських загарбників»

«Захиснику Вітчизни»

«Пятьдесят лет Вооружённых Сил СССР»

«Шестьдесят лет Вооружённых Сил СССР»

«Семдесат лет Вооружённых Сил СССР»

«За трудовую доблесть»

«Ветеран праці»

ДОКТОРСЬКІ ДИСЕРТАЦІЇ, ЗАХИЩЕНІ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ В. В. ОНІКІЄНКА

1. **Онищенко Владимир Филиппович.** Экономический механизм формирования рациональной занятости : дис. ... д-ра эконом. наук: 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / НАН Украины, Совет по изучению производительных сил Украины. — К., 1989.

2. **Бандур Семён Иванович.** Региональные резервы трудосбережения (методологические основы и практика реализации) : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / НАН Украины, Совет по изучению производительных сил Украины. — К., 1991.

3. **Либанова Элла Марленовна.** Методология и методика социально-экономической оценки продолжительности жизни и трудовой активности населения регионов Украины: дис. ... д-ра эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / НАН Украины, Совет по изучению производительных сил Украины. — К., 1992.

4. **Шаленко Маргарита Викторовна.** Развитие территориальной организации трудовых ресурсов (теория и практика) : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / НАН Украины, Совет по изучению производительных сил Украины. — К., 1992.

5. **Купалова Галина Іванівна.** Ринок робочої сили в аграрному секторі економіки України : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.09.02 — Зайнятість та ринок праці / Науково-дослідний центр з проблем зайнятості населення та ринку праці НАН і Мінпраці України. — К., 1995.

6. Иванилов Александр Семенович. Региональное управление трудовыми ресурсами в условиях формирования рыночных отношений : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.09.02 / Иванилов Александр Семенович; НАН Украины, Научно-исследовательский центр по проблемам занятости населения и рынка труда. — К., 1996.

7. Петрова Ирина Леонідівна. Сегментація ринку праці та процес його регулювання : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. — К., 1998.

8. Кравченко Ирина Семенівна. Трудозберігаюча функція зайнятості : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Інститут регіональних досліджень. — Львів, 1999.

9. Грішнова Олена Антонівна. Формування людського капіталу в системі освіти і професійної підготовки : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. — К., 2002.

10. Герасимчук Володимир Іванович. Трансформація зайнятості і проблеми соціалізації ринку праці в перехідній економіці : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. — К., 2002.

11. Брич Василь Ярославович. Трансформація ринку праці та її вплив на життєвий рівень населення (теорія, методологія, тенденції розвитку) : дис. ... д-ра эконом. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Інститут регіональних досліджень — Львів, 2004.

12. **Семикіна Марина Валентинівна.** Соціально-економічна мотивація конкурентоспроможності у сфері праці : дис. ... д-ра економ. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень. — К., 2005.

13. **Гнибіденко Іван Федорович.** Соціально-економічні проблеми зайнятості і соціального захисту населення в аграрному секторі економіки України: дис. ... д-ра економ. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України. — К., 2005.

КАНДИДАТСЬКІ ДИСЕРТАЦІЇ, ЗАХИЩЕНІ ПІД КЕРІВНИЦТВОМ В. В. ОНІКІЄНКА

1. **Крушельницкая Ярослава Владимировна.** Развитие и размещение легкой промышленности западных областей УССР : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / Ин-тут нар. хоз-ва. — К., 1965.

2. **Выхованский Владимир Михайлович.** Городские поселения Карпатских областей УССР и проблема рационального использования их трудовых ресурсов. — дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / Ин-тут нар. хоз-ва. — К., 1966.

3. **Терещенко Василий Федорович.** Трудовые ресурсы центральных областей Украинской ССР и основные направления их рационального использования в народном хозяйстве на период 1966–70 гг. : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / Ин-тут нар. хоз-ва. — К., 1966.

4. **Янковская Евдокия Андреевна.** Основные вопросы территориального перераспределения трудовых ресурсов Украинской ССР и условия их формирования: дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / Научно-исследовательский экономический ин-тут Госплана УССР — К., 1966.

5. **Фере Валентина Аврамовна.** Основные проблемы формирования, распределения и использования трудовых ресурсов Юго-Западного экономического района : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.07 — Экономика труда / Научно-исследовательский экономический ин-тут Госплана УССР — К., 1968.

6. **Янова (Суворова) Инна Петровна.** Трудовые ресурсы Северо-Восточных областей УССР и основные направления их рационального использования : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.07 — Экономика труда / Ин-тут нар. хоз-ва — К., 1970.

7. **Диденко Галина Алексеевна.** Трудовые ресурсы городских поселений Южного экономического района : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.07 — Экономика труда / Научно-исследовательский экономический ин-тут Госплана УССР — К., 1972.

8. **Белоконь Иван Васильевич.** Проблемы формирования и использования трудовых ресурсов в сельском хозяйстве (на примере Южной Степи Украинской ССР): дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.05 — Экономика, организация управления и планирования сельского хозяйства / АН Украинской ССР, Совет по изучению производительных сил Украинской ССР — К., 1978.

9. **Коваленко Иван Якович.** Совершенствование прогнозирования численности и структуры населения и трудовых ресурсов в условиях создания автоматизированных систем планирования на примере УССР : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.13 — Математические методы и применение вычислительной техники в экономических исследованиях, планировании и управлении народным хозяйством и его отраслями / Ин-тут нар. хоз-ва — К., 1978.

10. **Качан Евгений Петрович.** Проблемы совершенствования территориальной организации трудовых ресурсов села (на примере областей Подолья): — дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / АН Украинской ССР, Совет по изучению производительных сил Украинской ССР — К., 1979.

11. **Бандур Семён Иванович.** Проблемы повышения эффективности использования трудовых ресурсов в промышленности регионов (опыт комплексного регионального исследования на материалах УССР) : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / АН Украинской ССР, Совет по изучению производительных сил Украинской ССР — К., 1981.

12. **Трубенко Борис Иванович.** Региональные особенности и пути совершенствования территориальной организации трудовых ресурсов (на примере Украинской ССР): дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Экономика районов СССР, размещение производительных сил СССР / АН Украинской ССР, Совет по изучению производительных сил Украинской ССР — К., 1984.

13. **Просуленко Андрей Андреевич.** Региональные проблемы распределения трудовых ресурсов и пути его совершенствования на примере Донецкой области дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Экономика районов СССР, размещение производительных сил СССР / АН Украинской ССР, Совет по изучению производительных сил Украинской ССР — К., 1987.

14. **Петрова Татьяна Павловна.** Региональные особенности миграций населения в Украинской ССР : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.04 — Экономика районов СССР, размещение производительных сил СССР / АН Украинской ССР, Совет по изучению производительных сил Украинской ССР — К., 1989.

15. **Зарваницкий Виталий Михайлович.** Трудовые ресурсы сферы социального обслуживания населения и пути повышения эффективности их использования : дис. ... канд. экон. наук : 08.00.04 — Экономика районов СССР, размещение производительных сил СССР / АН Украинской ССР, Совет по изучению производительных сил Украинской ССР — К., 1989.

16. **Лопух Василий Степанович.** Территориальная организация системы профессионально-технического образования Украинской ССР : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.04 — Размещение производительных сил, экономика районов СССР / АН Украинской ССР, Совет по изучению производительных сил Украинской ССР — К., 1990.

17. **Старцун Тетяна Петрівна.** Стан ринку праці Подільського регіону та шляхи його регулювання [Текст] : дис. ... канд. екон. наук : 08.09.02 — Зайнятість та ринок праці / НАН України, Науково-дослідний центр з проблем зайнятості населення та ринку праці (НЦ ЗРП) — К., 1996.

18. **Герасимчук Володимир Іванович.** Формування ринку праці в умовах трансформації економічної системи України : дис. ... канд. екон. наук : 08.09.02 — Зайнятість та ринок праці / НАН України, Науково-дослідний центр з проблем зайнятості населення та ринку праці — К., 1996.

19. **Богданович Иван Иванович.** Занятость и профессиональная ориентация в сфере научной деятельности : дис. ... канд. эконом. наук : 08.09.02 / Богданович Иван Иванович; НАН Украины, Научно-исследовательский центр по проблемам занятости населения и рынка труда — К., 1997.

20. **Комарова Надежда Николаевна.** Вторичная занятость населения крупных городов Украины : дис. ... канд. эконом. наук : 08.09.02 / НАН Украины, Научно-исследовательский центр по проблемам занятости населения и рынка труда — К., 1997.

21. **Скомарохова Олена Іванівна.** Соціальна політика та соціальний захист економічно активного населення України: дис. ... канд. економ. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України — К., 1998.

22. **Львовская Ирина Марковна.** Совершенствование механизма регулирования рынка труда монофункциональных городов Украины : дис. ... канд. екон. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Рада по вивченню продуктивних сил України — К., 2001.

23. **Жук Інеса Леонідівна.** Праця засуджених в пенітенціарних установах України : проблеми та напрями гуманізації : дис. ... канд. економ. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. — Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України — К., 2003.

24. **Мірошніченко Олексій Валентинович.** Методологічні проблеми удосконалення системи соціального партнерства в Україні : дис. ... канд. економ. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. — Харківський державний економічний університет — Харків, 2004.

25. **Грінка Тетяна Іванівна.** Ефективність використання робочої сили в харчовій промисловості України: оцінка та напрями підвищення : дис. ... канд. екон. наук : 08.09.01 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень — К., 2006.

26. **Кравчук Олена Ярославівна.** Трансформація ринку праці в контексті забезпечення ефективності розвитку національної економіки : дис. ... канд. екон. наук : 08.00.07 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень — К., 2008.

27. **Бунтова Наталія Василівна.** Кадрове забезпечення готельного господарства України: проблеми та шляхи їх вирішення : дис. ... канд. економ. наук :

08.00.07 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика. — Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України — К., 2008

28. **Рудаков Олександр Геннадійович.** Нова стратегія ціноутворення вантажних залізничних перевезень в Україні: методологія, проблеми, шляхи вирішення: дис. ... канд. економ. наук : 08.00.03 — економіка та управління національним господарством / Рада по вивченню продуктивних сил України НАН України — К., 2010.

29. **Янишівський Володимир Мирославович.** Інтелектуальний капітал в системі національної економіки України : дис. ... канд. економ. наук : 08.00.07 — Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / НАН України, Інститут демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи — К., 2012.

НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ В. В. ОНІКІЄНКА

Питання економічної історії й проблеми розвитку продуктивних сил, 1953–1962

1. Оникиєнко В. В. У географов северной Буковины / Известия АН СССР, серия географ. № 2, 1953.
2. Оникиєнко В. В. Географические исследования природы и хозяйства западных областей Украинской ССР / Известия АН СССР, серия географ. № 4, 1955.
3. Оникиєнко В. В. Історико-географічний нарис розвитку і розміщення гужового і автогужового транспорту на території сучасної Воронезької області (1856–1917 рр.) / Наукові записки ЧДУ, т. XIII, серія географ. Випуск 1, вид-во Львівського держуніверситету, 1955.
4. Оникиєнко В. В. Буковина (історико-географічний нарис) / Наукові записки ЧДУ, т. XXII, серія географ. Випуск 2, вид-во Львівського держуніверситету, 1956.
5. Оникиєнко В. В. До питання про зв'язок географічних ландшафтів Чернівецької області з типами сільського господарства / Праці експедиції по комплексному вивченню Карпат і Прикарпаття, ЧДУ, т. III, серія географ. вид-во Львівського держуніверситету, 1956.
6. Оникиєнко В. В. До питання про вплив природних умов на роботу автодорожньої сітки / Наукові записки ЧДУ, т. XXII, серія географ. Випуск 2, вид-во Львівського університету, 1956.
7. Оникиєнко В. В. Экономико-географический очерк Черновицкой области / Статья «Черновицкая область» в БСЭ, т. 47, изд. П, М., 1956. В соавторстве.
8. Онікієнко В. В. Сучасне господарство гірських районів Чернівецької області / Географічний збірник, Географічне товариство УРСР, випуск 1, Київ, 1956. У співавторстві.
9. Онікієнко В. В. Історико-географічний нарис розвитку і розміщення автогужового транспорту на території Воронезької області за роки радянської влади (1917–1941 рр.) / Наукові записки ЧДУ, т. XXV, серія географ. випуск 3, вид-во Львівського держуніверситету, 1957.
10. Оникиєнко В. В. К экономико-географической характеристике горнокарпатских областей УССР / Тезисы докладов совещания по естественно-историческому районированию УССР для целей сельского хозяйства, Киев, 1957.
11. Онікієнко В. В. Методика підрахунку втрат народного господарства від незадовільного стану дорожньої сітки (на прикладі Воронезької області) / Наукові записки ЧДУ, т. XXV, серія географ. Випуск 3, вид-во Львівського держуніверситету, 1957.
12. Онікієнко В. В. Гірські райони Чернівецької області / Праці експедиції комплексного вивчення Карпат і Прикарпаття, серія географічних наук, т. IV, вид-во Львівського держуніверситету, 1957. У співавторстві.

13. Онiкiєнко В. В. Економiко-географiчна характеристика сучасного господарства Вашкiвецького району, Чернiвецької області / Праці експедиції комплексного вивчення Карпат i Прикарпаття, серія географiчних наук, т. IV, вид-во Львiвського держунiверситету, 1957. У спiвавторствi.
14. Некоторые вопросы географии современного хозяйства горных районов Черновицкой области / Научный ежегодник ЧГУ за 1956 г. т. I, выпуск 2. В соавторстве.
15. Онiкiєнко В. В. Чернiвцi. Економiко-географiчний нарис / Вид-во Львiвського держунiверситету, 1957. У спiвавторствi.
16. Оникиенко В. В. Атлас промышленности Станиславского экономического административного района. ДСП. / Совет народного хозяйства Станиславского экономического административного района Черновицкий госуниверситет, Черновцы, 1958.
17. Онiкiєнко В. В. Деякi питання розвитку продуктивних сил гiрськокарпатських областей УРСР / Вiстi Чернiвецького вiддiлу географiчного товариства Союзу РСР. Вип. I. Чернiвцi, 1958.
18. Онiкiєнко В. В. Економiко-географiчна характеристика сiльського господарства Чернiвецької області (1940–1955). Монографiя / Вид-во Львiвського держунiверситету, 1958.
19. Оникиенко В. В. Природные предпосылки для развития сельского хозяйства Закарпатской области УССР / Научный ежегодник ЧГУ за 1957 г., Черновцы, 1958.
20. Онiкiєнко В. В. Сiльськогосподарськi райони Чернiвецької області / Вiстi Чернiвецького вiддiлу географiчного товариства Союзу РСР. Вип. I. Чернiвцi, 1958.
21. Оникиенко В. В. Характеристика современного сельского хозяйства Закарпатской области УССР / Ученые записки Черновицкого отдела географического общества Союза ССР, т. I, выпуск 1, Воронеж, 1958.
22. Оникиенко В. В. Климатический очерк Карпатских областей УССР / Украинское географическое общество АН УССР, Киев, 1958. В соавторстве.
23. Онiкiєнко В. В. Нарис з iсторiї розвитку господарства Чернiвецької області / Посiбник для вчителiв географiї та iсторiї. Вид-во Львiвського держунiверситету, 1958. У спiвавторствi.
24. Онiкiєнко В. В. Чернiвецька область (економiчно-географiчний нарис) / Обласне видавництво. Чернiвцi, 1958. У спiвавторствi.
25. Оникиенко В. В. Экономико-географическая характеристика Станиславского экономического административного района / Ученые записки Черновицкого отдела географического общества Союза ССР, т. II, Черновцы, 1959.
26. Оникиенко В. В. Некоторые вопросы экономического картирования промышленности карпатских областей УССР / Ученые записки Черновицкого отдела географического общества Союза ССР, т. II, Черновцы, 1959.
27. Оникиенко В. В. К методике промышленного районирования / Научный ежегодник ЧГУ за 1958 г., Черновцы, 1960.

28. Оникиенко В. В. Современный промышленный комплекс Станиславской области УССР и перспективы его дальнейшего развития. ДСП / Издание Черновицкого госуниверситета, 1960.
29. Онікієнко В. В. Чернівецька область (географічний нарис)/ Монографія. «Радянська школа», Київ, 1960.
30. Онікієнко В. В. Атлас сельского хозяйства Украинской ССР (рецензия)/ Журнал «Геодезия и картография», № 4, 1960. В соавторстве.
31. Онікієнко В. В. Природа і господарство Станіславської області УРСР. Монографія / Видавництво Чернівецького держуніверситету, Чернівці, 1960. У співавторстві.
32. Онікієнко В. В. Сучасне господарство північно-східних районів Чернівецької області. Економіко-географічна характеристика / Праці по комплексному вивченню Карпат і Прикарпаття. ЧДУ, т. V. Серія географ., м. Чернівці, 1960. У співавторстві.
33. Оникиенко В. В. Современное состояние и основные пути развития лесного хозяйства, лесной и деревообрабатывающей промышленности Станиславского экономического района // Учёные записки Черновицкого отдела географического общества СССР. Т. 2, Черновцы, 1960.
34. Оникиенко В. В. Хозяйственная оценка естественных ресурсов и природных условий карпатских областей УССР. ДСП / Уч. записки Украинского географического общества АН УССР и института Географии Литовской АН. Киев-Вильнюс, 1962.

Проблеми вивчення населення, трудоуних ресурсів і зайнятості

35. Оникиенко В. В. Некоторые результаты изучения причин временной незанятости в общественном производстве трудоспособного населения в городах УССР / Вторая межведомственная конференция по изучению природных и трудовых ресурсов, размещению промышленности и сельского хозяйства Левобережной Украины и их использования. Тезисы и доклады ХГУ. Харьков, 1963.
36. Оникиенко В. В. Особенности территориального размещения населения и трудовых ресурсов УССР / Сб. «Трудовые ресурсы УССР». НИИ труда ГК СМ СССР по вопросам труда и заработной платы. Москва, 1963. В соавторстве.
37. Оникиенко В. В. О современной занятости сельского населения УССР и потребности сельского хозяйства в трудовых ресурсах на перспективу / Вторая межведомственная конференция по изучению природных и трудовых ресурсов, размещению промышленности и сельского хозяйства Левобережной Украины и их использования. Тезисы и доклады ХГУ. Харьков, 1963.
38. Оникиенко В. В. Население и трудовые ресурсы Донецко-Приднепровского экономического района / Республиканский межведомственный научный сборник, серия экономическая география, вып. 1. ХГУ, Харьков, 1964.

39. Оникиенко В. В. Размещение трудовых ресурсов УССР и их использование в ближайшей перспективе / Материалы 1 съезда Украинского географического общества Изд-во «Наукова думка», Киев, 1964. В соавторстве.
40. Оникиенко В. В. О современной занятости сельского населения УССР и потребности сельского хозяйства в трудовых ресурсах на перспективу/ Сб. «Природные и трудовые ресурсы Левобережной Украины и их использование». Приложение к Т. 5. (Трудовые ресурсы). Изд-во «Недра», Москва, 1965.
41. Оникиенко В. В. Трудовые ресурсы Украинской ССР и основные пути их рационального использования /Республиканский межведомственный научный сборник, серия экономическая география, вып. 5. ХГУ. Харьков, 1965.
42. Онікієнко В. В. Трудові ресурси і основні напрямки поліпшення їх використання / Міжвідомчий науковий збірник «Розміщення продуктивних сил Української РСР» Вип. 1, КДУ, Київ, 1965.
43. Рецензия на книгу А. Н. Лаврищева «Экономическая география СССР» / Республиканский межведомственный научный сборник, серия экономическая география, вып. 4. ХГУ. Харьков, 1965. В соавторстве.
44. Оникиенко В. В. Основные причины временной незанятости трудоспособного населения в городах УССР / Сб. «Природные и трудовые ресурсы Левобережной Украины и их использование». Приложение к Т. 5 (трудовые ресурсы). «Недра». Москва, 1965.
45. Оникиенко В. В. Некоторые вопросы совершенствования методики составления отчетного и перспективного сводного балансов трудовых ресурсов по республике, области / Сб. «Проблемы использования трудовых ресурсов УССР» т. 2, Издание НИИ труда Госкомитета СМ СССР по вопросам труда и заработной платы и Совета по изучению производительных сил УССР Госплана УССР, Москва-Львов, 1966.
46. Оникиенко В. В. Основные пути рационального использования трудовых ресурсов Украинской ССР / Сб. «Проблемы использования трудовых ресурсов УССР» т. 1, Издание НИИ труда Госкомитета СМ СССР по вопросам труда и заработной платы и Совета по изучению производительных сил УССР Госплана УССР, Москва-Львов, 1966.
47. Оникиенко В. В. Основные направления рационального использования трудовых ресурсов сельской местности Карпатского агропромышленного экономического района на перспективу / Сб. «Проблемы использования трудовых ресурсов УССР» т. 2, Издание НИИ труда Госкомитета СМ СССР по вопросам труда и заработной платы и Совета по изучению производительных сил УССР Госплана УССР, Москва-Львов, 1966.
48. Оникиенко В. В. Основы методики прогноза миграции населения на перспективу/Сб. трудов Всесоюзного симпозиума по народонаселению 24–26 ноября 1966 г. Москва, 1966. В соавторстве.
49. Онікієнко В. В. Актуальні проблеми народонаселення України/ Журнал «Наука і суспільство», Київ, 1966. У співавторстві.

50. Оникиенко В. В. Важнейшие проблемы рационального использования трудовых ресурсов Украинской ССР/ В сб. «Проблемы использования трудовых ресурсов УССР», Т. 2, Издание НИИ труда Госкомитета СМ СССР по вопросам труда и заработной платы и Совета по изучению производительных сил УССР Госплана УССР, Москва-Львов, 1966. В соавторстве.
51. Оникиенко В. В. Территориальная организация социалистического производства и проблема оптимальной занятости населения / В сб. «Актуальные вопросы территориально-демографического прогнозирования размещения населения и трудовых ресурсов» Киев, СОПС УССР АН УССР и ВЦ Госплана УССР, 1966.
52. Актуальные проблемы миграции населения Украинской ССР / Сб. Материалы межвузовского научного совещания по проблемам размещения и передвижения (миграции) населения и трудовых ресурсов, РИНХ, Ростов-на-Дону, 1967. В соавторстве.
53. Оникиенко В. В. Вопросы методологии расчётов механического прироста городского населения и сальдо миграции за 1959–1964 гг. Методические вопросы расчётов сальдо миграции сельского населения за 1959–1964 гг./ Создание экономико-математического алгоритма, блока миграции и определение сальдо миграции на перспективу 1966–1970 гг., СОПС УССР АН УССР, ДСП Киев, 1967. В соавторстве.
54. О роли населения и трудовых ресурсов в формировании дробных территориально-производственных комплексов и некоторые вопросы методики исследований/ Сб. материалов научной конференции Географического общества Латвийской ССР и Латвийского Госуниверситета им. П. Стучки, Рига, 1967. В соавторстве.
55. Особенности формирования населения и трудовых ресурсов Донецко-Приднепровского экономического района/ Сб. «Природные и трудовые ресурсы Левобережной Украины и их исследование», ХГУ, Харьков, 1967. В соавторстве.
56. Проблема рационального использования трудовых ресурсов в Юго-Западном экономическом районе и место Карпатских областей в ее решении/ Сб. «Основные проблемы изучения и использования производительных сил Украинских Карпат», «Каменяр», Львов, 1967. В соавторстве.
57. Региональные особенности использования сельских трудовых ресурсов украинских Карпат/ Сб. «Основные проблемы изучения и использования производительных сил Украинских Карпат». «Каменяр», Львов, 1967. В соавторстве.
58. Региональные особенности механического движения населения в Украинской ССР/ Сб. «Материалы межвузовского научного совещания по проблемам размещения и передвижения, миграции населения и трудовых ресурсов», РИНХ, Ростов-на-Дону, 1967. В соавторстве.
59. Актуальные вопросы рационального использования трудовых ресурсов Донецко-Приднепровского экономического района / Сб.

- «Природные и трудовые ресурсы левобережной Украины и их использование», изд-во ХГУ, Харьков, 1967. В соавторстве.
60. Оникиенко В. В. Анализ базовой структуры и размещения трудовых ресурсов/ Сб. «Модели краткосрочного и среднесрочного прогнозирования численности и возрастно-половой структуры населения крупных и средних городов», Изд-во ВЦ Госплана УССР. Выпуск 18, 1968.
61. Онікієнко В. В. Населення і трудові ресурси Української РСР / Зб. «Розміщення продуктивних сил Української РСР», «Наукова думка», Київ, 1968. У співавторстві.
62. Оникиенко В. В. Об экономико-географическом аспекте изучения демографических процессов воспроизводства населения / Международный симпозиум по вопросам воспроизводства населения. Варна. Народная Республика Болгария, 1968.
63. Онікієнко В. В. Трудові ресурси малих та середніх міст Української РСР і питання їх раціонального використання/ Республіканський міжвідомчий збірник «Економічна географія». Вип 4, КДУ. Київ, 1968. У співавторстві.
64. Оникиенко В. В. Об основных закономерностях миграции населения в Украинской ССР/ Материалы межведомственного совещания по географии населения. Вып 2, Москва, 1968. В соавторстве.
65. Оникиенко В. В. Тенденция миграционных процессов в Украинской ССР/ Сб. «Модели краткосрочного и среднесрочного прогнозирования численности и возрастно-половой структуры населения крупных и средних городов». Вып. 18. ВЦ Госплана УССР, 1968.
66. Экономические основы моделирования промышленных районов / Сб. «Методические проблемы моделирования и проектирования территориальных автоматизированных систем планирования», Киев, 1968. В соавторстве.
67. Место населения и трудовых ресурсов в макромоделі народного хозяйства (на примере Украинской ССР)/ Сб. «Вторая республиканская научная конференция по проблемам использования трудовых ресурсов Украинской ССР», СОПС УССР АН УССР, Киев, 1969. В соавторстве.
68. О характере демографической ситуации в сельской местности Украинской ССР/ Сб. «Вторая республиканская научная конференция по проблемам использования трудовых ресурсов Украинской ССР», СОПС УССР АН УССР, Киев, 1969. В соавторстве.
69. Методика определения трудовых возможностей населения для целей районирования территории / Сб. «Использование трудовых ресурсов в народном хозяйстве», т. 2, ИЭ Лит. ССР и ГК СМ Лит. ССР по использованию трудовых ресурсов, Вильнюс, 1970. В соавторстве.
70. Миграция в экономических районах УССР / Сб. «Проблемы миграции населения и трудовых ресурсов», Статистика, Москва, 1970. В соавторстве.

71. Онікієнко В. В. Деякі підсумки дослідження міграції населення УРСР з застосуванням економіко-математичних методів і ЕОМ / Зб. «Застосування економіко-математичних методів і обчислювальної техніки у плануванні трудових ресурсів, освіти і в демографічному прогнозуванні», ОЦ Держплану УРСР, Київ, 1971. У співавторстві.
72. Оникиенко В. В. Некоторые модели и методы прогнозирования населения и трудовых ресурсов в подсистеме «Труд и кадры» / Сб. «Разработка автоматизированной системы плановых расчетов в союзной республике» ВЦ Госплана УССР, Киев, 1971. В соавторстве.
73. Оникиенко В. В. Прогноз численности населения и трудовых ресурсов УССР до 2000 г. / Сб. «Прогнозирование развития энергетики УССР», СОПС УССР АН УССР, 1971. В соавторстве.
74. Оникиенко В. В. Некоторые вопросы методологии и методики районирования территории по признакам количественной и качественной оценки их населения / Сб. «Актуальные вопросы территориально-демографического прогнозирования и анализов размещения населения и трудовых ресурсов» СОПС УССР АН УССР и ВЦ Госплана УССР, 1971
75. Текучесть рабочей силы на промышленных предприятиях и пути ее регулирования / Сб. «Актуальные вопросы территориально-демографического прогнозирования и анализов размещения населения и трудовых ресурсов» СОПС УССР АН УССР и ВЦ Госплана УССР, 1971. В соавторстве.
76. Концепция использования трудовых ресурсов в отраслях экономики Украинской ССР на перспективу / СОПС УССР АН УССР, Киев (специздание), 1972. В соавторстве.
77. Оникиенко В. В. Принципы построения демографического прогноза с применением математических методов и ЭВМ / В кн. «Применение математических методов в градостроительстве» (в помощь проектировщику-градостроителю). Вып. 8, Киев, 1972. В соавторстве.
78. Перспективная демографическая ситуация в сельской местности УССР на основе долгосрочного прогноза / Проблемы повышения эффективности использования трудовых ресурсов в сельском хозяйстве УССР. Материалы республиканской научной конференции. Секция 1. УкрНИИНТИ. Полтава, 1972. В соавторстве.
79. Оникиенко В. В. Население и трудовые ресурсы / Схема развития и размещения производительных сил УССР на период 1971–1980 гг. СОПС УССР АН УССР. Киев, 1972. В соавторстве.
80. Оникиенко В. В. Население и трудовые ресурсы УССР (экономико-статистический очерк) / Монография. СОПС УССР АН УССР и ВЦ Госплана УССР УкрНИИНТИ, 1973/
81. Оникиенко В. В. Комплексное исследование миграционных процессов. Анализ миграций населения УССР / Монография. Издательство «Статистика», Москва, 1973. В соавторстве.
82. Оникиенко В. В. Техническое задание на проектирование сводной подсистемы «Труд и кадры» республиканской «АСПР» ДСП / ВЦ Госплана УССР, Киев, 1973. В соавторстве.

83. Онікієнко В. В. Географія міграції населення УРСР / Зб. «Економічна географія». Міжвідомчий збірник. Вип. 14, Київ, 1973. У співавторстві.
84. Оникиенко В. В. Основные принципы и методы разработки автоматизированной подсистемы региональных расчетов плана по труду и кадрам / ВЦ Госплана УССР, Киев, 1974. В соавторстве.
85. Оникиенко В. В. Концепция использования трудовых ресурсов в отраслях и сферах экономики УССР на перспективу/ УкрНИИНТИ, Киев, 1975.
86. Оникиенко В. В. Методические указания к составлению баланса трудовых ресурсов административного района (сельская местность) / Гос. Комитет СМ УССР по использованию трудовых ресурсов. Киев, 1975. В соавторстве.
87. Оникиенко В. В. Методические рекомендации к составлению баланса трудовых ресурсов города / Госкомитет СМ УССР по использованию трудовых ресурсов, СОПС УССР АН УССР. Киев, 1975. В соавторстве.
88. Оникиенко В. В. Методические рекомендации к изучению и прогнозированию трудовых ресурсов / УкрНИИНТИ, Киев, 1975.
89. Оникиенко В. В. Территориальная организация общественного производства и проблема эффективного использования трудовых ресурсов / Сб. «Проблемы использования трудовых ресурсов». СОПС УССР АН УССР, Киев, 1975.
90. Оникиенко В. В. О территориальной мобильности трудовых ресурсов/ Сб. «Проблемы использования трудовых ресурсов». СОПС УССР АН УССР, Киев, 1975. В соавторстве.
91. Оникиенко В. В. Население и трудовые ресурсы/ В кн. «Прогноз развития и размещения производительных сил Украинской ССР на период 1976–1990.» СОПС УССР АН УССР. Киев, 1975. В соавторстве.
92. Оникиенко В. В. Вопросы методики выявления резервов труда в сельском хозяйстве / на примере Украинской ССР / Сб. «Проблемы региональной экономики» СОПС УССР АН УССР. Киев, 1976. В соавторстве.
93. Оникиенко В. В. Балансы трудовых ресурсов УССР /1970–1980 / Монографическое исследование. СОПС УССР АН УССР. Киев, 1976. В соавторстве.
94. Оникиенко В. В. Сдвиги в формировании занятости и использовании трудовых ресурсов /Сб. «Структурные сдвиги в развитии и размещении производительных сил в Украинской ССР в девятой пятилетке», СОПС УССР АН УССР. Киев, 1976. В соавторстве.
95. Оникиенко В. В. Актуальные вопросы территориальной организации трудовых ресурсов в условиях развитого социалистического общества /Сб. «Социально-экономические проблемы повышения эффективности использования трудовых ресурсов» Вып. 2. Отв. ред. В. В. Оникиенко. Госкомтруд СМ УССР, СОПС УССР АН УССР. Киев, 1977. В соавторстве.

96. Оникиенко В. В. Население и трудовые ресурсы / Сб. «Экономическое и социальное развитие г. Киева /1976–1980/. «Наукова думка». Киев, 1977. В соавторстве.
97. Оникиенко В. В. Современная демографическая ситуация, тенденции воспроизводства населения и трудовых ресурсов на перспективу, мероприятия демографической политики / Комплексная программа научно-технического прогресса и его социально-экономические исследования на перспективу. Т. 19. Демография, рациональное использование трудовых ресурсов. ГКНТ СССР, г. Москва, 1977. В соавторстве.
98. Сущность и содержание процесса управления трудовыми ресурсами / Сб. «Социально-экономические проблемы повышения эффективности использования трудовых ресурсов» Вып. 2. Отв. ред. В. В. Оникиенко Госкомтруд СМ УССР, СОПС УССР АН УССР. Киев, 1977. В соавторстве.
99. Оникиенко В. В. Проблемы занятости и использования трудовых ресурсов в сельском хозяйстве УССР / Сб. «Социально-экономические проблемы повышения эффективности использования трудовых ресурсов» Вып. 2. Отв. ред. В. В. Оникиенко Госкомтруд СМ УССР, СОПС УССР АН УССР. Киев, 1977. В соавторстве.
100. Оникиенко В. В. Проблемы повышения эффективности использования трудовых ресурсов в общественном производстве областей Подолья / Сб. «Пути эффективного использования трудовых ресурсов Хмельницкой области». Облиздат, Хмельницкий, 1977.
101. Оникиенко В. В. Население и трудовые ресурсы / В кн. «Схема развития и размещения производительных сил Украинской ССР на период до 1990 г.» СОПС УССР АН УССР. Киев, 1977. В соавторстве.
102. Оникиенко В. В. Современная демографическая ситуация, тенденции воспроизводства населения и трудовых ресурсов на перспективу УССР / В кн. «Комплексная программа научно-технического прогресса и его социально-экономическое исследование на перспективу» Том 9. ГКНТ СССР, Москва, 1977. В соавторстве.
103. Оникиенко В. В. Комплексная программа социально-экономических мероприятий по повышению экономической эффективности использования трудовых ресурсов Хмельницкой области на 1976–1980 / СОПС УССР, Облиздат, г. Хмельницкий, 1978. В соавторстве.
104. Оникиенко В. В. Прогноз численности и структуры населения УССР. Формирование и территориально-отраслевое распределение трудовых ресурсов. Прогноз потребности народного хозяйства УССР в квалифицированной рабочей силе и кадрах. Основные направления совершенствования демографической политики и управления трудовыми ресурсами / В кн. «Схема развития и размещения производительных сил Украинской ССР на период до 1990 г.». СОПС УССР АН УССР. Киев, 1978. В соавторстве.
105. Оникиенко В. В. Вопросы методологии и методики исследования трудовых ресурсов: [монография] / В. В. Оникиенко. — К.: Наукова думка, 1978.

106. Оникиенко В. В. Методические указания к составлению комплексных программ социально-экономических мероприятий по повышению эффективности использования трудовых ресурсов областей. Научно-методическое руководство В. В. Оникиенко и В. К. Шокуна / Сб. «Актуальные вопросы повышения эффективности использования трудовых ресурсов Николаевской области». Госкомитет СМ УССР по труду СОПС УССР АН УССР. Киев, 1978. В соавторстве.
107. Оникиенко В. В. Проблемы территориальной организации трудовых ресурсов / Сб. «Проблемы территориальной организации трудовых ресурсов». СОПС УССР АН УССР. Киев, 1978. В соавторстве.
108. Оникиенко В. В. Вопросы регионального планирования повышения эффективности использования трудовых ресурсов / Сб. «Актуальные вопросы повышения эффективности использования трудовых ресурсов Николаевской области». Госкомитет СМ УССР по труду СОПС УССР АН УССР. Киев, 1979. В соавторстве.
109. Оникиенко В. В. Проблемы повышения эффективности использования трудовых ресурсов сельскохозяйственного производства УССР / Сб. «Актуальные вопросы повышения эффективности использования трудовых ресурсов Николаевской области» СОПС УССР АН УССР. Киев, 1979.
110. Оникиенко В. В. Основные направления совершенствования управления трудовыми ресурсами в сельской местности / Сб. «Социально-экономические проблемы использования трудовых ресурсов в сельском хозяйстве» / Материалы Научно-практической конф. Полтава, май 1979 г. / Вып. 6. СОПС УССР АН УССР, Госкомтруд. Киев, 1979.
111. Оникиенко В. В. Урбанизация как фактор совершенствования территориальной организации трудовых ресурсов / Доклад на IV советско-польском семинаре по проблемам урбанизации. АН СССР, АН УССР. Москва-Киев, сентябрь 1979 г.
112. Оникиенко В. В. Основные направления совершенствования управления трудовыми ресурсами в сельской местности / Сб. «Социально-экономические проблемы использования трудовых ресурсов в сельском хозяйстве» / Материалы научно-практической конф. Полтава, май 1979 г. / Вып. 6. СОПС УССР АН УССР, Госкомтруд. Киев, 1979.
113. Оникиенко В. В. Комплексная программа социально-экономических мероприятий по повышению экономической эффективности использования трудовых ресурсов Волынской обл. на 1978–1980 гг. / «Наукова думка». Киев, 1979. В соавторстве.
114. Оникиенко В. В. Комплексная программа социально-экономических мероприятий по повышению экономической эффективности использования трудовых ресурсов Николаевской обл. на 1979–1980 гг. / Облполиграфиздат, г. Николаев, 1979. В соавторстве.
115. Оникиенко В. В. Определение обеспеченности сельского хозяйства трудовыми ресурсами / Методические указания. СОПС УССР АН УССР, Госкомтруд УССР. Киев, 1979. В соавторстве.

116. Оникиенко В. В. Текучесть рабочих кадров в народном хозяйстве Украинской ССР, её причины и пути сокращения / СОПС УССР АН УССР. Киев, 1980. В соавторстве.
117. Оникиенко В. В. Комплексная программа социально-экономических мероприятий по повышению экономической эффективности использования трудовых ресурсов. Типовые методические рекомендации (под научно-методическим руководством В. В. Оникиенко) / УкрНИИНТИ Госплана УССР. Киев, 1980. В соавторстве.
118. Оникиенко В. В. Составление и анализ балансов трудовых ресурсов города / В. В. Оникиенко // Госкомтруд УССР, СОПС УССР АН УССР. — К., 1980. В соавторстве.
119. Онікієнко В. В. Праця в сільському господарстві (соціально-економічний аспект) / «Знання». Київ, 1980.
120. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по разработке целевой комплексной программы повышения эффективности использования трудовых ресурсов предприятия (организации), района, города Волынской обл. на 1981–1985 гг./ Облиздат г. Луцк, 1980. В соавторстве.
121. Оникиенко В. В. Влияние научно-технического прогресса на характер и содержание труда. Основные направления изменения характера и содержания труда под воздействием научно-технического прогресса. Совершенствование профессионально-квалификационной структуры в условиях научно-технической революции / В кн. «Комплексная программа научно-технического прогресса и его социально-экономических последствий по УССР на пер. до 2000 г.» Раздел 4, гл. 1». Наукова думка». Киев, 1980. В соавторстве.
122. Использование рабочей силы: комплексное решение проблемы / Вестник Академии наук Украинской ССР. Вып. 9, Киев, 1980. В соавторстве.
123. Оникиенко В. В. Опыт Хмельницкой области по улучшению использования трудовых ресурсов / УкрНИИНТИ Госплана УССР. Киев, 1980. В соавторстве.
124. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по разработке баланса трудовых ресурсов сельского административного района / СОПС УССР АН УССР. Киев, 1981. В соавторстве.
125. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по составлению планового баланса трудовых ресурсов области / СОПС УССР АН УССР. Киев, 1981. В соавторстве.
126. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по разработке целевой комплексной программы повышения эффективности использования трудовых ресурсов области на 1981–1985 г. (под научно-методическим руководством В. В. Оникиенко) / УкрНИИНТИ Госплана УССР. г. Киев, 1981. В соавторстве.
127. Методические рекомендации по разработке целевой комплексной программы повышения эффективности использования трудовых ресурсов (министерства, ведомства) на 1981–1985 гг./ УкрНИИНТИ Госплана УССР. Киев, 1981. В соавторстве.

128. Оникиенко В. В. Место региональных комплексных программ повышения эффективности использования трудовых ресурсов в системе народнохозяйственных планов / СОПС УССР АН УССР и Географического общества СССР АН СССР, Киев, 1981. В соавторстве.
129. Оникиенко В. В. Комплексная система управления кадрами производственного объединения (предприятия) в промышленности / Монография Изд. ЛГУ издательского объединения «Высшая школа». Львов, 1981. В соавторстве.
130. Оникиенко В. В. Определение причин и мотивов текучести кадров / Методические рекомендации. Под ред. Оникиенко В. В. СОПС УССР АН УССР, Одесское отделение ИЭ АН УССР. Киев, 1981. В соавторстве.
131. Оникиенко В. В. Выявление резервов повышения эффективности использования трудовых ресурсов региона / Методические рекомендации. СОПС УССР АН УССР. Киев, 1981. В соавторстве.
132. Оникиенко В. В. Особенности демографического развития УССР / Сб. «Региональные особенности производства и миграции населения в СССР» Раздел 2 гл. 1». Наука». Москва, 1981. В соавторстве.
133. Оникиенко В. В. Инструкция по разработке комплексной программы повышения эффективности использования трудовых ресурсов предприятия, (организации) района (города) Киевской области на 1981–1985 гг. Киев, 1981. В соавторстве.
134. Оникиенко В. В. Население и трудовые ресурсы / В монографии «Прогноз социально-экономического и культурного развития Киева до 1990 г.» Изд-во «Наукова думка», Киев, 1981. В соавторстве.
135. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по составлению целевой комплексной программы повышения эффективности использования трудовых ресурсов в Ивано-Франковской области (разработана под научно-методическим руководством М. И. Долишнего и В. В. Оникиенко) / Оникиенко В. В. Методические рекомендации по составлению целевой комплексной программы повышения эффективности использования трудовых ресурсов в Ивано-Франковской области (разработана под научно-методическим руководством М. И. Долишнего и В. В. Оникиенко), 1981. В соавторстве.
136. Оникиенко В. В. Экономическое обоснование пропорций территориально-отраслевого распределения молодежи в общественном производстве УССР на перспективу / Сб. «Пути повышения эффективности использования труда молодежи в условиях развитого социализма. Республиканская научно-практическая конф. ЦК ЛКСМУ. Вып. 3. «Молодь». Киев, 1981.
137. Комплексные программы повышения эффективности использования трудовых ресурсов областей в XI пятилетке / Тезисы докладов на научном совещании по проблеме «Формирование и эффективность использования трудовых ресурсов в народном хозяйстве в XI пятилетке и долгосрочной перспективе». Госплан и АН Таджикистан ССР, Душанбе, 1981. В соавторстве.

138. Оникиенко В. В. Место региональных комплексных программ повышения эффективности использования трудовых ресурсов в системе народнохозяйственных планов / ГО СССР АН СССР, СОПС УССР АН УССР. Киев, 1981. В соавторстве.
139. Оникиенко В. В. Комплексная программа социально-экономических мероприятий по повышению эффективности использования трудовых ресурсов Крымской области на 1981–1985 гг. (Программа «Труд») / Оникиенко В. В. Комплексная программа социально-экономических мероприятий по повышению эффективности использования трудовых ресурсов Крымской области на 1981–1985 гг. (Программа «Труд»), 1981. В соавторстве.
140. Оникиенко В. В. Экономическое и социальное развитие Киева (основные направления) 1981–1990 гг. / Наукова думка». Киев, 1982. В соавторстве.
141. Оникиенко В. В. Целевая комплексная научно-техническая программа повышения эффективности использования трудовых ресурсов УССР «Труд» (задания и этапы программ на 1981–1985 гг.). ДСП / Госплан УССР. Киев, 1982. В соавторстве.
142. Оникиенко В. В. Комплексная программа повышения эффективности использования трудовых ресурсов Николаевской обл. на 1981–1985 гг. (программа «Труд»). ДСП / Облполиграфиздат г. Николаев, 1982. В соавторстве.
143. Оникиенко В. В. Целевая комплексная научно-техническая программа повышения эффективности использования трудовых ресурсов Черновицкой обл. на 1981–1985 гг. (Областная программа «Труд»). ДСП / Облполиграфиздат г. Черновцы., 1982. В соавторстве.
144. Оникиенко В. В. Целевая комплексная научно-техническая программа повышения эффективности использования трудовых ресурсов Волынской обл. на 1981–1985 гг. (Региональная программа «Труд»). ДСП / «Наукова думка». Киев, 1982. В соавторстве.
145. Оникиенко В. В. Сдвиги в формировании и использовании трудовых ресурсов / В кн. «Сдвиги в развитии и размещении производительных сил УССР в десятой пятилетке». СОПС УССР АН УССР. Киев, 1982. В соавторстве.
146. Оникиенко В. В. Социально-экономические основы демографической политики / Сб. «Проблемы демографической политики в социалистическом обществе». Тезисы докладов Всесоюзной научной конференции. Киев, 26–28 октября 1982 г. Вып. 2. СОПС УССР АН УССР, ИСИ АН СССР. Киев, 1982. В соавторстве.
147. Оникиенко В. В. Методические вопросы воспроизводства трудового потенциала / Сб. «Трудовой потенциал регионов УССР». СОПС УССР АН УССР. Киев, 1982.
148. Оникиенко В. В. Проблемы методического обеспечения региональных программ «Труд» / Сб. «Методология, методика и практика

- разработки целевых комплексных программ /Тезисы докладов республиканской научной конференции/. Ч. 1. УкрНИИНТИ Госплан УССР. Киев, 1982.
149. Экономическое и социальное развитие Радянского района г. Киева в XI пятилетке / СОПС УССР АН УССР. Киев, 1982. В соавторстве.
150. Оникиенко В. В. Целевая программа повышения эффективности использования трудовых ресурсов. ДСП. Целевая комплексная программа «Труд» Черкасской обл. На 1981–1985 гг. Часть 2. / Облполиграфиздат г. Черкассы. В соавторстве.
151. Население, трудовые ресурсы и их рациональное использование. ДСП / «Комплексная программа научно-технического прогресса СССР на 1986–2005 гг. Часть 2. /по пятилетиям/ ВИНТИ. — Москва, 1982. В соавторстве.
152. Оникиенко В. В. Население, трудовые ресурсы и охрана труда. / В кн. «Комплексная программа научно-технического прогресса СССР на 1986–2005 гг./по пятилетиям/» Проблемный раздел 3. 3 УССР ВИНТИ. Москва, 1983. В соавторстве.
153. Оникиенко В. В. Программно-целевое управление воспроизводством трудовых ресурсов / Монография «Наукова думка». Киев, 1983. В соавторстве.
154. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по организации учета и планирования количества рабочих мест в промышленности и строительстве / УкрВИНИТИ. Киев, 1983. В соавторстве.
155. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по разработке региональной целевой комплексной программы «Труд» / УкрВИНИТИ. Киев, 1983. В соавторстве.
156. Оникиенко В. В. Воспроизводство трудовых ресурсов / Монография «Наукова думка». Киев, 1984. В соавторстве.
157. Население и трудовые ресурсы. / Схема развития и размещения производительных сил УССР на период до 2000 г. ДСП. СОПС УССР АН УССР. — Киев, 1984. В соавторстве.
158. Оникиенко В. В. Население, трудовые ресурсы и их рациональное использование / В кн. «Комплексная программа научно-технического прогресса и его социально-экономические последствия на период до 2000 г. по УССР.» «Наукова думка». — Киев, 1984. В соавторстве.
159. Оникиенко В. В. Раздел «Население и трудовые ресурсы» в учебном пособии Экономическая география Украинской ССР. / Монография «Вища школа». Киев, 1984. В соавторстве.
160. Онікієнко В. В. Особливості сучасних демографічних процесів в УРСР — Київ, 1984. У співавторстві.
161. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по созданию автоматизированной системы контроля за ходом выполнения региональной программы «Труд». — СОПС УССР АН УССР. Киев, 1984. В соавторстве.
162. Оникиенко В. В. Трудовая активность пенсионеров / Монография «Наукова думка». Киев, 1984. В соавторстве.

163. Оникиенко В. В. Актуальные проблемы повышения эффективности трудового потенциала. / Тезисы доклада, ч. 1 ЭНИИ Госплана УССР. Киев, 1984.
164. Онікієнко В. В. Методологічні питання вдосконалення механізму управління трудовими ресурсами // Вісник АН УССР Випуск 9. Київ, 1985.
165. Оникиенко В. В. Методологические проблемы сбалансированности трудового и производственного потенциала / Сб. «Сбалансированность трудового и производственного потенциала» СОПС УССР АН УССР. Киев, 1985.
166. Оникиенко В. В. Рекомендации по повышению резервов труда и определению уровня обеспеченности сельского района трудовыми ресурсами / Методологические указания. СОПС УССР АН УССР. Киев, 1985. В соавторстве.
167. Оникиенко В. В. Рекомендации по выявлению резервов повышения эффективности труда и обеспечения потребности города в трудовых ресурсах / Методические указания. СОПС УССР АН УССР. Киев, 1985. В соавторстве.
168. Оникиенко В. В. Население и трудовые ресурсы / В кн. «Анализ развития и размещения производительных сил УССР в одиннадцатой пятилетке.» Ч. 1. «Структурные сдвиги» СОПС УССР АН УССР. Киев, 1985. В соавторстве.
169. Проблемы аттестации рабочих мест и совершенствование хозяйственного механизма. / Тезисы доклада Сб. Днепропетровского государственного университета Облполиграфиздат, г. Днепропетровск, 1985. В соавторстве.
170. Трудовые ресурсы: проблемы сбалансированного распределения. / Монография. «Наукова думка». Киев, 1986. В соавторстве.
171. Онікієнко В. В. Трудовий потенціал Української РСР, програмно-цільове управління // Вісник АН УРСР. Вип. 1, Київ, 1986. У співавторстві.
172. Оникиенко В. В. Целевая комплексная республиканская научно-техническая программа «Труд» на 1986–1990 гг. — УкрНИИНТИ. Киев, 1986. В соавторстве.
173. К вопросу о подготовке женских национальных кадров, специалистов для ведущих отраслей народного хозяйства // Сб. «Актуальные вопросы развития народонаселения в высокотрудо-обеспеченных регионах в свете решений XXVII съезда КПСС. /Тезисы докладов и выступлений на всесоюзном совещании по трудовым ресурсам республик Среднеазиатского региона 23–24 апреля 1986 г. Самарканд, 1986. В соавторстве.
174. Особенности обеспечения полной занятости населения УССР в условиях интенсификации экономики // Сб. «Материалы всесоюзной научно-практической конференции «Трудовой потенциал Советского общества». Суздаль, 1987. В соавторстве.
175. Оникиенко В. В. Региональные особенности городского расселения Украинской ССР: методология и методика изучения // Материалы

- VI Советско-польского семинара по проблемам урбанизации СОПС УССР АН УССР. Киев, 1987. В соавторстве.
176. Оникиенко В. В. Основные направления повышения эффективности использования производственных мощностей и трудовых ресурсов в Украинской ССР (Опыт комплексного исследования). / Научный доклад. ДСП. Руководитель авторского коллектива С. И. Дорогунцов. СОПС УССР АН УССР. Киев, 1987. В соавторстве.
177. Оникиенко В. В. Социалистический город как объект исследования и управления. / Материалы конференции. Ленинград, 1988.
178. Оникиенко В. В. Трудоресурсные факторы экономического и социального развития Украинской ССР на период до 2000 г. // Сб. Прогноз развития важнейших межотраслевых комплексов и обеспеченности потребностей н/х УССР некоторыми ресурсами на период до 2000 г. «Наукова думка». Киев, 1988. В соавторстве.
179. Оникиенко В. В. Концептуальные основы перестройки социальных параметров труда // Сб. материалов республиканской научно-практической конференции «Социальные проблемы труда». Хмельницкий, 1989
180. Оникиенко В. В. Воздействие демографической политики на воспроизводство трудовых ресурсов // Сб. материалов Всесоюзной научно-практической конференции «Диалектика, перестройка, человек» 16–19 мая 1989 г. VI сб. тезисов докладов по секции: Демография, труд, коллектив. Минск, 1989.
181. Оникиенко В. В. Совершенствование территориальной организации трудовых ресурсов / В. В. Оникиенко, М. В. Шаленко. — К.: Наукова думка, 1989. — 193 с.
182. Экономическая реформа и новое содержание механизма формирования занятости // Сб. «Теория и практика перестройки хозяйственного механизма». Тезисы докладов Всесоюзной научной конференции. МГУ. Москва, 1990. В соавторстве.
183. В. В. Оникиенко. Основные направления развития рынка труда на Украине и формирование механизма регулирования занятости // Зб. наук. пр. «Рынок труда и проблемы социальной защищенности населения Украины». Доклады и тезисы выступлений на республиканской научно-практической конференции г. Черновцы 8–11 октября 1991 г. Вып. 2. Минтруд Украины. СОПС Украины АН Украины. Черновицкий госуниверситет. Киев, 1991.
184. Оникиенко В. В. Территориальный прогноз основных параметров рынка труда и занятости трудовых ресурсов Украины в 1992–2005 гг. // Академия наук Украины. Министерство труда Украины. Научно-исследовательский центр по проблемам занятости и рынка труда, 1992. В соавторстве.
185. Оникиенко В. В. Проблемы занятости молодежи на Украине и разработка социально-экономического механизма ее защиты от безработицы / В. В. Оникиенко // Молодежь Украины: состояние, проблемы, пути решения: сб. науч. трудов. — К.: Укр. НИИ проблем молодежи, 1992. — С. 16–21. В соавторстве.

186. Оникиенко В. В. Прогнозная оценка масштабов и путей преодоления отрицательных социально-экономических последствий безработицы среди молодежи в 1991–1992 гг. // Зб. наук. пр. «Молодёжь Украины. Состояние, проблемы, пути решения». Научные публикации Украинского НИИ проблем молодежи. Киев, 1992. В соавторстве.
187. В. В. Оникиенко. Сущность рынка труда и условия регулирования занятости // Зб. наук. пр. міжнародного науково-практичного симпозиума 18–20 вересня 1991 р. Київський центр «Ринок». УкрІНТЕІ. К., 1992.
188. Оникиенко В. В. и др. Экономическая ситуация и занятость населения в Украине. / Монография. Издательство: НЦ ЗРТ НАН и Минтруда Украины, Киев, 1992. В соавторстве.
189. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по разработке программы занятости населения города областного подчинения, сельского административного района. Издательство: НЦ ЗРТ НАН и Минтруда Украины, Киев, 1992. В соавторстве.
190. Оникиенко В. В. Мониторинг занятости населения и формирования рынка труда Украины / вопросы методологии и методики / Издательство: НЦ ЗРТ НАН и Минтруда Украины, Киев, 1992. В соавторстве.
191. Оникиенко В. В. Методические рекомендации по разработке территориальных программ занятости населения (Республики Крым, областей, городов Киева и Севастополя). Издательство: НЦ ЗРТ НАН Украины и Минтруд Украины, Киев, 1993. В соавторстве.
192. Онікієнко В. В. Соціально-ринкова політика стимулювання попиту на робочу силу // Зб. наук. пр. «Проблеми трудовозбереження і соціального захисту населення України в умовах ринкової економіки. Матеріали науково-практичної конференції 21–22 грудня 1992 р. НЦ ЗРП НАН та Мінпраці України. Київ, 1993. У співавторстві.
193. Онікієнко В. В. Методичні рекомендації по розрахунку балансу національного ринку праці. Видавництво: НЦ ЗРТ НАН та Мінпраці України. Київ, 1994. У співавторстві.
194. Оникиенко В. В. и др. Конверсия, рынок, труд / Монография. Издательство: НЦ ЗРТ НАН и Минтруд Украины. Киев, 1994. В соавторстве.
195. Онікієнко В. В. Методичні рекомендації щодо розробки програм зайнятості територіальних та базового рівнів. — Видавництво: НЦ ЗРТ НАН та Мінпраці України. Київ, 1994. У співавторстві.
196. Оникиенко В. В. Типовые методические рекомендации прогнозирования профессионально-должностной структуры кадров в условиях рыночной экономики / К.: НЦЗРТ, 1994. В соавторстве.
197. Онікієнко В. В. Методологічні питання дослідження відтворення трудових ресурсів регіону // Міжвідомчий науковий збірник НАН та Мінпраці України «Зайнятість та ринок праці». Вип. 2. — К.: РВПС України НАН України, 1994.

198. Онiкiєнко В. В. Методичнi пiдходи до централiзованого збору, системної обробки iнформацiї та багатоцiльового використання результатiв соцiологiчного дослiдження / К.: НЦЗРП, 1995. У спiвавторствi.
199. Онiкiєнко В. В. Самозайнятiсть населення: процес формування та деякi проблеми // Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН та Мiнпрацi України «Зайнятiсть та ринок працi». Вип. 3. — К.: РВПС України НАН України, 1995.
200. Онiкiєнко В. В. Проблеми та перспективи молодi на ринку працi України / В. В. Онiкиєнко // Зайнятiсть та ринок працi. — 1996. — Вип. 4. — С. 6–14.
201. Структура зайнятостi в агропромисловому комплексi України: динамiка i проблеми формування. — К.: НЦЗРП, 1996. У спiвавторствi.
202. Онiкiєнко В. В. Реалiї та перспективи нацiонального ринку працi // Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН та Мiнпрацi України «Зайнятiсть та ринок працi». Вип. 5 — К.: РВПС України НАН України, 1996. У спiвавторствi.
203. Онiкiєнко В. В. Державне регулювання трудових мiграцiй: механiзм та iнформацiйне забезпечення. / Монографiя. Видавництво: НЦ ЗРТ НАН та Мiнпрацi України. Київ, 1996. У спiвавторствi.
204. Онiкiєнко В. В. та iншi. Маргiналізацiя населення України. / Монографiя. Пiд заг. ред. В. В. Онiкiєнка. Видавництво: НЦ ЗРТ НАН та Мiнпрацi України. Київ, 1997. У спiвавторствi.
205. Онiкiєнко В. В. Методика аналізу вторинної зайнятостi молодi на ринку працi // Зб. наук. пр. «Молодь України: стан, проблеми, шляхи розв'язання» Вип. 6. «Столиця». Київ, 1997. У спiвавторствi.
206. Онiкiєнко В. В. Деякi проблеми активної полiтики зайнятостi населення на сучасному етапi // «Україна: аспекти працi». Вип. 2. Київ, 1997.
207. Онiкиєнко В. В. Рынок труда и занятость населения монофункционального города / Издательство: НЦ ЗРТ НАН Украины и Минтруда Украины. Киев, 1997. В соавторстве.
208. Онiкiєнко В. В. Процеси маргiналізацiї населення України в умовах економiчної кризи // Зайнятiсть та ринок працi. Вип. 6— К.: РВПС України НАН України, 1998.
209. Онiкiєнко В. В. Деякi проблеми фактичної економiчної нерiвностi жiнок на ринку працi України // Зб. наукових статей «Сучаснi проблеми жiнок на ринку працi та шляхи їх вирiшення». Мiнiстерство у справах сiм'ї, молодi та спорту України, Укр. iн-т соцiальних дослiджень, Мiжнародне бюро працi. — К.: «Столиця», 1998.
210. Онiкiєнко В. В. Основнi тенденцiї формування трудових ресурсiв i зайнятостi населення України в довготривалiй перспективi // Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН України i Мiнпрацi та соцiальної полiтики України «Зайнятiсть та ринок працi». Вип. 8. — К.: РВПС України НАН України, 1998.

211. Онiкiєнко В. В. та iншi. Трудовi ресурси, зайнятiсть, ринок працi // Зб. наук. пр. Україна: прогноз розвитку продуктивних сил: 2 т. / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України / за редакцією С. І. Дорогунцова. — К., 1998. У співавторстві.
212. Онiкiєнко В. В. Структурна трансформація економіки та ринку працi України: тенденції, соціальні наслідки, перспективи (розділи 6, 7, 9) / Монографія. Інститут підготовки кадрів Державної служби зайнятості України; РВПС України НАН України. — К., 1999. У співавторстві.
213. Онiкiєнко В. В. та iншi. Трудовi ресурси / Монографія. Перспективи економічного розвитку України: проблеми, пошук, впровадження // НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України / за редакцією С. І. Дорогунцова. — К., 1999. У співавторстві.
214. Онiкiєнко В. В. Трудовi ресурси, зайнятiсть та ринок працi // Зб. наук. пр. Продуктивні сили України: аналіз і короткостроковий прогноз розвитку. В 2 т. / НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України / за редакцією С. І. Дорогунцова. — К., 1999. У співавторстві.
215. Онiкiєнко В. В. Моделювання процесу економічного розвитку з врахуванням впливу базових галузей промисловості на ринок працi // Міжвідомчий науковий збірник НАН України і Мінпраці та соц. політики України «Зайнятiсть та ринок працi». Вип. 9. — К.: РВПС України НАН України, 1999.
216. Онiкiєнко В. В. Соціально-економічні наслідки безробіття в Україні та шляхи його запобігання / Наукове видання НАН України; Рада по вивченню продуктивних сил України. — К., 1999. У співавторстві.
217. Онiкiєнко В. В. Продуктивна зайнятiсть: зміст, актуальні проблеми і шляхи досягнення / В. В. Онiкiєнко, Н. І. Коваленко. — К.: РВПС України НАН України, 1999. — 50 с. У співавторстві.
218. Онiкiєнко В. В. Соціально-економічні наслідки та шляхи зменшення прихованого безробіття в Україні // Міжвідомчий науковий збірник НАН України та Міністерства праці та соціальної політики «Зайнятiсть та ринок працi». Вип. 10 — К.: РВПС України НАН України, 1999. У співавторстві.
219. Онiкiєнко В. В. Ринок працi Львівської області (оцінка і прогноз) / Національна академія наук України. Рада по вивченню продуктивних сил України. Львівський обласний центр зайнятості, 1999. У співавторстві.
220. Онiкiєнко В. В. «Золоті гори» ринкової економіки, або питання рівня життя населення / Віче, 1999.
221. Онiкiєнко В. В. Трудовi ресурси, зайнятiсть, ринок працi // Схема (прогноз) розвитку і розміщення продуктивних сил України та її регіонів (областей на тривалу перспективу) / К.: РВПС України НАН України — в 2-х томах, 2000. У співавторстві.
222. Онiкiєнко В. В. Аналіз стану і прогнозування регіонального ринку працi (методичні рекомендації) / К.: РВПС України НАН України, ЛЦЗ, 2000. У співавторстві.

223. Онiкiєнко В. В. Стимулювання зайнятостi на основi флексибiлiзацiї // Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН України та Мiнiстерства працi та соцiальної полiтики «Зайнятiсть та ринок працi» Вип. 11 — К.: РВПС України НАН України, 2000. У спiвавторствi.
224. Онiкiєнко В. В. Макрорегiональний аналіз сучасної трудоресурсної ситуацiї в Україні // Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН України та Мiнiстерства працi та соцiальної полiтики «Зайнятiсть та ринок працi». Вип. 12 — К.: РВПС України НАН України, 2000. У спiвавторствi.
225. Онiкiєнко В. В. Методологiчні проблеми створення нових робочих мiсць / В. В. Онiкiєнко // Соцiальнi прiоритети ринку працi в умовах структурної модернiзацiї економiки. — 2000. — Т. 1. — С. 210–217.
226. Соцiальнi прiоритети ринку працi: методологiя, практика, шляхи забезпечення / Бандур С. І., Заяць Т. А., Онiкiєнко В. В., Кучинська О. О., Туранський Ю. П. та iн. — К.: РВПС України НАН України, 2001. — 261 с.
227. Онiкiєнко В. В. Трудовi ресурси, формування галузевої структури зайнятостi населення та розвиток ринку працi // Методичнi рекомендацiї по розробцi схеми (прогнозу) розвитку i розмiщення продуктивних сил України та її регiонiв (областей) на тривалу перспективу К. РВПС України НАН України, 2001. У спiвавторствi.
228. Онiкiєнко В. В. Вплив мiжбюджетних вiдносин на дiяльнiсть органiв самоврядування по регулюванню зайнятостi населення // Зайнятiсть та ринок працi. Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН України Мiнiстерства працi та соцiальної полiтики України — К.: РВПС України НАН України — К.: РВПС України НАН України, 2001. — Вип. 14. — С. 110–121.
229. Онiкiєнко В. В. Методологiчні аспекти проблеми створення нових робочих мiсць // Науковi доповiдi Мiжнародної науково-практичної конференцiї «Соцiальнi прiоритети ринку працi в умовах структурної модернiзацiї економiки». — К.: Мiнпрацi та соцiальної полiтики України, РВПС України НАН України, Український iнститут соцiальних дослiджень, 2001. — Т. 1., 2002.
230. Онiкiєнко В. В. Макрорегiональний аналіз сучасної трудоресурсної ситуацiї в Україні // Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН України та Мiнiстерства працi та соцiальної полiтики «Зайнятiсть та ринок працi», Вип. 13 — К.: РВПС України НАН України, 2001. У спiвавторствi.
231. Онiкiєнко В. В. Податкова полiтика в механiзмі регулювання ринку працi України // Збiрник наукових праць конференцiї «Бюджетно-податкова полiтика України (проблеми та перспективи розвитку) 20–21 грудня 2001 р., Iрпiнь: АДПСУ, 2001.
232. Онiкiєнко В. В. Зайнятiсть та якiсть життя населення / В. В. Онiкiєнко // Український соцiум: соцiологiчні дослiдження та монiторинг соцiальної полiтики. — 2002. — № 1. — С. 111–121.

233. Онiкiєнко В. В. Пiдприємницька дiяльнiсть у сферi малого i середнього бiзнесу як умова розширення зайнятостi населення // Рeгiональнi аспекти розвитку i розмiщення продуктивних сил України: Зб. наук. праць. — Тернопiль: «Економiчна думка», 2002. — С. 95–100.
234. Герасимчук В. I., Мiрошниченко О. В., Онiкiєнко В. В. Малий та середнiй бiзнес як сфера зайнятостi: методологiя, аналiз, проблеми розвитку [За ред. В. В. Онiкiєнка]. — К.: УiСД, 2002. — 116 с.
235. Онiкiєнко В. В. Методологiя регулювання попиту i пропозицiї робочої сили // Зайнятiсть та ринок працi. Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН України Мiнiстерства працi та соцiальної полiтики України — К.: РВПС України НАН України, 2003. — Вип. 18. — С. 7–14.
236. Онiкiєнко В. В. Методологiя державного регулювання соцiалiзацiї ринку працi в Україні // Мiжвiдомчий науковий збiрник НАН України та Мiнiстерства працi та соцiальної полiтики «Зайнятiсть та ринок працi» — К.: РВПС України НАН України — Вип. 18, 2003. У спiвавторствi.
237. Онiкiєнко В. В. Молодiжний ринок працi України: проблеми та шляхи вирiшення / В. В. Онiкiєнко, Л. Г. Ткаченко. — К.: РВПС України НАН України, Український iнститут соцiальних дослiджень, 2003. — 160 с.
238. Онiкiєнко В. В. Пенсiонери України: проблеми якостi життя та шляхи вирiшення С. 186–192. // Рeгiональнi аспекти розвитку i розмiщення продуктивних сил України: Зб. наук. праць. — Тернопiль: «Економiчна думка», 2003.
239. Онiкiєнко В. В. Українськi пенсiонери: соцiально-демографiчна структура та якiсть життя / «Патрiот України»: Довiдково-iнформацiйне видання. — К.: пошуково-видавниче агенство «Книги пам'ятi України», 2004.
240. Онiкiєнко В. В. Пенсiонери на ринку працi // Соцiальний захист: науково-виробничий журнал. — К.: Мiнiстерство працi та соцiальної полiтики України, видавництво «Соцiнформ». — Вип. 1, 2004.
241. Онiкiєнко В. В. Молодь на ринку працi України / В. В. Онiкiєнко // Зайнятiсть та ринок працi. — 2004. — Вип. 19. — С. 82–87.
242. Власенко Н. С., Герасименко Г. В., Лiбанова Е. М., Онiкiєнко В. В. Людський розвиток в Україні: 2003 рiк / Щорiчна науково-аналiтична доповiдь / За ред. Е. М. Лiбанової, К.: Ін-т демографiї та соцiальних дослiджень НАН України, Держкомстат України, 2004.
243. Власенко Н. С., Герасименко Г. В., Лiбанова Е. М., Онiкiєнко В. В. Людський розвиток в Україні: 2004 рiк / Щорiчна науково-аналiтична доповiдь / К.: Ін-т демографiї та соцiальних дослiджень НАН України, Держкомстат України, 2004.
244. Онiкiєнко В. В. Методичнi засади оцiнювання рiвня соцiалiзацiї ринку працi в Україні / В. В. Онiкiєнко // Рeгiональнi аспекти розвитку i розмiщення продуктивних сил України. Вип. 9. — Тернопiль: Економiчна думка, 2004. — С. 11–15.

245. Онiкiєнко В. В. Удосконалення соцiально-трудо­вих вiдносин як важлива умова забезпечення людського розвитку С. 102–109. // Демографiя та соцiальна економiка. — 2004. — № 1–2.
246. Онiкiєнко В. В. Економiчна активнiсть молодi України / В. В. Онiкiєнко // Зайнятiсть та ринок працi. — 2005. — Вип. 20. — С. 55–63.
247. Онiкiєнко В. В., Семикина М. В. Методологiчнi проблеми оцiнки ефективностi мотивацiї конкурентоспроможностi у сферi працi // Демографiя та соцiальна економiка. — 2006. — № 1. — с. 157–165.
248. Онiкiєнко В. В., Ткаченко Л. Г. Роль системи соцiального страхування у фiнансуванні людського розвитку» с. 200–230. в «Людський розвиток в Україні: можливостi та напрями соцiальних iнвестицiй (колективна науково-аналiтична монографiя) / за ред. Е. М. Лiбанової. — К.: Ін-т демографiї та соцiальних дослiджень НАН України, Держкомстат України, 2006. — 355 с.
249. Онiкiєнко В. В. Iнновацiйнi фактори зайнятостi. с. 427–434. в монографiї «Соцiальний розвиток України: можливостi сучаснi трансформацiї та перспективи / С. І. Бандур, Т. А. Заяць, В. І. Куценко та iн. За заг. ред. д-ра екон. наук, проф., чл.-кор. НАН України Б. М. Данилишина — 2-ге вид. доповн. i переробл. Черкаси: Брама-Україна, 2006. — 620 с.
250. Онiкiєнко В. В. Прiоритети соцiалiзацiї ринку працi в умовах ринкової стабiлiзацiї та глобалiзацiї нацiональної економiки України / В. В. Онiкiєнко // Демографiя та соцiальна економiка. — 2006. — № 2. — С. 101–114.
251. Онiкiєнко В. В., Ємельяненко Л. М. Проблеми створення нацiональної iнновацiйної системи: теоретико-методологiчний аспект с. 125–133. // Український соцiум. Соцiологiя. Полiтика. Економiка. — 2006. — № 2 (13).
252. Онiкiєнко В. В. Iнновацiйна полiтика країн Євросоюзу та СНД: проблеми i практика реалiзацiї с. 170–183. // Український соцiум. Соцiологiя. Полiтика. Економiка. — 2006. — № 3–4.
253. Онiкiєнко В. В. Iнновацiйна парадигма соцiально-економiчного розвитку України / В. В. Онiкiєнко, Л. М. Ємельяненко, І. В. Терон; за ред. В. В. Онiкiєнка. — К.: РВПС України НАН України, 2006. — 480 с.
254. Онiкiєнко В. В. Розвиток ринку працi України: тенденцiї та перспективи: [монографiя] / В. В. Онiкiєнко, Л. М. Ємельяненко, Л. Г. Ткаченко. — К.: РВПС України НАН України, 2007. — 286 с.
255. Онiкiєнко В. В. Розвиток нацiональної iнновацiйної системи на етапi становлення в Україні постiндустрiального суспiльства / Наукова праця, К.: РВПС НАН України, 2007. У спiвавторствi.
256. Онiкiєнко В. В. Концептуальний соцiально-економiчний та технiчний сценарiй формування iнновацiйної полiтики України // Демографiя та соцiальна економiка. Науково-економiчний та суспiльно-полiтичний журнал, вип. № 1/2007. — К.: Ін-т демографiї та соцiальних дослiджень НАН України, 2007. У спiвавторствi.

257. Онiкiєнко В. В. Інваліди України: огляд соціально-економічних проблем // Український соціум. Соціологія. Політика. Економіка. Вип. № 3 (20). — К.: Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України». УІСД ім. О. Яременка, 2007.
258. Онiкiєнко В. В. Інваліди України / Інформаційний соціально-історичний та аналітичний збірник «Дорога довжиною у 20 років». — К.: Рада організації ветеранів України, 2007.
259. Онiкiєнко В. В. Люди похилого віку: якість їхнього життя та соціальний захист // Український соціум. Соціологія. Політика. Економіка. Вип. № 4 (21). — К.: Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України». УІСД ім. О. Яременка, 2007.
260. Онiкiєнко В. В. Люди похилого віку в Україні / Інформаційний соціально-історичний та аналітичний збірник «Дорога довжиною у 20 років». — К.: Рада організації ветеранів України, 2007.
261. Онiкiєнко В. В. Розвиток ринку праці європейського регіону в контексті інтеграційних процесів // Вісник Прикарпатського університету. — Івано-Франківськ. — Вип. V. — серія «Економіка», 2007. У співавторстві.
262. Онiкiєнко В. В. Соціальне забезпечення дітей війни: проблеми сьогодення // Український соціум. Соціологія. Політика. Економіка. Вип. № 1 (24). — К.: Державна установа «Інститут економіки та прогнозування НАН України». УІСД ім. О. Яременка, 2008.
263. Онiкiєнко В. В. Общая ответственность бизнеса и государства за эффективное развитие промышленного потенциала Украины как важнейшее условие роста благосостояния нации / В. В. Онiкiєнко // Проблема ефективного використання та професійно-технічної підготовки кадрів промислового сектору економіки України: доповіді Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 28–29 листопада 2007 р.: у 2 т. — К.: РВПС України НАН України, 2008. Т. 1. — 2008. — С. 46–60.
264. Онiкiєнко В. В. Кадрове забезпечення легкої промисловості // Міжвідомчий науковий збірник НАН України та Міністерства праці та соціальної політики «Зайнятість та ринок праці», вип. 21. — К.: РВПС України НАН України, 2008.
265. Онiкiєнко В. В. Розвиток національної інноваційної системи на етапі становлення в Україні постіндустріального суспільства / В. В. Онiкiєнко, Л. М. Ємельяненко. — К.: РВПС України НАН України, 2008. — 78 с.
266. Онiкiєнко В. В., Ємельяненко Л. М. Соціальний капітал нації: методологічні проблеми дослідження сфер економічної взаємодії // Український соціум. Вип. № 3 (30), 2009.
267. Онiкiєнко В. В., Наумов Д. Ю. Соціально-економічні аспекти державної політики інноваційного розвитку промислового комплексу України // Український соціум. Вип. № 4 (31), 2009.
268. Онiкiєнко В. В., Наумов Д. Ю. Проблеми технологічного розвитку і кадрового забезпечення металургійного комплексу України // Зайнятість та ринок праці. — Вип. 21–22. — К.: РВПС України НАН України, 2009.

269. Онiкiєнко В. В., Ємельяненко Л. М. Вплив наслідкiв фiнансово-економічної кризи на ринок працi України // Регiональнi аспекти розвитку продуктивних сил України. Вип. 15. — Тернопiль: «Економічна думка», 2010.
270. Онiкiєнко В. В., Наумов Д. Ю. Розвиток ринку працi провiдних галузей промисловостi України: сучаснi тенденцiї та довгостроковi перспективи // Український соціум. — Вип. № 1 (32), 2010.
271. Онiкiєнко В. В. Методологiя дослідження проблем якостi життя населення в контекстi взаємодiї соціального капіталу та iнновацiйної економіки / В. В. Онiкiєнко, Л. М. Ємельяненко // Зайнятiсть та ринок працi. — 2010. — Вип. 23. — С. 19–48.
272. Онiкiєнко В. В., Лопух В. С., Крушельницька О. І., Мiненко В. Л. та iншi / Мiграцiйний обмiн України i США: проблеми та перспективи. Матерiали засiдання Мiжнародного круглого столу 30 червня 2010 р. — К: РВПС України НАНУ. — С. 42–47.
273. Онiкiєнко В. В., Ємельяненко Л. М., Мiненко В. Л., Янишiвський В. М. «Ефективнiсть досліджень теоретико-методологiчних та прикладних проблем розвитку продуктивних сил України» / Наукова праця, К: РВПС України НАН України, 2010.
274. Онiкiєнко В. В. Промисловий комплекс України: макроекономічна оцiнка / В. В. Онiкiєнко // Український соціум. — 2011. — Вип. № 1 (43). — С. 113–127.
275. Онiкiєнко В. В. Промисловий комплекс в системi макроекономічних процесiв та трансформацiї ринку працi України / В. В. Онiкiєнко // Український соціум. — 2012. — № 4 (43). — С. 101–121.
276. Онiкiєнко В. В. Ринок працi та соціальний захист населення України: ретроаналiз, проблеми, шляхи вирiшення: науково-аналiтична монографiя / В. В. Онiкiєнко — К.: Ін-т демографiї та соціальних досліджень iменi М. В. Птухи НАН України, 2013. — 456 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ

Балакірєва Ольга Миколаївна

Кандидат соціологічних наук, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач відділу моніторингових досліджень соціально-економічних трансформацій Інституту економіки та прогнозування НАН України, голова правління Українського інституту соціальних досліджень імені Олександра Яременка, головний редактор наукового журналу «Український соціум», член правління Соціологічної асоціації України.

З В. В. Онікієнком її поєднує дружня співпраця з 1991 року.

Бандур Семен Іванович

Доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України, професор кафедри управління персоналом та економіки праці Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України.

З 1975 року, після закінчення Київського інституту народного господарства (нині Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана) працював у Раді по вивченню продуктивних сил України у відділі, що досліджував проблеми населення та трудових ресурсів, яким керував професор Онікієнко В. В. Під його керівництвом захистив кандидатську (1981 р.) і докторську (1991 р.) дисертації. Після переходу Онікієнка В. В. на роботу в НЦЗРП очолював цей відділ аж до ліквідації РВПС України. У 2006–2010 рр. обіймав також посаду заступника голови РВПС України.

Білоконь Іван Васильович

Закінчив Київський національний університет ім. Т. Г. Шевченка в 1967 р.

Навчався в аспірантурі Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України. Кандидатську дисертацію захистив у 1978 році. Науковий керівник — проф. Онікієнко В. В. У 1985 році отримав вчене звання старшого наукового співробітника, а в 1990 році — вчене звання доцента по кафедрі розміщення продуктивних сил Київського національного економічного інституту.

З 1967 по 1988 рік навчався в аспірантурі і працював у Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України, з 1985 року почасово, а з 1988 року — постійно в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана на посаді доцента кафедри регіональної економіки.

Брич Василь Ярославович

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту, проректор з науково-педагогічної роботи Тернопільського національного економічного університету.

Познайомився з Володимиром Васильовичем у 1992 році, коли він працював заступником директора НЦ ЗРП НАН України. З 2000 року — докторант Ради по вивченню продуктивних сил НАН України. У 2004

році при науковому консультуванні Онікієнка В. В. захистив докторську дисертацію. Коло наукових інтересів: ринок праці, зайнятість, рівень життя, соціальна політика, менеджмент персоналу.

Васильченко Віталій Сергійович

Професор, кандидат економічних наук, професор кафедри управління персоналом та економіки праці Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

На металургійних заводах м. Запоріжжя пройшов шлях від майстра мартенівського цеху заводу Запоріжсталь до директора Запоріжського вогнетривкового заводу. З 1977 працював у Міністерстві праці України, в т.ч. у 1990–1991 рр. — Міністром праці України. З 1978 р. тісно співпрацював із В. В. Онікієнком у розробці та реалізації програм «Праця».

У 1991 разом з В. В. Онікієнком створив Науковий центр зайнятості населення та ринку праці України АН України та Мінпраці України (НЦЗРП), де й працював директором до 1997 р.

З В. В. Онікієнком його поєднує не лише ефективна наукова й практична співпраця, але й міцна дружба.

Гнибіденко Іван Федорович

Доктор економічних наук, професор, заслужений працівник соціальної сфери України, професор кафедри управління персоналом та економіки праці Інституту підготовки кадрів Державної служби зайнятості України.

Тривалий час працював на відповідальних роботах, пов'язаних з управлінням працею та соціально-трудовими відносинами: у Міністерстві праці та соціальної політики України (в т.ч. у 2001–2004 рр. — першим заступником міністра), заввідділом в Адміністрації Президента України, у Раді національної безпеки і оборони України.

З В. В. Онікієнком познайомився і почав співпрацювати у 1992, ще працюючи начальником обласного управління праці та зайнятості Кіровоградського облвиконкому. У 2005 році під керівництвом В. В. Онікієнка захистив докторську дисертацію. Відносини щирої дружби між ними зберігалися і розвивалися все життя.

Грішнова Олена Антонівна

Доктор економічних наук, професор.

У 1982 р. закінчила економічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, де і працює, нині — на посаді професора кафедри економіки підприємства. Основні напрями викладацької та наукової діяльності — економіка праці, менеджмент персоналу, корпоративна культура, людський і соціальний капітал, людський розвиток, соціоекономіка, соціальна відповідальність.

Докторську дисертацію захистила в 2002 році у Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України під керівництвом В. В. Онікієнка.

З Володимиром Васильовичем Онікієнком її поєднує наукова співпраця і міцна особиста й родинна дружба з 2001 року.

Дрозд Олег Михайлович

Завсектором Управління експертизи соціально-трудових відносин Секретаріату Кабінету Міністрів України.

У 1992–1995 працював у Науково-дослідному центрі з проблем зайнятості населення та ринку праці спочатку науковим співробітником, а потім вченим секретарем. Звідти перейшов на роботу в Кабінет Міністрів України, де працює й нині.

З Володимиром Васильовичем Онікієнком його поєднує наукова співпраця і міцна особиста й родинна дружба з 1992 року.

Жабінець (Львовська) Ірина Марківна

Кандидат економічних наук. Директор Інституту соціально-вікових досліджень, віце-президент Міжнародного жіночого благодійного фонду «За виживання».

У 1974 р. закінчила Київський державний педагогічний інститут іноземних мов (французька, англійська філологія). У 2001 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Удосконалення механізму регулювання ринку праці монофункціональних міст України» під керівництвом В. В. Онікієнка у Раді по вивченню продуктивних сил України.

Сфера наукових інтересів: соціальний захист людей похилого віку, сімей, у яких проживають люди, хворі на хворобу Альцгеймера.

З Володимиром Васильовичем знайома з 1996 р.

Жук Інна Леонідівна

Кандидат економічних наук, старший науковий співробітник відділу соціальних проблем ринку праці Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи Національної академії наук України.

У 1999 р. закінчила Київський державний торговельно-економічний університет за спеціальністю «Маркетинг» і вступила до аспірантури при Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України (РВПС). Науковий керівник — В. В. Онікієнко. В 2003 році захистила дисертацію на тему «Праця засуджених в Україні: проблеми та напрями гуманізації».

З Володимиром Васильовичем Онікієнком знайома ще з дитинства як з другим батька. В 2000-х роках стала його незамінним науковим помічником.

Зарваницький Віталій Михайлович

Кандидат економічних наук. Закінчив аспірантуру при Раді по вивченню продуктивних сил Української РСР АН УРСР. У 1989 році захистив кандидатську дисертацію на тему: «Трудовые ресурсы сферы социального обслуживания населения и пути повышения эффективности их использования». Науковий керівник — Онікієнко Володимир Васильович.

Працював у Раді по вивченню продуктивних сил Української РСР АН УРСР. З 1992 року — в бізнесі. Заступник директора по економіці ТОВ «Богатир», директор ТОВ «Фірма «КАЗНА», заступник директора ТОВ «НАФКОМ».

Ільїч Людмила Миколаївна

Кандидат економічних наук, доцент, докторант Інституту демографії та соціальних досліджень імені М. В. Птухи НАН України.

У 2006 році захистила кандидатську дисертацію на тему «Трудовий потенціал України та ефективність його використання» за спеціальністю 08.09.01 «Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика».

Основний напрям наукового пошуку пов'язаний з дослідженням методичних та прикладних аспектів моніторингу соціально-трудої сфери та моделюванням взаємодії ринків праці й освітніх послуг.

З Онікієнком Володимиром Васильовичем знайома з 2005 року. Їх пов'язувала наукова співпраця та дружні стосунки. У 2012 році під науковим керівництвом Онікієнка В. В. розпочала роботу над докторською дисертацією.

Качан Євген Петрович

Кандидат економічних наук, професор, заслужений працівник народної освіти України, дійсний член академії економічних наук України. Завідувач кафедри управління персоналом і регіональної економіки Тернопільського національного економічного університету.

В 1971 р. закінчив Львівський державний університет ім. І. Франка за спеціальністю «Економічна географія».

З 1974 р. по 1977 р. навчався в аспірантурі Ради по вивченню продуктивних сил України АН України, де в 1979 р захистив кандидатську дисертацію. Науковий керівник — професор Онікієнко В. В.

Основні напрями наукових досліджень стосуються оптимального розміщення продуктивних сил, ефективності використання трудового потенціалу депресивних регіонів.

З проф. В. В. Онікієнком знайомий з 1973 року. Впродовж 40 років підтримував щирі, теплі стосунки не тільки з ним особисто, але й із його сім'єю.

Колот Анатолій Михайлович

Доктор економічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, дійсний член Міжнародної Академії наук вищої школи.

Проректор з науково-педагогічної роботи, завідувач кафедри управління персоналом та економіки праці, директор Інституту соціально-трудових відносин Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

Вищу економічну освіту здобув у Київському інституті народного господарства (1971 р.). Професійне становлення розпочав у Науково-дослідному і впроваджувальному центрі з організації праці і управління виробництвом, згодом працював у Київському державному університеті імені Тараса Шевченка. З 1992 р. і дотепер працює в Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана.

Основні напрями наукової діяльності — соціально-трудові відносини, соціальна політика, мотивація персоналу, соціальний діалог, соціальна відповідальність.

З В. В. Онкієнком знайомий з 1991 р. Тісне наукове співробітництво і щира дружба почалися з 2002 року в результаті роботи в одній експертній раді ВАК України, розвивалися і зміцнювалися все життя.

Кравченко Ірина Семенівна

Доктор економічних наук, професор. Проректор з навчально-методичної роботи Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ), за сумісництвом — професор кафедри економіки та управління цього Університету.

З 1995 року була докторантом Науково-дослідного центру проблем зайнятості та ринку праці НАН України і за сумісництвом — завідувачем відділу соціологічних досліджень. Заступником директора центру і науковим консультантом був В. В. Онкієнко. Докторську дисертацію захистила в 1999 році.

З 1994 року з Володимиром Васильовичем Онкієнком поєднує наукову співпрацю, теплі стосунки, міцна особиста й родинна дружба, що постійно зміцнювалась.

Крушельницька Ярослава Володимирівна

Кандидат економічних наук, доцент. Доцент кафедри управління персоналом і економіки праці Київського національного економічного університету.

У 1959 р. закінчила географічний факультет Чернівецького державного університету і залишилася на роботу в науковій лабораторії, яку саме тоді створював В. В. Онкієнко. Заочно навчалася в аспірантурі. Згодом разом з іншими співробітниками лабораторії переїхала до Києва.

У 1965 р. захистила кандидатську дисертацію під керівництвом В. В. Онкієнка. В тому ж році вони створили дружну, щасливу сім'ю.

З 1967 року й донині працює доцентом Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

Купалова Галина Іванівна

Доктор економічних наук, професор. Завідувач Українсько-німецької кафедри екологічного менеджменту та підприємництва, керівник Німецько-українського центру економіко-екологічної освіти, науки, підприємництва та культури Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Закінчила економічний факультет Української сільськогосподарської академії (1976 р.). Працювала бухгалтером, головним бухгалтером. Навчалася в аспірантурі Національного наукового центру «Інститут аграрної економіки» НААН України, де в 1982 р. захистила кандидатську дисертацію.

У 1995 р. у Науковому центрі зайнятості та ринку праці захистила докторську дисертацію «Ринок робочої сили в аграрному секторі економіки України», наукові консультанти — проф. В. В. Онкієнко та проф. ОА. Бугуцький. Більше двадцяти років присвятила науковій діяльності

з проблем соціальної політики, зайнятості та ринку праці. З 2001 р. і донині працює на економічному факультеті Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Наукові інтереси: проблеми екологічної економіки, екологічного менеджменту та підприємництва, соціальної політики, зайнятості та ринку праці, методології економічних і статистико-аналітичних досліджень.

Знайомство з Володимиром Васильовичем відбулося у 1982 р. З часом воно переросло у плідну наукову та професійну співпрацю, особисту та сімейну дружбу.

Лібанова Елла Марленівна

Доктор економічних наук, професор, Заслужений економіст України, академік НАН України, директор ІДСД імені М. В. Птухи НАН України.

У 1971 р. закінчила Київський інститут народного господарства, де і розпочала трудову і наукову діяльність (1971–1977 рр.). Шлях від посади старшого інженера до завідувача відділом пройшла в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України (1977–2000 рр.). У 2000–2005 рр. працювала науковим консультантом Президента України. З травня 2003 року — заступник директора з наукової роботи, а з березня 2007 року — директор Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України.

У 2002 році Указом Президента України Е. М. Лібановій присуджено звання Заслуженого економіста України. Цього ж року її обрано член-кореспондентом НАН України за спеціальністю «економіка праці». У квітні 2009 року Е. М. Лібанову обрано академіком НАН України за спеціальністю «соціоекономіка» та затверджено на посаді академіка-секретаря Відділення економіки НАН України.

Під керівництвом В. В. Онікієнка працювала з 1979 до 1991 р. й у 1992 р. захистила докторську дисертацію. Відносини наукового співробітництва й особистої дружби зберігалися все життя.

Лопух Василь Степанович

Дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка (НТШ) (2008), директор адміністрації НТШ в Америці. Кандидат економічних наук (1990).

З 1998 р. проживає і працює в США.

У 1987 році вступив до аспірантури при Раді з вивчення продуктивних сил України. У 1990 році захистив кандидатську дисертацію. Науковий керівник — Онікієнко В. В. До і після аспірантури працював на кафедрі філософії та економічної теорії Тернопільського державного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка.

З Володимиром Васильовичем Онікієнком, окрім наукової співпраці, мав надзвичайно близькі особисті та родинні взаємини впродовж останніх 40 років.

Новікова Ольга Федорівна

Доктор економічних наук, професор. Зав. відділом економічних проблем соціальної політики Інституту економіки промисловості НАН України (м. Донецьк).

Основні напрями наукової діяльності: соціальне управління, соціальна безпека, соціальні та трудові відносини, соціальна, регіональна, промислова політика, соціальна орієнтація економіки.

З В. В. Онікієнком знайома з 1991 р. по конференціям, а тісне наукове співробітництво і людське спілкування почалося з 2001 року, в результаті роботи в одній експертній раді ВАК України, продовжувалося і міцніло все життя.

Петрова Ірина Леонідівна

Доктор економічних наук, професор, зав. кафедри менеджменту і маркетингу Університету економіки і права «Крок».

З В. В. Онікієнком познайомилася в 1995 р., влаштовуючись на роботу в НЦЗРП НАН України. Володимир Васильович у той час був заступником директора з наукової роботи. В 1998 р. під його керівництвом захистила докторську дисертацію. Відносини ділової співпраці й особистої дружби, поглиблюючись, підтримувалися постійно.

Петрова Тетяна Павлівна

Кандидат економічних наук. Закінчила Київський інститут народного господарства за спеціальністю «Економіст з праці», аспірантуру при Раді з вивчення продуктивних сил України АН Української РСР (РВПС), докторантуру Наукового центру зайнятості та ринку праці України АН України та Мінпраці України (НЦЗРП). Науковий керівник — В. В. Онікієнко.

Працювала в РВПС АН Української РСР, НЦЗРП АН України та Мінпраці України, Міністерстві праці та соціальної політики України, Секретаріаті Уповноваженого ВРУ з прав людини, Державній інспекції України з безпеки на морському та річковому транспорті.

З В. В. Онікієнком познайомилася в 1979 р., вступаючи до аспірантури в РВПС. Щира людська дружба, вірність, надійна підтримка поєднує її родину з Володимиром Васильовичем і Ярославом Володимирівною 33 роки.

Просуленко Андрій Андрійович

Закінчив аспірантуру при Раді по вивченню продуктивних сил Української РСР АН УРСР. У 1987 році захистив кандидатську дисертацію. Науковий керівник — Онікієнко Володимир Васильович.

Працював у Інституті економіки промисловості АН УРСР з 1976 до 1994 р. З 1994 року — в бізнесі. Генеральний директор ЗАТ «Інвест-АСКО».

З 2005 року — проректор, завідувач кафедри економічної теорії Донецького інституту соціальної освіти, з 2010 року — завідувач кафедри економічної теорії Державного вищого навчального закладу «Київський

університет управління і підприємництва», структурний підрозділ «Донецький інститут міського господарства».

Рудаков Олександр Геннадійович

Директор департаменту Українського союзу промисловців та підприємців з впровадження екологічних проектів Українсько-литовської ділової ради, директор ТОВ «У-ІНФОРМ», Генеральний директор ТОВ «ЛІНІЯ КІНО», Член Правління Українського Союзу промисловців і підприємців.

Познайомився з Володимиром Васильовичем у 2006 р. під час спільної роботи над дослідженням перспектив розвитку трудових ресурсів металургійного комплексу Луганської області. У 2011 р. захистив кандидатську дисертацію на тему «Нова стратегія ціноутворення вантажних залізничних перевезень в Україні: методологія, проблеми, шляхи вирішення» під керівництвом В. В. Онікієнка

Ткаченко Лідія Григорівна

Закінчила Київський інститут народного господарства (нині Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана), аспірантуру Інституту економіки АН України. У 2002 р. захистила кандидатську дисертацію в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України, науковий керівник — Лібанова Елла Марленівна. Нині працює в Інституті демографії та соціальних досліджень НАН України.

З Володимиром Васильовичем Онікієнком познайомилася у 2001 р., коли виходила на попередній захист дисертації. Відтоді тривала наукова співпраця, результатом якої стали дві спільні монографії, і яка швидко переросла у дружні взаємини.

Семикіна Марина Валентинівна

Доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та організації виробництва Кіровоградського національного технічного університету. Закінчила Київський інститут народного господарства у 1985 р.

Працювала економістом на підприємстві, на відповідальній громадській роботі, методистом, інспектором Міністерства зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі України, останні двадцять років — на науково-викладацькій роботі (пройшла сходинки від асистента до декана, завідувача кафедри).

Сфера наукових інтересів: соціально-трудові відносини, мотивація праці, конкурентоспроможність у сфері праці, інноваційна праця, трудовий потенціал, трудовий менталітет, корпоративна культура, інтелектуальний потенціал.

З Володимиром Васильовичем Онікієнком познайомилася у 2000 р., тісне наукове спілкування виникло на етапі навчання в докторантурі. У 2005 р. під його науковим керівництвом захистила докторську дисертацію. З того часу постійно підтримувалися щирі дружні стосунки та наукові зв'язки.

Суворова (Янова) Інна Петрівна

Кандидат економічних наук.

З 1961 року працювала у Харківському філіалі відділу трудових ресурсів системи науково-дослідних інститутів Держплану УРСР. Роботу цього відділу і його філіалів у Харкові, Одесі, Львові, Донецьку очолював В. В. Онікієнко.

У 1970 р. захистила кандидатську дисертацію на тему «Трудовые ресурсы Северо-Восточных областей УССР и основные направления их рационального использования» під керівництвом В. В. Онікієнка.

У 1970–2000 рр. працювала у Харківському відділенні Інституту економіки НАН України на посадах провідного наукового співробітника та завідувачі відділом регіональних проблем трудових ресурсів. З 1997 до 2009 р. працювала на посаді доцента у Харківському Національному університеті внутрішніх справ.

З В. В. Онікієнком підтримувала дружні взаємини впродовж усього життя.

Шаленко Маргарита Вікторівна

Senior Compliance Analyst Great-West Financial

Знайома з В. В. Онікієнком з 1979 року. Працювала під його керівництвом у РВПС після закінчення аспірантури і захисту кандидатської дисертації (1980) в Київському університеті ім. Т. Г. Шевченка. У 1991 році перейшла разом з Володимиром Васильовичем у новостворений НЦЗРП. Захистила докторську дисертацію під його керівництвом у 1992 р.

З 1996 року живе і працює в США, Денвер, штат Колорадо. Спеціаліст із пенсійних планів (401k and 403b).

Відносини з Володимиром Васильовичем давно перетворилися із службових на дружні, теплі і сердечні.